

มติทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
เพื่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรชุมชน :
กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง (อบต.เมือง)
จังหวัดเลย

เสาวภา สุขประเสริฐ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๔๒

บทคัดย่อ

หัวข้อวิจัย : มิตินทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน
และองค์กรชุมชน : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง (อบต.เมือง) จังหวัดเลย

ผู้วิจัย : เสาวภา สุขประเสริฐ

ปีที่วิจัย : ๒๕๕๓

การวิจัยเรื่องนี้เพื่อศึกษาชุมชนหมู่บ้านทั้ง ๑๑ หมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง จังหวัดเลย และเพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ในการนำวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอันนำไปสู่การสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน และองค์กรชุมชนในระดับหมู่บ้านและระดับองค์การบริหารส่วนตำบล โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การวิเคราะห์ข้อมูลในการเสนอเรียบเรียงโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์เป็นหลัก และผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑) องค์การบริหารส่วนตำบลได้วิเคราะห์ปัญหาด้านต่าง ๆ ของชาวบ้านในพื้นที่ ๑๑ หมู่บ้าน เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสังคม ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ปัญหาด้านแหล่งน้ำ ปัญหาด้าน สาธารณสุข ปัญหาการเมืองการบริหาร ปัญหาด้านการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ปัญหาด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหาการท้องที่ร่วมกับชาวบ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง

๒) แผนงานและโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลเมือง มีแผนงานพัฒนา ด้านสังคม การศึกษา และวัฒนธรรมน้อยมาก ส่วนใหญ่ยังเป็นการพัฒนาที่เน้นแผนงานพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานในทุกหมู่บ้าน

๓) หมู่บ้านทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน มีการใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นในวิถีชีวิตและการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต มีการเรียนรู้ และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายที่พัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน และองค์กรชุมชนใน หมู่บ้าน

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นงานวิจัยในระดับปริญญาเอกที่ผู้วิจัยกำลังศึกษา งานวิจัยครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งซึ่งเป็นรายงานเบื้องต้นของการศึกษา ได้รับความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รศ.ดร.สมศักดิ์ ศรีสันติสุข แห่งคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ได้สละเวลาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นอันทรงคุณค่าต่อการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ที่กรุณาให้ทุนอุดหนุนการวิจัย ปี พุทธศักราช ๒๕๔๒ ในการวิจัยในครั้งนี้

และสุดท้ายขอขอบพระคุณคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง จังหวัดเลย และชาวบ้านทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน ในเขตตำบลเมืองที่กรุณาให้ข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้

เสาวภา สุขประเสริฐ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(๑)
กิตติกรรมประกาศ	(๒)
สารบัญ	(๓)
สารบัญตาราง	(๖)
สารบัญแผนภูมิ	(๗)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาของปัญหาในการวิจัย	๑
ความสำคัญของการใช้มิติวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนา	๒
ประเด็นปัญหาการวิจัย	๓
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
ระเบียบวิธีการวิจัย	๕
ขอบเขตการวิจัย	๖
วิธีดำเนินการวิจัย	๗
สถานที่ทำการวิจัยหรือเก็บข้อมูล	๘
อุปกรณ์การวิจัย	๑๐
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	๑๑
ข้อจำกัดในการวิจัย	๑๑
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๒
มิติวัฒนธรรมและกระบวนการทางวัฒนธรรม	๑๒
กระบวนการทางวัฒนธรรม	๑๓
ความเข้มแข็งของชุมชน	๑๔
แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ในชุมชน	๑๕
ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น	๑๘
ขอบเขตภูมิปัญญาท้องถิ่น	๒๐
ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา	๒๒
องค์การบริหารส่วนตำบล	๒๔
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๐

บทที่ 3	จังหวัดเลยและองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง	๓๔
	ความเป็นมา	๓๔
	ที่ตั้ง	๓๔
	ลักษณะทั่วไป	๓๔
	ลักษณะภูมิประเทศ	๓๕
	ลักษณะภูมิอากาศ	๓๕
	สภาพบ้านเรือน	๓๖
	วิถีชีวิตของชาวเลย	๓๖
	ความเชื่อ	๓๖
	ภาษา	๓๖
	วัฒนธรรมประเพณี	๓๖
	การแต่งกาย	๓๕
	องค์การบริหารส่วนตำบลเมือง	๔๔
	ข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลเมือง	๔๔
	แนวทางการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง	๔๘
	ผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเมือง	๕๔
บทที่ ๔	การศึกษาวัฒนธรรมชุมชน	๕๕
	ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านในเขต ตำบลเมือง	๕๕
	บ้านกำเนิดเพชร หมู่ ๑	๕๕
	บ้านท่าแพ หมู่ ๒	๖๐
	บ้านปากภู หมู่ ๓	๖๓
	บ้านน้ำภู หมู่ ๔	๖๖
	บ้านหนองผักก้าม หมู่ ๕	๗๑
	บ้านสามแยก หมู่ ๖	๗๕
	บ้านน้อยสนามบิน หมู่ ๗	๗๘
	บ้านเพชรเจริญ หมู่ ๘	๘๐
	บ้านโพนไทร หมู่ ๙	๗๔
	บ้านน้ำภู หมู่ ๑๐	๘๘
	บ้านกำเนิดเพชร หมู่ ๑๑	๙๓
	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	๙๘

สารบัญ (ต่อ)

(๕)

บทที่ 5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ	๑๐๑
	สรุปผลการวิจัย	๑๐๑
	อภิปราย	๑๐๓
	ข้อเสนอแนะ	๑๐๖
บรรณานุกรม		๑๐๗
ภาคผนวก		๑๑๒

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ ๑	ชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดเลย	๒๕
ตารางที่ ๒	สภาพปัญหาการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล	๕๑

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ ๑	แผนที่เขตอำเภอเมืองเลย ๔๑
แผนภูมิที่ ๒	แผนที่เขตตำบลเมืองเลย ๔๒
แผนภูมิที่ ๓	แผนที่เขตหมู่บ้านตำบลเมือง ๔๓
แผนภูมิที่ ๔	แผนที่บ้านกำเนิดเพชร หมู่ที่ ๑ ๕๖
แผนภูมิที่ ๕	แผนที่บ้านท่าแพ หมู่ที่ ๒ ๖๑
แผนภูมิที่ ๖	แผนที่บ้านปากภู หมู่ที่ ๓ ๖๔
แผนภูมิที่ ๗	แผนที่บ้านน้ำภู หมู่ที่ ๔ ๖๘
แผนภูมิที่ ๘	แผนที่บ้านหนองผักก้าม หมู่ที่ ๕ ๗๒
แผนภูมิที่ ๙	แผนที่บ้านสามแยก หมู่ที่ ๖ ๗๖
แผนภูมิที่ ๑๐	แผนที่บ้านน้อยสนามบิน หมู่ที่ ๗ ๗๙
แผนภูมิที่ ๑๑	แผนที่บ้านเพชรเจริญ หมู่ที่ ๘ ๘๑
แผนภูมิที่ ๑๒	แผนที่บ้านโพนไทร หมู่ที่ ๙ ๘๕
แผนภูมิที่ ๑๓	แผนที่บ้านน้ำภู หมู่ที่ ๑๐ ๘๙
แผนภูมิที่ ๑๔	แผนที่บ้านกำเนิดเพชร หมู่ที่ ๑๑ ๙๔

บทที่ ๑

บทนำ

๑. ความเป็นมาของปัญหาในการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศทั้งในด้านกระบวนการทั้งให้ความสำคัญสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมและปรับแนวคิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเพียงเครื่องมือช่วยการพัฒนาเท่านั้น โดยการเน้น "คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา" ในแผนพัฒนาฉบับที่ ๘ แต่การพัฒนาคนก็ต้องชะงักตั้งแต่การใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ ในปีแรกเนื่องจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดปัญหาในการพัฒนาคนโดยเฉพาะทำให้เกิดปัญหาการว่างงานอย่างรุนแรงในปี ๒๕๔๑ มีผู้ว่างงานถึง ๑.๔ ล้านคน และภาวะวิกฤตทำให้คนยากจนเพิ่มสูงขึ้นโดยในปี ๒๕๔๑ มีประมาณ ๑.๕ ล้านคน โดยเฉพาะปัญหาความยากจนในชนบท (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒๕๔๑ : ก) และในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาความเข้มแข็งและอ่อนแอของชุมชนชนบทเป็นประเด็นที่กล่าวถึงกันมาก ดังนั้นยุทธศาสตร์ในแผนฯ พัฒนาฉบับปัจจุบันก็คือการสร้างเสริมเข้มแข็งให้แก่ชุมชนชนบท แต่หากพิจารณาอย่างรอบคอบแล้วชนบทอ่อนแอเนื่องจากขาดวัฒนธรรมในน้ำใจของความเอื้ออาทร ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความรักในชุมชนตนเองน้อยลง การเปลี่ยนแปลงชุมชนในทุกรูปแบบ รวมทั้งสภาพปัญหาต่าง ๆ โดยที่ชุมชนชนบทเองแก้ไขได้ยาก สักยภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นหายไป โดยไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องชนบทจึงขาดรากฐานในการพัฒนาตนเอง ในทางตรงข้ามชุมชนที่มีศักยภาพในการพึ่งตนเองได้อาศัยวัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรม ใช้ภูมิปัญญาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนมีจิตวิญญาณ ผูกพันกัน มีความรักใคร่สามัคคี ช่วยเหลือแบ่งปันกัน สามารถควบคุมและจัดการปัญหาท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาของตนเองในด้านต่าง ๆ เป็นชุมชนที่เข้มแข็งพร้อมต่อการกระทบจากภายนอกได้ (อุทัย คุลเกษมและอรศรี งามวิทยาพงศ์ ๒๕๔๐ : ๘-๑๐) และในช่วงครึ่งแผนพัฒนาฉบับนี้ก็มีการปรับเปลี่ยนปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาคนในภาพรวม เช่น การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งมีจุดเน้นหลายประการ โดยเฉพาะกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนการใช้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการพัฒนาองค์กรชุมชนให้เข้มแข็ง รองรับแนวโน้มของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ ที่ยังคงความสำคัญของการพัฒนาคนไว้อย่างต่อเนื่อง

นับว่าคุณค่าของวัฒนธรรมเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาความเข้มแข็งของคนและชุมชน แต่การนำวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดึงมาช่วยในการพัฒนาคนและสังคมยังไม่สามารถทำให้กว้างขวาง ถึงแม้ว่าจะมีการตั้งสภาวัฒนธรรมครบทุกภาคและจัดทำแผนแม่บทวาระแห่งชาติ "ทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา" แต่การดำเนินงานยังขาด ความ

เข้มแข็งและขาดการประสานงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานเอกชน ชุมชนและประชาชน (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒๕๔๓ : ๑๑)

๒. ความสำคัญของการใช้มิติวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนา

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาผลพัฒนาประเทศในช่วงสี่ทศวรรษที่ผ่านมา แนวทางการพัฒนาขม่งเน้น การเจริญทางด้านวัตถุ ซึ่งส่งผลให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจอย่างยั้ง แสดงให้เห็นการละเลยการพัฒนาด้านจิตใจก็คือการใช้มิติวัฒนธรรมนั่นเอง สัมมนาระคมความคิดเห็น เรื่องวิสัยทัศน์และแนวทางการพัฒนาของประชาชนในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๕ ของอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและตอนกลางได้ร่วมกันวิเคราะห์สรุปภาพรวมของข้อจำกัดของการพัฒนาว่า ภาคอีสานของเราขาดการส่งเสริมการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นที่ค้ำจิม ซึ่งส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนอีสานในปัจจุบันเป็นอย่างยั้ง นับว่าวิสัยทัศน์ในการพัฒนาทุกประเด็นมุ่งเน้นการพัฒนาคนในรูปแบบของความมี จิตวิญญาณไทยบนพื้นฐานวัฒนธรรมท้องถิ่นของไทยนอกจากนั้นได้มีการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาโดยเน้นการใช้คุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในภาวะปัจจุบันนี้ (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๓ : ๒-๓) จากการศึกษาวิสัยทัศน์ที่นำเสนอก็สามารถวิเคราะห์ได้ว่าสังคมของเราไม่ว่าในเมืองหรือชนบทต้องการพัฒนาโดยมุ่งเน้นการใช้มิติวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม

จากการศึกษาวฒนธรรมกับการพัฒนาซึ่งเป็นการเสนอทางเลือกของสังคมไทย ได้พบว่าการเข้าใจกลุ่มชาติพันธุ์ด่าง ๆ ในภาคอีสานอย่างลึกซึ้งในวิถีชีวิต วิถีครอบครัว ความสัมพันธ์ด้านด่าง ๆ ของชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างหลายหลาย โดยลักษณะการปรับตัวของชนชาติพันธุ์เหล่านั้นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยการใช้มิติวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้ผู้ศึกษาที่ได้ใช้กระบวนการศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพได้เข้าใจทั้งด้านระบบคิด ค่านิยม ความเชื่อ การใช้ภูมิปัญญาในการจัดการกับปัญหาด่าง ๆ ด้วยชุมชนของเขาเอง โดยมีการใช้มาตรการทางสังคมท้องถิ่นด่าง ๆ ขึ้นมาเอง การเข้าใจถึงรากเหง้าแห่งวัฒนธรรมท้องถิ่นและภูมิปัญญาที่หลากหลายของชนชาติพันธุ์และชนเผ่าไทยอีสานในภาคอีสานอย่างลึกซึ้ง นับว่าเป็นทางเลือกของสังคมไทยในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริงที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการนำการใช้มิติวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างคามเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรชุมชนในที่สุด (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๔๐ : ๑-๑๕๔, ๑-๑๒๒)

๓. ประเด็นปัญหาการวิจัย

เพื่อเป็นการรองรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๕ ซึ่งได้ชูประเด็นในการพัฒนาคน คุณภาพชีวิต และคุณค่าวัฒนธรรมไทยในการสร้างคนดี คนเก่ง ที่มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ สามารถปรับตัว ได้ท่ามกลางภาวะการแข่งขัน และนำไปสู่การสร้างค่านิยมร่วมและวัฒนธรรมที่ดีในสังคมไทย โดยอาศัยพลังปัญญา ศิลธรรมและวัฒนธรรมไทย ในการสร้างสังคมที่คนส่วนใหญ่มีคุณภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจ รู้จักเรียนรู้ รักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทย (คณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๓ : ๔๑)

การเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันได้เป็นผลที่แสดงให้เห็นว่าการ เร่งรัดพัฒนาประเทศในช่วงสี่ทศวรรษที่ผ่านมาได้ทำลายระบบความสัมพันธ์และส่งผลกระทบ อย่างต่อเนื่องระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติ ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกันทั้งในด้านกายภาพและชีวภาพ เป็นผลที่ทำให้เกิดการขาดความสมดุลและยั่งยืนในความเป็นมนุษย์และความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับสังคมและมนุษย์กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมนั่นก็คือการสูญเสียพลังทางวัฒนธรรม นั้นเอง ดังนั้นในการปรับกระบวนการทัศน์ใหม่ในทางสร้างสรรค์ การฟื้นฟู มิติทางวัฒนธรรมที่จน เกิดเป็นพลังทางภูมิปัญญาสังคมขึ้น ซึ่งเป็นพลังทางสังคมทางปัญญาเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ จิตใจ การเมือง สิ่งแวดล้อมและทุก ๆ เรื่องพร้อมกันไปในลักษณะองค์รวม ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็น รากฐาน ของการพัฒนาสังคม การพัฒนาที่ตัดรากฐานทางวัฒนธรรมของตนเอง จึงเกิดความเสียหายสุด คณานับ จึงจำเป็นต้องทบทวนการพัฒนา โดยการใช้คุณค่าของวัฒนธรรมนำการพัฒนา ดังนั้น พลังทางวัฒนธรรมจึงเป็นความหวังในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการกระจายอำนาจสู่ ท้องถิ่นในระดับชุมชนท้องถิ่นและองค์กรชุมชนโดยการส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เชื่อมโยงทุกบริบทของสังคมเข้าสู่มิติวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีระบบความเชื่อ ระบบคุณค่าและการปฏิบัติร่วมกัน โดยมีการพัฒนาจิตใจศีลธรรมและจิตวิญญาณอันเป็นหลักการ พื้นฐานพลังสำคัญต่อการพัฒนาเพื่อต่อต้านความเสื่อมทางศีลธรรมอยู่ที่อำนาจในสังคมขาดความ สมดุล ต้องส่งเสริมให้สังคมเข้มแข็ง จึงจะถ่วงดุลอำนาจและฟื้นฟูบูรณะศีลธรรมได้มิติวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงเป็นเครื่องส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคมเพราะมีความเป็นชุมชนและมี องค์กรชุมชนเป็นฐานของสังคม (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ , ม.ป.ป. : ๑-๑๐)

หลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.๒๕๓๗ ทำให้ประเทศของเรามีหน่วยการปกครองท้องถิ่นครอบคลุมพื้นที่ชนบททั่วประเทศหรือองค์การ บริหารส่วนตำบล (อบต.) นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญเพราะ อบต. เป็นนิติบุคคล มีอำนาจ ในการปกครองตนเองและมีอิสระในการบริหารงานซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๐ มีอำนาจตัดสินใจและดำเนินการไปสู่การเป็นองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งเป็นความหวัง ของชุมชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่พึงประสงค์ ตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

ในเขตจังหวัดเลยมีจำนวนตำบลทั้งสิ้น ๘๕ ตำบล และในปีปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๔๓ ในเขตจังหวัดเลยมี อบต. ๘๔ แห่งและยังมีรูปแบบสภาตำบลอีก ๕ แห่ง อบต. เมืองซึ่งมีหมู่บ้านในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ๑๑ หมู่บ้านได้ดำเนินการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ นอกจากนี้จะมีปัญหาการบริหารงานภายใน อบต. เมืองในด้านบุคลากรที่ยังไม่เข้าใจบทบาทตนเอง ปัญหาขาดอิสระในการปกครองอย่างแท้จริง ปัญหาเกี่ยวกับกฎระเบียบต่าง ๆ แต่ประเด็นปัญหาที่น่าสนใจเกี่ยวกับองค์กรนี้ก็คือ ปัญหาการประสานงานกับประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ การจัดทำแผนงานพัฒนาท้องถิ่นของอบต.เมืองเน้นการวัตถุประสงค์เป็นส่วนใหญ่ทั้ง ๆ ที่มีหน้าที่สำคัญประการหนึ่งคือการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม ดังนั้นประเด็นปัญหาการวิจัยที่ผู้วิจัยและคณะสนใจศึกษาโดยตั้งเป็นคำถามการวิจัยเกี่ยวกับการใช้มิติวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรชุมชน และคาดว่าจากการศึกษาบริบททางสังคม โครงสร้างในมิติวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แตกต่างหลากหลายของชุมชนในแต่ละหมู่บ้านในเขต อบต.เมือง คงจะสามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ตลอดจนคาดว่าจากการใช้กระบวนการวิจัยครั้งนี้จะส่งผลได้รูปแบบการใช้มิติวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อการใช้คุณค่าของวัฒนธรรมนำการพัฒนาต่อไป

๔. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๔.๑ วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนา การเรียนรู้ของชุมชน การใช้กระบวนการมิติวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนและองค์กรชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาในฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๔๘) เพื่อปรับแนวคิดทิศทางการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อสังคมในมาตรการการเรียนรู้ของสังคมที่เชื่อมโยงองค์ความรู้สู่ชุมชนท้องถิ่นให้มากขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาวัฒนธรรมและสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

๔.๒ วัตถุประสงค์เฉพาะ

๑) เพื่อศึกษาชุมชนหมู่บ้านทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองจังหวัดเลย

๒) เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ ในการนำวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอันนำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรชุมชน ในระดับหมู่บ้านและระดับองค์การบริหารส่วนตำบล

๕. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย

๕.๑ การวิเคราะห์เอกสาร

ได้แก่งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์กรชุมชน คือ องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาคและในระดับประเทศ

๕.๒ การใช้กระบวนการวิจัยพื้นฐาน

เพื่อการค้นคว้าความจริงในสังคมของหมู่บ้านในที่ทำการวิจัย เก็บข้อมูล ที่สามารถสังเกตได้ตลอดจนวิเคราะห์โครงสร้างหรือความสัมพันธ์ต่างๆ ในมิติธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและ องค์กรต่างๆ ในชุมชนในระดับหมู่บ้าน ซึ่งส่งผลต่อความเข้มแข็งขององค์กรบริหารส่วนตำบล

๕.๓ ขั้นตอนกลุ่มตัวอย่างและการรวบรวมข้อมูล

องค์กรบริหารส่วนตำบลเมือง จังหวัดเลย ประกอบด้วยหมู่บ้านทั้งสิ้น ๑๑ หมู่บ้าน เนื่องจากการวิจัยเป็นการใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยจะได้ศึกษาบริบททางสังคม วัฒนธรรมท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่นของหมู่บ้านทั้งหมดโดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑) การสนทนากลุ่มและการใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group and Focus Group Techniques) จากการศึกษาโดยใช้กระบวนการศึกษาขั้นพื้นฐานของหมู่บ้านทั้งหมดในเขต อบต. เมือง ผู้วิจัยจะได้สร้างเกณฑ์ในการเลือกผู้แทนกลุ่มต่างๆ ในชุมชนให้ครอบคลุมทุกกลุ่มของชุมชนนั้นๆ เช่น ตัวแทนกลุ่มแม่บ้าน ตัวแทนกลุ่มคนยากจน ตัวแทนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตัวแทนกลุ่มเยาวชน ฯลฯ จำนวนทั้งสิ้นหมู่บ้านละ ๑๒ คน โดยการสังเกต การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ สร้างความสนิทสนมคุ้นเคย จากนั้นมีการดำเนินการโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Techniques) เพื่อศึกษามิติวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของแต่ละหมู่บ้านถึงระบบความคิด ระบบคุณค่า แนวทางการแก้ปัญหาของหมู่บ้าน ตลอดจนแนวโน้ม แนวคิดในการพัฒนาคุณค่าของ วัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงการพัฒนาท้องถิ่นนั่นเอง จุดมุ่งหมายของการใช้วิธีการกลุ่มเป้าหมายที่ไม่เพียงเฉพาะศึกษาประเด็นการใช้มิติทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่นตามวิถีคิดของชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้านเท่านั้น แต่ยังศึกษาทั้งประสบการณ์ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนแนวโน้มในอนาคตที่คาดว่าจะแสดงให้เห็นแนวโน้มการพัฒนาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรชุมชนต่อไป ซึ่งในขั้นตอนนี้สรุปว่ามีการดำเนินการโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม ๑๑ ครั้ง มีตัวแทนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ ๑๒ คน รวมทั้งสิ้น ๑๓๒ คน ซึ่งได้กล่าวไว้เบื้องต้นแล้วว่าคนกลุ่มนี้เป็นตัวแทนจาก ๑๑ หมู่บ้านที่มีแนวคิด สนใจ ใครู้ ในการพัฒนาท้องถิ่นใช้มิติวัฒนธรรมชุมชนให้ร้อยรัดผู้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขดำรงไว้ซึ่ง

เสถียรภาพของสถาบันต่างๆในท้องถิ่นและประการสำคัญที่สุด คือให้ความสำคัญกับสมาชิกในหมู่บ้านของตนและตระหนักในคุณค่าความสำคัญของภูมิปัญญาในการแก้ไขปัญหาหมู่บ้าน ซึ่งต่างเผชิญปัญหาที่แตกต่างหลากหลาย คนกลุ่มนี้เป็นคนสำคัญของหมู่บ้าน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยกระบวนการใช้วิธีการดังกล่าว

๒) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เพื่อให้เข้าใจบริบทของสังคมและกระบวนการวิจัยในทุกขั้นตอน นับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการใช้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ

๕.๔ วิธีการเก็บข้อมูล

๑) เป็นการเก็บข้อมูลในหมู่บ้านทั้ง ๑๑ หมู่บ้านในเขต อบต. เมือง จังหวัดเลย รวมทั้งข้อมูลเอกสาร ข้อมูลเอกสารจากข้อมูล กชช. ๒ ค. ข้อมูล จปรฐ. และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการ อบต. ในจังหวัดเลย

๒) เก็บข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนการวิจัย

๓) เก็บข้อมูลจากขั้นตอน จากระเบียบวิธีการวิจัยตั้งแต่ต้นจนสิ้นกระบวนการการวิจัย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้วิธีการการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการใช้แบบสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

๔) การนำวิธีการบันทึกข้อมูลภาคสนาม การใช้การบันทึกภาพ และบันทึกเสียง

๕.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๑) การประมวลผล และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จะได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นลงพื้นที่ภาคสนาม มีการจดบันทึกภาคสนาม การเขียนลงบัตรและการแยกบัตรข้อมูล ตลอดจนการเขียนเป็นเอกสารสมบูรณ์

๒) การดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอนจะใช้การเข้าใจบริบททางสังคม มิติวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการมองจากภายใน (Emic Approach) ซึ่งนักวิจัยจะพยายามเข้าใจและอธิบายพฤติกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยคนในชุมชนของเขาเอง ไม่พยายามที่จะเอาแนวความคิดหรือทฤษฎีของตนเข้าไปตีความ หรือวิเคราะห์บริบททางมิติวัฒนธรรม กระบวนการ วัฒนธรรม กระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนหมู่บ้านทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน และคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล

๓) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จะใช้การบรรยายหรือพรรณนาวิเคราะห์รายละเอียดต่างๆให้มากที่สุดจากการรวบรวมข้อมูลทุกขั้นตอนเป็นหลัก การวิเคราะห์เชิงปริมาณจะนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของหมู่บ้าน

๖. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัยเกี่ยวกับการใช้มิติวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนนั้น ในเขต อบต. เมือง จังหวัดเลย ทั้งในอดีต ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นวิถีชีวิตของชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจจิตใจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม พร้อมกันไปบนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่นำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ดังนั้นการศึกษามิติวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรชุมชน มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

๖.๑ การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

ซึ่งต้องศึกษาในลักษณะองค์รวม ดังนั้นมิติวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละท้องถิ่น ๑๑ หมู่บ้านในเขต อบต. เมือง มีความแตกต่างหลากหลายและกระจายอำนาจผู้ ท้องถิ่น มีระบบคิดของแต่ละชุมชน ศึกษาค่านิยมทางวัฒนธรรม ประเพณีที่พึงประสงค์และ แนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชน ดังนั้น การศึกษาโครงสร้างของวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน จึงต้องใช้การศึกษาอย่างลึกซึ้ง รอบคอบ ที่ชุมชนนั้นๆ ได้สร้างสรรค์และสืบสานมรดกวัฒนธรรมในท้องถิ่นอันทรงคุณค่า เช่น พระพุทธศาสนา จานบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะวัฒนธรรมทางด้านจิตใจ คือความมีน้ำใจ ความเอื้ออาทรแก่กัน การช่วยเหลือเอื้อเพื่อแบ่งปัน ความภูมิใจในท้องถิ่น การพึ่งพาอาศัยกัน ความสามัคคี ความรู้สึกรู้ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การแก้ไขปัญหาชุมชนร่วมกัน ซึ่งมีความเชื่อมโยงต่อการที่ชุมชนที่สามารถควบคุมและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้เป็นส่วนใหญ่ ทั้งในระดับหมู่บ้านและองค์กรชุมชน ทั้งไม่เป็นทางการในหมู่บ้านและเป็นทางการ คือในระดับ อบต.

๖.๒ ค่านิยมศัพท์เฉพาะ

๑) มิติวัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิต ระบบคุณค่า ระบบคิดอันพึงประสงค์ ความเชื่อของแต่ละชุมชน ตลอดจนสิ่งที่ดำรงในชุมชน โดยเฉพาะวัฒนธรรมด้านจิตใจที่มีต่อกันในชุมชนที่ช่วยส่งผลต่อความสัมพันธ์ที่ดีงามซึ่งกันและกัน

๒) ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ภูมิปัญญาด้านการเกษตร ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดการ ด้านการรักษาและการป้องกันโรค และด้านความสามารถ การป้องกันและการแก้ไขปัญหาต่างๆในชุมชนท้องถิ่น

๓) การเรียนรู้ หมายถึง การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับหมู่บ้าน ในระดับองค์กรชุมชนที่ไม่เป็นทางการและเป็นทางการคือ อบต. ซึ่งมีประกอบด้วยคนในท้องถิ่นความรู้ในท้องถิ่น เป็นกิจกรรมเรียนรู้ของชุมชน ตลอดจนแนวคิด ทิศทางของสมาชิกชุมชนระดมความคิดร่วมกัน อภิปรายร่วมกันถึงแนวทางการใช้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนและองค์กรชุมชน

๔) องค์กรชุมชน หมายถึง องค์กรชุมชนอย่างไม่เป็นทางการในหมู่บ้านทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน ซึ่งมีความแตกต่าง หลากหลาย ขึ้นอยู่กับทรัพยากรและภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นนั้น และองค์กรชุมชนที่เป็นทางการคือ องค์กรการบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่นับว่าเป็นองค์กรที่เป็นทางการที่ตอบสนองการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นการปกครองท้องถิ่นในระดับรากหญ้าที่ คาดว่าบทบาทที่เข้มแข็งของ อบต. ที่พึงประสงค์จะเป็นองค์กรชุมชนที่สามารถจะใช้วัฒนธรรมนำ การพัฒนาได้ในที่สุด

๕) ความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรชุมชน หมายถึง ชุมชนที่สามารถพึ่งตนเอง ได้ สามารถใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ที่สืบสานตกทอดมาจากอดีตจนถึงปัจจุบันมาประยุกต์ ให้สอดคล้อง ด้วยการเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบ มีกลุ่มผู้นำชุมชนที่มีคุณธรรมและภูมิปัญญา รวมทั้ง การจัดตั้งกลุ่มและจัดระเบียบ รวมทั้งชุมชนและองค์กรชุมชน มีกระบวนการเรียนรู้อย่างมีขั้นตอน โดยการนำมิติวัฒนธรรมมาผสมผสานในการดำเนินกิจกรรมชุมชน มีการกระจายผลประโยชน์ทั้ง ทางตรง ทางอ้อมอย่างยุติธรรม มีรูปแบบการจัดการการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆด้วยชุมชน และด้วยองค์กรชุมชนเองอย่างสร้างสรรค์ ส่งผลให้เกิดความสุขสงบและความภาคภูมิใจต่อตนเอง และต่อท้องถิ่นของตนในภาพรวม

๗. วิธีดำเนินการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและมีรูปแบบของการวิจัยเชิง ปฏิบัติการเข้ามาเสริม ดังนั้นการใช้วิธีการหลากหลาย (Multi-methods) เพื่อตรวจสอบมิติต่างๆของ ข้อมูลจากการวิจัยเพื่อให้ตอบคำถามตามวัตถุประสงค์และให้งานวิจัยครั้งนี้มีคุณภาพ สามารถนำ ผลการวิจัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ จึงมีขั้นตอนที่สำคัญดังต่อไปนี้

๗.๑ พื้นที่ในการศึกษา

เป็นการเจาะจงเลือก อบต. เมือง จังหวัดเลย เพราะประกอบด้วย ๑๑ หมู่บ้านที่มีความแตกต่าง หลากหลายทั้งชนเมืองและชนบท มีวิถีชีวิตที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

๗.๒ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับคณะผู้วิจัย

การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีเพื่อให้เกิดความไว้วางใจระหว่างคณะผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย เป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้นการเข้าไปศึกษาหมู่บ้านทั้ง ๑๑ หมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอในช่วงระยะเวลาในขั้นตอนเตรียมการศึกษา ขั้นเตรียมจัดทำเครื่องมือ ขั้นเก็บข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน ขั้นรวบรวมข้อมูลในระยะเวลา ๖ เดือนเป็นสิ่งที่จะต้องทำ โดยมิตคณะผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยเข้าร่วม กิจกรรมชุมชนในบางโอกาส ชุมชนทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน เป็นระยะเวลา ๘ เดือน ก่อนขั้นตอนสนทนากลุ่ม สร้างความสัมพันธ์ที่ดีทำให้เกิดความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งจะทำให้การให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆเป็นไปได้ด้วยดีและข้อมูล เชื่อถือได้

๗.๓ ความสัมพันธ์กับ อบต.

จากข้อ ๗.๒ นักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยต้องมีสัมพันธ์ที่ดีกับคณะกรรมการ อบต. ให้เกิดความเข้าใจที่เกี่ยวกับงานวิจัยในครั้งนี้ทุกคนเพราะคณะกรรมการทั้ง ๓๔ คนเป็นประชากรในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

๗.๔ การใช้วิธีรวมข้อมูลที่หลากหลาย

ผู้วิจัยใช้การรวบรวมข้อมูลหลายๆวิธีเพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือได้มากที่สุดโดยใช้การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ จากการสร้างเกณฑ์และการวิเคราะห์ในเบื้องต้นจะได้ตัวแทนกลุ่มองค์กรต่างๆในชุมชนทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน หมู่บ้านละ ๑๒ คน จากกลุ่มคนต่างๆ เพื่อนำมาสู่การใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งเกณฑ์ในการพิจารณานั้นคำนึงถึงทั้งผู้ที่มีบทบาทและไม่มีบทบาทในชุมชนเพื่อให้ข้อมูลที่ครอบคลุมบริบทของวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้น

๗.๕ การจดบันทึกภาคสนาม (Fieldnotes)

นับว่ามีความสำคัญยิ่งของคณะผู้วิจัยได้จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ในแต่ละวัน คณะผู้วิจัยต้องให้ความสำคัญต่อการบันทึกทุกประเภทและอย่างมีระบบ ไม่ว่าจะเป็นการจดบันทึก บันทึกด้วยเครื่องบันทึกเสียง บันทึกด้วยวิดีโอ และอื่นๆ

๗.๖ การใช้ประโยชน์จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมทุกชั้นตอนนับว่าได้ใช้ประโยชน์อย่างยิ่งตั้งแต่เริ่มต้นงานวิจัยจนถึงกระบวนการขั้นตอนสุดท้าย รวมทั้งการเข้าสู่ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาลดจนการวิเคราะห์บริบทต่างๆ ด้วยชุมชนของตนเอง (Emic Approach)

๗.๗ การใช้จรรยาบรรณนักวิจัย

ทุกขั้นตอนของการวิจัย ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย ต้องยึดหลักการจรรยาบรรณของนักวิจัยอย่างเคร่งครัด ขั้นตอนทุกขั้นตอนในการวิจัยต้องได้รับการอนุญาตในการให้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลด้วยความเต็มใจ รวมทั้งผู้วิจัยทุกคนต้องเคารพในความเป็นส่วนตัว และศักดิ์ศรีของผู้ให้ข้อมูลทุกคน

๘. สถานที่ทำการวิจัยหรือเก็บข้อมูล

๘.๑ พื้นที่หมู่บ้านทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน ในเขต อบต. เมือง จังหวัดเลย

๘.๒ สำนักงานใน อบต. เมือง จังหวัดเลย

๕. อุปกรณ์การวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยจะใช้เครื่องมือสำหรับการวิจัยดังนี้

๕.๑ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documents and Research Reports Relevant to Research Topic)

๕.๒ แบบการสำรวจสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน (Survey questionnaires)

๕.๓ แบบการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation Forms)

๕.๔ แบบสัมภาษณ์กึ่งรูปแบบไม่เป็นทางการ (Semi – structured Interviews)

๑๐. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

๑๐.๑ ได้องค์ความรู้ที่แสดงลักษณะการใช้มิติวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีลักษณะความสัมพันธ์กับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

๑๐.๒ ได้รูปแบบและแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมในการใช้มิติวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรชุมชน ในระดับหมู่บ้านและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

๑๐.๓ ได้แนวทางการนำมิติวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นรูปธรรมใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษาในรายวิชาต่างๆที่มีการบูรณาการความรู้ในการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาตาม พรบ. การศึกษา พ.ศ.๒๕๔๒ มาตราที่ ๒๓ มาตรา ๒๗ มาตราที่ ๒๘ และมาตราที่ ๒๙ อันกล่าวถึงการจัดการการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรม กระบวนการเรียนรู้บนพื้นฐานการเข้าใจสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสังคม โดยสถาบันการศึกษา มีบทบาทร่วมกับ ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจน เพื่อให้ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน และองค์กรชุมชน

๑๐.๓ ได้แนวทางและวิธีการดำเนินการใช้มิติวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชนตลอดจนนำคุณค่าของวัฒนธรรมเป็นรากฐานของการนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

๑๐.๕ นักวิชาการ นักพัฒนา ผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชน และคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล สามารถเรียนรู้ร่วมกันถึงการใช้มิติวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบล และในระดับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

๑๑. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้คาดว่าจะสามารถตอบสนองการสืบสานการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม ตอบสนองช่วงระยะเวลา " ทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา" ที่สังคมในท้องถิ่นและองค์กรชุมชน สามารถวางพื้นฐาน ระบบคิด ระบบคุณค่า การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นโดยใช้มิติวัฒนธรรมได้อย่างมั่นคง และตอบสนองการพัฒนาประเทศในภาพรวม ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ ซึ่งกำลังจะสิ้นสุดในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ และรองรับการพัฒนาคน พัฒนาองค์กรชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพ สังคมแห่งการเรียนรู้ และสังคมที่มีความเสมอภาค โดยใช้มิติวัฒนธรรมอันดีงาม และภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสั่งสม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในช่วงส่งต่อไปยังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๙ (พ.ศ.๒๕๔๕ - พ.ศ.๒๕๔๙) ในอนาคต

๑๒. ข้อจำกัดในการวิจัย

เนื่องจากงานวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อการศึกษาในระดับปริญญาเอก และไม่สามารถดำเนินการให้สำเร็จลงได้ในระยะเวลาอันจำกัด รายงานการวิจัยฉบับนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ซึ่งเป็นการรายงานเบื้องต้นของการศึกษาเท่านั้น และเมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาได้เต็มรูปแบบคาดว่าจะงานวิจัยฉบับนี้จะสมบูรณ์มากขึ้น โดยเฉพาะในส่วนของกรณีศึกษาด้านวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของหมู่บ้านทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง จังหวัดเลย เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์รูปแบบที่พึงประสงค์ในการใช้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรชุมชน ในระดับหมู่บ้านและในระดับองค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑. มิตिवัฒนธรรมและกระบวนการทางวัฒนธรรม

๑.๑ วัฒนธรรม (Culture)

Edward Tylor ศาสตราจารย์ทางมานุษยวิทยา คนแรกของโลก ชาวอังกฤษ ได้นิยามคำว่า วัฒนธรรมอย่างชัดเจนเป็นครั้งแรกว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งทั้งหมดที่มีลักษณะซับซ้อน ซึ่งรวมถึง ความรู้ความเชื่อ ศิลปะ จริยธรรม ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี และความสามารถอื่น ๆ รวมทั้ง อุปนิสัยด้วย ที่มนุษย์ได้มาโดยการเรียนรู้ จากการเป็นสมาชิกของสังคม (อ้างใน งามพิศ สัตย์สงวน ๒๕๓๒ : ๒๖)

A.L.Krober และ Kluckhohn ได้สรุป ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรม ประกอบด้วย รูปแบบ พฤติกรรมที่พึงปรารถนา และถ่ายทอดโดยเครื่องมือที่เป็นสัญลักษณ์ และ สิ่งประดิษฐ์ เช่น ในภาษา และศิลปะ รูปแบบ พฤติกรรมมนุษย์ เป็นต้น (อ้างใน บุญเดิม พันรอบ , ม.ป.ป. : ๔๖)

Cuber ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรม คือ แบบแผนพฤติกรรมที่เกิดขึ้น จากการเรียนรู้ ที่ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ และยังรวมผลผลิตที่เกิดจากการเรียนรู้ เช่น ทักษะ ค่านิยมของสิ่งต่าง ๆ ที่คนทำขึ้นและความรู้ที่มีอยู่ร่วมกันในกลุ่ม ณ หนึ่ง ๆ และมีการถ่ายทอดไปยังสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคม (อ้างใน งามพิศ สัตย์สงวน , ๒๕๓๕ : ๒๗)

พัทธา สายหู (๒๕๓๒) นักมานุษยวิทยาไทย กล่าวว่า ไม่ว่าเราจะนิยามวัฒนธรรมกันอย่างไร วิจิตรพิสดารหรือลึกลับซึ่งอย่างไรก็ตาม แก่นสารจริงๆ ของเรื่องทั้งหมด ก็คือ ชีวิตของคนนั่นเอง และทรัพยากรเป็นหัวใจ เป็นจิตวิญญาณของชีวิตหรือวัฒนธรรมชุมชน

สมใจ สิริหาล้า (๒๕๓๕) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง มวลรวม สำหรับแบบแผนพฤติกรรมทั้งหลายที่มนุษย์ร่วมกันคิด และกำหนดขึ้นมีการถ่ายทอดความคิดดังกล่าวแก่สมาชิกของสังคมโดยอาศัยสัญลักษณ์เพื่อให้สมาชิกของสังคม สามารถเรียนรู้และปฏิบัติตามได้

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (๒๕๔๒) ได้ให้ความหมายวัฒนธรรม เป็นในลักษณะเคลื่อนไหวของระบบคิดของชุมชน ระบบคุณค่า ค่านิยมที่พึงประสงค์ ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตที่ดำรง เป็นที่ยอมรับของชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อเป็นพลังของชุมชนสามารถมีความเข้มแข็งต่อการรุกของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งหลาย เป็นการศึกษาวัฒนธรรมในลักษณะที่กระตุ้นให้เกิดการวิเคราะห์วัฒนธรรมในมิติของการพัฒนาท้องถิ่น และวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่นของชุมชนที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมไปพร้อมๆ กัน กับการความเข้าใจกับกลุ่มชาติพันธุ์ และผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง เพราะจำทำให้การศึกษาวัฒนธรรมชัดเจนขึ้นว่า ไม่มี

วัฒนธรรมใดอยู่โดดเดี่ยวได้แต่ต้องสัมพันธ์กันอย่างสลับซับซ้อน หลายระดับ ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงสังคมในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ ระดับโลก นอกจากนี้ กระบวนการแก้ปัญหาของชุมชนหรือการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถนำชุมชนสามารถพึ่งตนเอง สร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนองค์กรชุมชน ในท้องถิ่นในที่สุด

สรุป มิติวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงสามารถเรียบเรียงได้ดังนี้

๑. ระบบคิด ระบบคุณค่า หรือศีลธรรมของท้องถิ่น และจิตวิญญาณท้องถิ่น ในทางสร้างสรรค์ และประเด็นสำคัญที่สุด คือ ท้องถิ่นนั้นยอมรับ และตระหนักในคุณค่าทางระบบคิด ระบบคุณค่า ถ้าสร้างสมกันมาในท้องถิ่นต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับความเป็นธรรมในท้องถิ่น ทรัพยากร วัฒนธรรมของท้องถิ่น บนพื้นฐานของการเข้าใจท้องถิ่นของตนเอง อย่างลึกซึ้ง ซึ่งจะมีทั้งระบบความเชื่อ ระบบศีลธรรม ข้อห้ามต่าง ๆ เพื่อไม่ให้เกิด การละเมิด ผู้คนในท้องถิ่นด้วยกัน

๒. ระบบภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งแน่นอนที่สุด ครอบคลุมวิถีคิดของท้องถิ่นโดยเฉพาะการจัดการ กับความสัมพันธ์ของสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างสังคม กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มักปรากฏให้เห็นในทุกชุมชน คือ กระบวนการคิด เชื่อมโยงกับสิ่งต่าง ๆ ในชุมชน เป็นกระบวนการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ การผลิตใหม่ และการถ่ายทอดความรู้ ฝ่ายองค์กรท้องถิ่นเพื่อปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมการเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ทางสังคม เช่น ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ และเครือข่าย ตลอดจนแบบแผนการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชน

๓. ความมั่นใจและอำนาจของคนในท้องถิ่น ที่สามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนของตนเองได้ โดยคำนึงถึงระบบอุดมการณ์ อำนาจ ในองค์กรท้องถิ่นหรือกลุ่มต่าง ๆ ทั้งเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เป็นพลังในการเรียนรู้ ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นไปตามหลักศีลธรรม ความเป็นธรรม และระบบธรรมชาติ ที่ชุมชนพึงพา ความสามารถในการแก้ไขปัญหาของชุมชนแสดงถึงศักยภาพชุมชน

ดังนั้น เมื่อพูดถึงมิติวัฒนธรรมแล้วสามารถสรุปได้ว่า ระบบคิด คุณค่าของคนในชุมชน จารีต กฎเกณฑ์ท้องถิ่น ตลอดจนความสามารถในการจัดการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในท้องถิ่น ซึ่งเป็นความคิดแบบองค์รวม ที่มองความเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบเพื่อเกิดการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบคิด ระบบคุณค่าในท้องถิ่น ตลอดจนอำนาจของชุมชนที่เป็นพลังสำคัญของชุมชน

๑.๒ กระบวนการทางวัฒนธรรม

หมายถึง การเคลื่อนไหว ของชุมชนท้องถิ่น เพื่อเรียนรู้ ศึกษา สร้างสรรค์ ยอมรับสิ่งใหม่ๆ ที่ผ่านระบบคิดของชุมชน คือ การปรับตัวของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีความแตกต่างหลากหลาย

ตามกลุ่มชาติพันธุ์ แนวคิดของคนในชุมชน ในขณะเดียวกัน ก็มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทำให้คนในชุมชนเกิดความคิดค้นและแสวงหาแนวทางพัฒนาท้องถิ่น องค์กรชุมชนต่อตนเอง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นตนเอง เกิดการตระหนักในความสำคัญของตนเอง ในการผลักดันเคลื่อนไหวความคิดในทางสร้างสรรค์ กระบวนการทางวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นศักยภาพของชุมชนในการพัฒนา ดังนั้น กระบวนการที่ใช้มิติวัฒนธรรมไม่ได้หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในการระยะใดระยะหนึ่งเท่านั้น หรือด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น แต่จะส่งผลถึงการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนท้องถิ่น มีการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างคนในท้องถิ่นด้วยกันอย่างสร้างสรรค์ ให้ทุกส่วนของสังคมท้องถิ่น สามารถกำหนดวิถีชีวิตที่พึงประสงค์ได้ในที่สุด

๒. ความเข้มแข็งของชุมชน

หมายถึง ธรรมชาติการเรียนรู้และการจัดการชุมชน ชุมชนที่เข้มแข็ง คือชุมชน ที่สามารถแก้ปัญหาทั้งในทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การแก้ไขปัญหาชุมชนท้องถิ่น ดังนั้น การพัฒนาวัฒนธรรมเป็นประชาธิปไตย ระดับเริ่มต้น และสามารถนำไปพัฒนาชุมชนได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ประเวศ วะสี (๒๕๓๗ : ๖-๑๐) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย กับการพัฒนานั้น คือ การกลับไปหาคุณค่าของมนุษย์และวัฒนธรรมให้กลับมาเป็นหัวใจของการพัฒนาชุมชนให้เกิดความสมดุลในการพัฒนา และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ไม่ได้หมายความว่า จะไปนำแบบเดิมมาใช้ แต่เป็นการประยุกต์ให้เข้ากับข้อคิดของวัฒนธรรมสมัยใหม่ ซึ่งเราสามารถค้นพบและเรียนรู้ ได้จากชาวบ้านและชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ที่ได้พัฒนาแนวคิด และเทคนิคจนเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้าน ก็คือ วัฒนธรรมนั่นเอง วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตของประชาชนเป็นองค์รวมของกลุ่มชน ชนชนท้องถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์ เผ่าพันธุ์ เป็นภูมิปัญญาที่เรียนรู้ เลือกรสร กัดกรอง ลองใช้ และถ่ายทอดกันมา วัฒนธรรมเป็นภูมิปัญญาที่เป็นรากฐานของสังคม การส่งเสริมวัฒนธรรมให้เข้มแข็งจะช่วยส่งเสริมให้สังคมเข้มแข็ง ซึ่งจะส่งผลต่อระบบศีลธรรมให้เข้มแข็งด้วย

ประเวศ วะสี (๒๕๓๘) ได้ให้ความหมายของ “ ความเป็นชุมชน ” (Community) ว่า หมายถึง การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมี วัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกัน หรือ มีความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกัน หรือมีการร่วมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรกัน มีความรัก มีมิตรภาพ มีการเรียนรู้ร่วมกัน ในการกระทำหรือในการปฏิบัติบางส่วนบางอย่างและมีการจัดการ

เสน่ห์ จามริก (๒๕๓๗) ได้กล่าวถึง การขัดแย้งแห่งการพัฒนา ก็มาจากนโยบายของการพัฒนาเอง ซึ่งรับเอาแนวคิด ความรู้ เทคโนโลยี ค่านิยม หรือ อาจเรียกรวมกันว่า วัฒนธรรมจากโลกตะวันตกเป็นวัฒนธรรมอุตสาหกรรม โดยสร้างรากฐานเดิมของสังคมไทยที่มี

ภูมิปัญญา ความรู้ เทคโนโลยี คุณค่า ค่านิยม ที่มีพัฒนาการ เหมาะสมสอดคล้องกับสังคมไทยมาเป็นเวลานาน เช่น ความสามารถในการพึ่งตนเอง ในด้านอาหาร การกิน ทางด้านรักษาพยาบาล โดยแพทย์พื้นบ้าน และสมุนไพร คุณค่าของวัด และพระสงฆ์ ในพระพุทธศาสนา ต่อเรื่องการพัฒนาจิตใจ เป็นต้น

ธีรยุทธ บุญมี (๒๕๓๕) ได้ให้ความเห็นว่า ลักษณะของสังคมเข้มแข็งนั้นมีลักษณะที่กระจัดกระจาย (Diffuse) พลังทางสังคมมีมาจากทุก ๆ ส่วน ทุกวิชาชีพ ทุกระดับ ทุกภูมิภาคของประเทศ มีกลุ่มองค์กรหลากหลาย ที่ทำให้ตัวเข้มแข็ง แม้นิคมอุตสาหกรรมของนครราชสีมา ก็เพียงพอโดยไม่จำเป็นต้องมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือเป้าหมายทางการเมืองเหมือนกัน

๓. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ในชุมชน

การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงสมรรถภาพหรือความสามารถของบุคคล เป็นกระบวนการเพิ่มพูนและปรุงแต่งระบบความรู้ ทักษะนิสัยและการแสดงออก ผ่านการปฏิบัติฝึกฝน ประสบการณ์ไปกระตุ้นอินทรีย์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นจากไม่รู้เป็นรู้ จากทำไม่เป็นมา เป็นทำเป็น เกิดการปรับตัวทั้งด้านส่วนตัวและทางสังคม รวมทั้งการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เพื่อสนองความต้องการของตน จากการเรียนรู้จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมไปจากเดิมถาวร และต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างศักยภาพของตนให้สามารถประยุกต์ใช้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและชุมชนให้มากที่สุด (อภรณ์ ใจเที่ยง , ๒๕๓๗ : ๑๓ : ชาตรี ตำราญ , : ๒๕๓๗ : ๓ และ อัจฉรา โพธิยานนท์ , ๒๕๓๕ : ๑๘)

กระบวนการ วิธีการเรียนรู้ในชุมชน เกิดขึ้นได้หลายลักษณะ อาจเป็นการเรียนรู้ โดยบังเอิญ การเรียนรู้ด้วยตนเองหรือการเรียนรู้โดยกลุ่ม (สมคิด อิศระวัฒน์ ในวารสารประชากรศึกษา , ๒๕๓๕ (๒) : ๘๕-๘๐) กระบวนการเรียนรู้อาจเกิดขึ้นได้ทั้งภายในครอบครัวและชุมชน และเกิดขึ้นภายนอกครอบครัวและชุมชนก็ได้ เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองและสนองความต้องการในการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน ประกอบด้วยกระบวนการคิด การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การตั้งคำถาม และหาคำตอบเกี่ยวกับปัญหา สาเหตุและแนวทางในการแก้ไขปัญหาคำถามต่าง ๆ กระบวนการเรียนรู้ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุ วินิจฉัยปัญหา วิเคราะห์ทางเลือกและตัดสินใจเลือก (ประเวศ วะสี , ๒๕๓๕ : ๕) รวมทั้งสรุปการเรียนรู้เพื่อยกระดับองค์ความรู้และปัญหา อาจใช้วิธีการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม การลงมือปฏิบัติจริง การแก้ไขปัญหาในชีวิตจริง และการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย ซึ่งเป็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในแนวราบมากกว่าแนวตั้ง โดยใช้วิธีนำข้อสังเกต ความรู้สึก ความรู้ปฏิจจธรรม โดยการจัดคำถามแล้วแสวงหาคำตอบจากหนังสือ จากคอมพิวเตอร์ จากผู้เฒ่าผู้แก่ จากการวิจัยสัมพัทธ์ความจริงทางวัฒนธรรม ทางวิทยาศาสตร์ โดยมี

ฐานอยู่ในความจริง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทั้งมิติทางกาย ทางสังคม ทางจิตและทางปัญญา ให้เข้าถึงความหลากหลายเพราะการเข้าถึงความหลากหลายเป็นการเข้าถึงธรรมะอย่างสูง จะทำให้จิตใจสงบ สัมผัสกับความงามของธรรมชาติ มีความสุข รักเพื่อนมนุษย์ รักธรรมชาติ สามารถเรียนรู้ได้ทุกสถานการณ์ (ประเวศ วะสี , ๒๕๓๖ : ๒๕)

นอกจากนี้ กระบวนการเรียนรู้ยังเป็นระบบการเรียนรู้ตามธรรมชาติ หรือในวิถีชีวิต โดยแทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันและพิธีการต่าง ๆ คือ สังคมสอน อาจเรียกว่า Socialization หรือ สังคมประกิด (วิชัย คันศิริ , ๒๕๓๖ : ๖๐) กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง คือ การพัฒนา ไม่ใช่ความสำเร็จรูปตายตัว ส่วนความรู้หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับชุมชนบท เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ พืชพันธุ์ และสัตว์ในท้องถิ่น อาชีพ วัฒนธรรม การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้จึงควรมี ๓ ระดับ คือ ๑) เกิดการเรียนรู้ที่รู้ความจริง ๒) เกิดปัญหาเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ได้ ๓) เกิดจิตสำนึกเพราะเข้าใจความสัมพันธ์ของตัวเองกับสรรพสิ่งทั้งหลาย ความรู้เกี่ยวกับชุมชนบท การเรียนรู้จึงควรรู้ ๓ วิธีผนวกกัน คือ ๑) ศึกษาจากการสัมผัสของจริง ๕ ประเภท คือ ความจริงทางธรรมชาติ ทางสังคมวัฒนธรรม การทำงานและกิจกรรม ข้อมูลข่าวสารและความจริงที่เป็นสุนทรียะ ๒) ศึกษาจากการคิด ซึ่งต่อเนื่องจากการสัมผัสของจริง ได้แก่การฝึกสังเกต ฝึกการบันทึก ฝึกการนำเสนอ ในที่ประชุมกลุ่ม ฝึกการฟัง ฝึกการปฐกวีสาธนาในกลุ่ม ฝึกตั้งสมมติฐาน และตั้งคำถาม ฝึกแสวงหาคำตอบ ฝึกวิจัย ฝึกเชื่อมโยงเข้าใจตนเอง ฝึกเขียนบทความวิชาการ ๓) ศึกษาจากการเจริญสติ จะทำให้คิดตรงคมชัดขึ้น เพราะมีใจเป็นกลาง เอาปัญญามาใช้ได้ทันป้องกันความผิดพลาดและสกัดกั้นความไม่ดงามไม่ให้เข้าสู่ตัวได้ (ประเวศ วะสี , ๒๕๓๕ : ๒๖-๕๐) ดังนั้น การเรียนรู้ในชุมชน จึงเป็นการเรียนรู้เพื่อชีวิตและเรียนรู้ตลอดชีวิต มนุษย์ทุกคนต้องอยู่ในภาวะการเรียนรู้ตลอดชีวิต แนวคิดการศึกษาเพื่อชีวิตจึงเปรียบเสมือนกุญแจดอกสำคัญองสังคมแห่งการเรียนรู้และเป็นหลักการสำคัญของการศึกษาทุกรูปแบบทุกระบบ (UNESCO, ๑๙๙๒ : ๑๘๑ และ อัจฉรา โพธิยานนท์ , ๒๕๓๕ : ๕)

การศึกษาวิถีชีวิต เป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนรู้ในชุมชน เป็นการเรียนรู้วิถีชุมชนที่สังคมยอมรับสืบทอดมาเป็นวัฒนธรรม เกิดจากการพัฒนาโดยธรรมชาติตลอดชีวิต เป็นการเรียนรู้โดยปฏิบัติจริง นิยมทำเป็นกลุ่ม ผู้สอนเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่อง ใช้หลักระบบชุมชนนิยม คือ การนิยมร่วมกันเป็นชุมชนหรือประชาคมนั้นเอง มีความเชื่อพื้นฐานว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของ ธรรมชาติมุ่งจัดการเรียนรู้เพื่อ (To know) เพื่อเป็น (To do) เพื่อเป็น (To be or become) คือ รู้วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมรอบตัว ทำประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน ทำให้เกิดความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ที่รับผิดชอบต่อหน้าที่สร้างสรรค์ ฟังตนเองได้ รู้ว่าสิ่งใดดีสิ่งใดเลว เน้นการเรียนมากกว่าสอนเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบธรรมชาติมีขั้นตอนพื้นฐาน ๕ ขั้นคือ ๑) เกิดได้ทุกที่ทุกเวลา ๒) ให้ตระหนักในการเรียนรู้และรับรู้ ๓) กิจกรรมมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสถานการณ์

เรียนรู้โดยการรับบทบาทหน้าที่และทำงานร่วมกัน ๔) ผลผลิตการเรียนรู้คือพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ หากไปไม่สัมฤทธิ์ผลต้องเรียนใหม่ ๕) สามารถนำความรู้ไปใช้โดยมีพฤติกรรมที่กลุ่มและชุมชนต้องการและถ่ายทอดแก่คนรุ่นหลัง ส่วนกลยุทธ์ในการเรียนรู้มี ๒ แบบ คือ ๑) วิธีการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นโดยบุคคล ใช้การสังเกต เลียนแบบ ฝึกหัดจากการเข้าร่วมกิจกรรมประจำวันในครอบครัวและชุมชน เพราะวัฒนธรรม คือตัวแทนรูปแบบการดำรงชีวิต ๒) วิธีการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นโดยสังคม คือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทั้งการเรียนรู้ในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย เพื่อฝึกทักษะความชำนาญเฉพาะเรื่องมีความต่อเนื่องจะมีแบบแผนหรือไม่มีแบบแผนก็ได้

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๓๕:๑๔-๔๐)

องค์ประกอบของการเรียนรู้ในชุมชน ประกอบด้วย คน ความรู้ ทรัพยากรของชุมชน นั้น และเป็นตัวกำหนดรูปแบบ กระบวนการ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต เป็นสิ่งเดียวกับกระบวนการพัฒนาชุมชน เป็นการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์บนพื้นฐานวัฒนธรรมชุมชน เป็นรูปแบบที่เรียบง่าย เป็นธรรมชาติ เรียนรู้ได้โดยตรงและรวดเร็ว ครอบคลุมทั้งชีวิตหรือเป็นการเรียนรู้แบบองค์รวมไม่แยกส่วน ลักษณะขององค์ประกอบ ดังนี้

๑. คน ได้แก่ ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กร ผู้มีความรู้เฉพาะด้าน ชาวบ้าน ในฐานะผู้เป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิต

๒. ความรู้ ได้แก่ ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาเดิมของชาวบ้าน ชุดความรู้หรือประสบการณ์ที่ชุมชนและองค์กรที่ไม่ใช่วัตถุ ได้แก่องค์ความรู้ แนวคิด ศิลธรรม จริยธรรม พิธีกรรม

ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๓๕:๒๘)

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นนวัตกรรมใหม่ที่ใช้ยุทธวิธีการเรียนรู้ ๔ วิธี คือ

๑) เรียนรู้เป็นกลุ่ม โดยใช้คำถามเป็นสื่อคิด ทำกิจกรรม สร้างผลงาน ช่วยให้เกิดจินตนาการโดยเสริมด้วยสื่อสายตา และการเชื่อมโยงกับชีวิตจริง ๒) สร้างสิ่งแวดล้อม เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ๓) มีการแนะแนวและใช้จิตวิทยา ๔) มีการประเมินผล นับเป็นนิติการศึกษาตลอดชีวิตและสังคมแห่งการเรียนรู้ เหตุที่ความรู้ความจริงในโลกถูกค้นพบใหม่เสมอจึงควรมีการเรียนรู้ด้วยตนเอง จะช่วยให้มีความพร้อมในการเผชิญชีวิต กระบวนการเรียนรู้ให้ ๓ วิธี คือ ๑) ใช้กระบวนการกลุ่ม โดยใช้เกม บทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง การอภิปรายกลุ่ม ๒) ใช้การร่วมแรงร่วมใจ โดยจัดกลุ่มเล็กให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ใช้วิธีเล่ารอบวง ถูคิด ถูตรวจสอบ กลุ่มร่วมคิด ร่วมมือ ร่วมแข่งขัน ๓) ใช้การสรรค์สร้างความรู้ โดยให้ผู้เรียนแสวงหาและสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนอื่น ค้นหาลิขิตใหม่โดยมีความรู้เดิมเป็นพื้นฐานของความรู้ใหม่ (สุเมธญา พรหมบุตรและอรพรรณ พรสิมา , ๒๕๔๐:๒๓-๒๐)

๔. ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำว่าภูมิปัญญา ตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า WISDOM ซึ่งมีความหมายว่า ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรม และความสามารถในการแก้ไขปัญหาของมนุษย์ ส่วนนักวิชาการศึกษาไทยได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ภูมิปัญญาเป็นเรื่องที่สั่งสมกันมาแต่อดีตและเป็นเรื่องของการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติแวดล้อม คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติโดยผ่านกระบวนการทางจารีต ประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากิน และพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์เหล่านี้ เป้าหมายก็คือ เพื่อให้เกิดความสุขทั้งในส่วนที่เป็นชุมชน หมู่บ้าน และในส่วนที่เป็นปัจเจกของชาวบ้านเหล่านี้ ถ้าหากเกิดปัญหาทางด้านความไม่สมดุลกันขึ้นก็จะก่อให้เกิดความไม่สงบสุข เกิดปัญหาในหมู่บ้านและชุมชน (ปรีชา อุยตระกูล อ้างถึงใน กุลวิตรา ภักดานนท์, ๒๕๓๑)

ภูมิปัญญา ยังหมายถึง ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ ในการศึกษาเล่าเรียน การที่ชาวบ้านรู้จักวิธีการทำนา การไถนา การเอาควายมาใช้ในการไถนา การรู้จักนวดข้าวโดยการใช้ควาย รู้จักสานกระบุง ตะกร้า เอาไม้ไผ่มาทำเครื่องใช้ไม้สอยในชีวิตประจำวัน รวมทั้งรู้จักเอาดินจี้กระต๊ามาชำน้ำ ต้มให้เหือดแห้งเป็นเกลือสินเธาว์ ก็เรียกว่าภูมิปัญญาทั้งสิ้น (ธวัช ปุณโณทก ๒๕๓๑ : ๔๐-๔๓)

ภูมิปัญญา หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นก็เรียก หมายถึงพื้นเพรากฐานของความรู้ชาวบ้าน (เสรี พงศ์พิศ, ๒๕๓๕)

ภูมิปัญญาชาวบ้าน เกิดจากการสะสม การเรียนรู้เป็นระยะเวลานาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมดในทุกสาขาอาชีพไม่แยกเป็นวิชาแบบที่เราเรียน ฉะนั้นวิชาเกี่ยวกับเศรษฐกิจอาชีพความเป็นอยู่ การใช้จ่าย การศึกษาวัฒนธรรม มันจะผสมผสานกลมกลืนเชื่อมโยงกันไปหมด (ประเวศ วะสี, ๒๕๓๐)

ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง วิธีการปฏิบัติซึ่งชาวบ้านได้มาจากประสบการณ์แนวทางแก้ปัญหาแต่ละเรื่อง แต่ละประสบการณ์ แต่ละสภาพแวดล้อม ซึ่งจะมีเงื่อนไขปัจจัยเฉพาะแตกต่างกันไป (สุจารี จันทรสฤษ, ๒๕๓๑)

ภูมิปัญญาชาวบ้าน ศัพท์นี้การกำเนิดของมันชัดเจนมีความมุ่งหมายที่จะใช้วัฒนธรรมของตนเอง ได้กระแสนต่อสู้ให้พ้นการครอบงำเป็นอิสระและสร้างสรรค์ หากทำสำเร็จแล้วมีการสร้างคาข่ายโยงใยปัญญาระหว่างกันชุมชนหมู่บ้าน ก็มีอำนาจเป็นพลังสำคัญพลังหนึ่งที่จะผลักดันให้สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ศานติสุขในโลก (สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์, ๒๕๓๑)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนทัศน์ของบุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อโลกและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนทัศน์ดังกล่าวจะมีรากฐานจากคำสอนของศาสนาคติ จารีตประเพณี ที่ได้รับการถ่ายทอดสั่งสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมา ปรับปรนเข้ากับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงในแต่ละสมัย

ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อความสงบสุขของคน ทั้งในส่วนที่เป็นชุมชนและปัจเจกบุคคล (รัตนะ บัวสนธิ, ๒๕๓๕) ซึ่งกระบวนการที่ตนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น จำแนกออกได้ ๓ ลักษณะ คือ

- ลักษณะที่ ๑ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจัดการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติแวดล้อม
- ลักษณะที่ ๒ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบสังคมหรือการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์
- ลักษณะที่ ๓ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบการผลิต หรือการประกอบอาชีพที่มีลักษณะมุ่งเน้นระบบการผลิตเพื่อพึ่งตนเอง

แม้แต่ในด้านการเกษตร (ในหนังสือเรื่อง “ การถ่ายโยงงานวิจัยด้านเกษตรสาธิตกับการพัฒนา ” D.M. Warren ๑๙๘๕:๑๖๘) ก็ได้ใช้คำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในความหมายว่าเป็นระบบเกษตรกรรมในท้องถิ่น ซึ่งพัฒนามาแล้วช่วงระยะเวลาหนึ่งด้วยรูปแบบของการเพาะปลูกที่มีพื้นฐานจากความรู้ด้านเกษตรที่ได้ปฏิบัติกันมาในท้องถิ่นนั้น ระบบดังกล่าวที่มีความสมดุลลงตัว โดยปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและได้รับอิทธิพลจากนวัตกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในตัวระบบเอง รวมทั้งรับมาจากภูมิปัญญาที่อื่นทั้งระบบเกษตรระดับชาติและนานาชาติ วอเรนใช้คำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นแทนคำว่า วิถีวัฒนธรรม เพื่อหลีกเลี่ยงความหมายที่มักนิยมกันทางตะวันตกว่าหมายถึงระบบที่หยุดนิ่งไม่เปลี่ยนแปลง

นักวิชาการบางคน อาจเลือกใช้คำว่า ภูมิปัญญาไทย ซึ่งนอกจากจะเป็นเรื่องของพื้นภูมิธรรมแล้ว ยังหมายถึง ศักยภาพในการประสานความรู้ใหม่มาใช้ประโยชน์ด้วย ซึ่งเอื้อให้เกิดทางเลือกใหม่ที่มีลักษณะสากลและลักษณะเฉพาะของเราเอง (กุลวิตรา กังคานนท์, ๒๕๓๑)

คำว่าภูมิปัญญาไทยนั้นด้านหนึ่งนอกจากจะเป็นเรื่องราวของพื้นภูมิธรรมเดิมแล้ว ยังหมายถึง ศักยภาพในการประสานความรู้ใหม่ ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ด้วย ซึ่งเอื้อให้เกิดทางเลือกใหม่ที่มีลักษณะสากลและลักษณะเฉพาะของเราเอง (เสน่ห์ จามริก, ๒๕๓๑)

ในความหมายใกล้เคียงกันนี้ ยังมีผู้ให้ความหมายของภูมิปัญญาไทยไว้ว่า ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ของการดำรงชีวิตของคนไทยที่เกิดจากการสะสมประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ประกอบกับแนวความคิดวิเคราะห์ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของตนเอง จนเกิดการหลอมรวมเป็นแนวคิดในการแก้ไขปัญหาที่เป็นลักษณะของตนเอง ที่สามารถพัฒนาความรู้ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกาลสมัย ในการแก้ปัญหของการดำรงชีวิต (เสรี พงศ์พิศ : ๒๕๓๔ : ๓๓)

ภูมิปัญญาชาวบ้านนั้นหมายถึง ความรู้ประสบการณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งได้รับการศึกษาอบรม สั่งสม และถ่ายทอดจากบรรพบุรุษหรือเป็นความรู้ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ตรงของตนเองซึ่งได้เรียนรู้จากการทำงานจากธรรมชาติแวดล้อม สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มีความค่าเสริมสร้างความสามารถทำให้คนมีชีวิตร่วมกันอย่างสันติสุขเป็นความรู้ที่สร้างสรรค์และมีส่วนเสริมการผลิต (ชลทิตย์ เขียมสำอางค์ และวิศนี ศิลาตระกูล, ๒๕๓๓)

ทางด้านต่างประเทศนั้น ออแลนโด (Orlando Fals Borda ๑๙๘๘:๒๓) ได้ทำการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในอเมริกาเหนือและได้เขียนอธิบายไว้ว่า ศาสตร์ของประชาชนเรื่องพื้นบ้าน ความรู้ประชาชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน นั้นเป็นความรู้ชาวบ้านที่ผ่านมาการปฏิบัติมาแล้วอย่างโชกโชนเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมของเขา ความรู้ดังกล่าวไม่ได้จัดเข้ารหัสเก็บไว้ แต่เป็นความรู้ที่ปฏิบัติได้ มีพลังและมีความสำคัญยิ่งช่วยให้ชาวบ้านมีชีวิตอยู่รอดสร้างสรรค์ การผลิตและช่วยในการทำงานเป็นสิ่งที่สะสมมากกว่าศตวรรษแล้ว เป็นโครงสร้างความรู้ที่มีหลักการมีเหตุและมีผลในตัวเอง

สรุป ภูมิปัญญาท้องถิ่นในภาพรวม หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ ที่เกิดจากการเรียนรู้ การปรับตัว เลือกรร ประยุกต์ สังสม และสืบทอดกันมาเป็นระยะเวลานานมีลักษณะเฉพาะที่แสดงถึงความเป็นท้องถิ่น ที่เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมกับทุก ๆ เรื่องในการดำเนินวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

๕. ขอบเขตภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากการรวบรวมขอบข่ายของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาไทย ได้มีบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ จำแนกขอบข่ายของภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

วิชิต นันทสุวรรณ (๒๕๒๘) จำแนกภูมิปัญญาชาวบ้านไว้ ๓ ลักษณะ คือ

(๑) ภูมิปัญญาจากการใช้ชีวิตในธรรมชาติ เนื้อหาของภูมิปัญญาคือ การอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับธรรมชาติในลักษณะของกฎเกณฑ์ที่พึงปฏิบัติ และข้อห้ามที่ไม่ให้ชาวบ้านปฏิบัติ เช่น ความเชื่อต่อธรรมชาติต่าง ๆ เรื่องของผี ที่ทำให้เกิดสภาวะสมดุลของการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับธรรมชาติ ระบบเหมืองฝาย ฝิน้ำ ฝินา เป็นต้น

(๒) ภูมิปัญญาจากประสบการณ์การอยู่ร่วมกัน ภูมิปัญญาแบบนี้มีพฤติกรรมตามแบบแผนของสังคม มีกฎเกณฑ์บอกอย่างนั้นดี อย่างนี้ไม่ดี มีระบบความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติเป็นหลัก มีความเข้าใจนิจจิงของชีวิตเป็นสูงสุด รูปธรรมที่แสดงออก คือความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ เช่น ปู่ย่า ฝิพ่อ ฝิแม่ และพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

(๓) ภูมิปัญญาจากประสบการณ์เฉพาะด้าน เช่น ภูมิปัญญาจากประสบการณ์การทำมาหากินในด้านต่าง ๆ ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค เป็นต้น

ประเวศ วะสี (๒๕๓๔) ได้สรุปลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ๔ ประการ คือ

(๑) มีวัฒนธรรมเป็นฐาน ไม่ใช่วิทยาศาสตร์

(๒) มีบูรณาการสูง

(๓) มีความเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง

(๔) เน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุธรรม

สุรเชษฐ์ เวชชพิทักษ์ (๒๕๓๓) ได้แบ่งประเภทและลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นดังนี้

(๑) ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับระบบการผลิต หรือการประกอบอาชีพซึ่งมีลักษณะการประกอบอาชีพแบบพุทธเกษตรกรรม หรือการประกอบอาชีพที่มีลักษณะจัดความสมดุลสอดคล้องกับธรรมชาติ มุ่งการพึ่งพาตนเองเป็นกระแสหลักมากกว่าการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก ได้แก่ การทำวนเกษตร การทำเกษตรผสมผสาน และการทำเกษตรแบบธรรมชาติ

(๒) ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับระบบสังคม หรือการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ซึ่งได้แก่ ความเชื่อ คำสอน ค่านิยม ประเพณี ที่แสดงออกในแบบแผนการดำเนินชีวิต

(๓) ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การรักษาป่าไม้ชุมชน การรักษาโรคด้วยสมุนไพร

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้ดังนี้

(๑) คติความคิด ความเชื่อ หลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมถ่ายทอดกันมา

(๒) ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่เป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา

(๓) การประกอบอาชีพในท้องถิ่น ที่ยึดหลักการพึ่งตนเอง ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย

(๔) แนวความคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาดัดแปลงใช้ในชุมชนอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และความเป็นอยู่

อังกูล สมคะเนย์ (๒๕๓๕) ได้จัดกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็น ๔ กลุ่ม ดังนี้

(๑) เป็นเรื่องเกี่ยวกับ คติ ความคิด ความเชื่อและหลักการ ที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่เกิดจากการถ่ายทอดกันมา

(๒) เป็นเรื่องของศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียม ประเพณี

(๓) เป็นเรื่องของการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่นที่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับยุคสมัย

(๔) เป็นเรื่องของแนวความคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาใช้ในชุมชน ซึ่งเป็นอิทธิพลความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ภูมิปัญญาทั้ง ๔ กลุ่ม ปรากฏให้เห็นในเรื่องของการประกอบอาชีพ ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดให้แก่เยาวชนรุ่นหลัง ๆ ต่อไป

เอกวิทย์ ณ ถลาง และคณะ (๒๕๓๘) วิจัยเรื่องภูมิปัญญาและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทยในโครงการกิตติเมธี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้กำหนดหัวข้อในการวิจัยภูมิปัญญา ๔ ลักษณะ

- (๑) ความเชื่อ เป็น โลกทัศน์ที่บ่งบอกความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ในธรรมชาติ เนื้อธรรมชาติ หรือระหว่างมนุษย์ด้วยกัน
- (๒) วิธีการดำรงชีวิต การแก้ปัญหา และการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมและกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม
- (๓) ศิลปวัฒนธรรม ประดิษฐกรรม ในรูปเครื่องมือ ของใช้ ศิลปวัตถุ ที่มีแรงบันดาลใจมาก สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ตามพื้นภูมิที่หลากหลายระหว่างภูมิภาค
- (๔) กระบวนการและพฤติกรรมการเรียนรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญา ประสบการณ์ การให้ การศึกษาอบรม และการแก้ปัญหาตามพื้นฐานวัฒนธรรมและปรัชญาของชาวบ้าน
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (๒๕๓๕) ได้กำหนดสาขาย่อยของภูมิปัญญาชาวบ้าน ในการคัดเลือกและเชิดชูเกียรติผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม ๕ สาขาดังนี้
- (๑) ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านเกษตร เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสานการแก้ปัญหาคาเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต (เช่น การแก้ไขโรคและแมลง) และรู้จักปรับใช้เทคโนโลยี ฯลฯ
- (๒) ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การอนุรักษ์ป่าไม้ ดินน้ำลำธาร การรักษา การถ่ายทอดความรู้ดั้งเดิมเพื่อการอนุรักษ์ เช่น การเคาะพแม่น้ำ แผ่นดิน พืชพันธุ์ธัญญาหาร และโบราณสถาน โบราณวัตถุ ฯลฯ
- (๓) ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการจัดการ สวัสดิการและธุรกิจชุมชน ได้แก่ กองทุนต่าง ๆ ในชุมชน เช่น สหบาลข้าว (ธนาคารข้าว) สหกรณ์ ร้านค้า กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ และกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน ฯลฯ
- (๔) ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการรักษาโรคและการป้องกัน เช่น หมอพื้นบ้าน หมอธรรม และผู้รอบรู้เรื่องสมุนไพร

๖. ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

๖.๑ ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ (Structural – Functional theory) สังคมเป็นระบบหนึ่งจำเป็นต้องดำรงอยู่ตลอดไป แม้ว่าบุคคลจะมีการเปลี่ยนแปลงเสมอเนื่องจากกฎธรรมชาติ เช่น การเกิด แก่ เจ็บ ตาย การที่สังคมดำรงอยู่ได้ สังคมจะต้องมีโครงสร้างหน้าที่ต่าง ๆ ในสังคมทุกสังคมจะต้องสร้างระเบียบ กฎเกณฑ์ กำหนดหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่าง ๆ ให้ปฏิบัติตลอดจนมีการจัดระเบียบในเรื่องต่าง ๆ เช่น ระบบการผลิต ครอบครัวยุคใหม่ การเมือง การรักษาความสงบเรียบร้อย ศาสนา ความยุติธรรม ฯลฯ กล่าวอีกนัยหนึ่งสังคมสร้างสถาบันต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อให้ชีวิตสังคมดำรงอยู่ต่อไปได้ (ในความหมายที่กว้างรวมถึง ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ และระเบียบในการปฏิบัติ) โดยปกติแล้วการทำงานของกลไกเหล่านี้เป็นผลให้สังคมอยู่ในสภาพสมดุล

เคลื่อนที่ (Moving equilibrium) กล่าวคือ ทุกส่วนหรือสถาบันสังคมจะปรับตัวเข้าหากันตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมทั้งทางสังคมและภูมิศาสตร์ แต่ละสถาบันจะทำหน้าที่ของตนซึ่งเป็นการสนองความต้องการของสถาบันอื่น ๆ และสังคมส่วนรวม แต่ก็จะต้องยอมรับว่า ไม่มีสังคมใดที่ส่วนประกอบหรือสถาบันต่าง ๆ สามารถทำหน้าที่โดยสมบูรณ์ทุกประการ

มัวร์ (Willbert E. Moore) นักสังคมวิทยาอเมริกันย้ำให้เห็นความยืดหยุ่นของทฤษฎีโครงสร้าง และหน้าที่ ว่าสามารถให้คำอธิบายการเปลี่ยนแปลงทุกอย่างของสังคมที่เกิดขึ้น สังคมจะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น การเปลี่ยนแปลงจึงเป็นลักษณะธรรมชาติของสังคมควบคู่กับความเป็นระเบียบ ซึ่งอาจเกิดขึ้นในวงจำกัดที่ไม่มีผลสะท้อนรุนแรงในระยะสั้น แต่ในระยะยาวอาจทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปมาก เช่นความเสื่อมความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ดิน ซึ่งอาจเกิดขึ้นเนื่องจากการทำการเกษตรกรรมเป็นเวลานาน กว่าสังคมจะให้ความสนใจในเรื่องนี้ อาจกลายเป็นปัญหากระทบกระเทือนความเป็นอยู่ของคนส่วนใหญ่ในประเทศ นอกจากนี้มัวร์ยังให้ข้อคิดว่า ไม่มีสังคมใดอยู่ในสภาพสมดุลอย่างแท้จริงเพราะส่วนต่าง ๆ ของสังคมไม่ได้ประสานอย่างแท้จริง เพราะแต่ละบุคคลมีการอบรม มีบุคลิกภาพ มีความสามารถที่ไม่เหมือนกัน การปฏิบัติจึงแตกต่างกันไป แม้จะอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์อันเดียวกันก็ตาม ความตึงเครียดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมก็เป็นสิ่งธรรมดา เพราะมนุษย์ไม่สามารถควบคุมธรรมชาติได้โดยเด็ดขาด มัวร์ให้ความเห็นว่าเราควรมองมนุษย์ในฐานะผู้แก้ปัญหาและมองสังคมเป็น "ระบบแก้ความตึงเครียด" (วิเชียร รักการ, ๒๕๒๘ : ๗๐ - ๗๒)

๖.๒ ทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท (A Theory of Self-reliance of rural Communities) สตีญา สตีญาวิวัฒน์ (๒๕๓๕) กล่าวว่า การที่ชุมชนชนบทจะพึ่งตนเองได้จะต้องพึ่งตนเองอยู่ ๕ ประการ คือ พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ พึ่งตนเองได้ทางจิตใจ และพึ่งตนเองได้ทางสังคมและวัฒนธรรม โดยใช้สัญลักษณ์ภาษาอังกฤษว่า TERMS (Technology, Economics Resources, Mind, Social)

๑) การพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี (Technological self-Reliance) ในทฤษฎีนี้หมายถึง การมีปริมาณและคุณภาพของเทคโนโลยีทางวัตถุ เช่น เครื่องมือ เครื่องจักรกลและเทคโนโลยีทางสังคม เช่น การรู้จักจัดการมนุษย์สัมพันธ์ เป็นต้น การรู้จักใช้อย่างมีประสิทธิภาพและการบำรุงรักษาให้คงสภาพคืออยู่เสมอ เพื่อการใช้งานเทคโนโลยีรวมทั้งสมัยใหม่และของดั้งเดิมของท้องถิ่นเรียกว่า ภูมิปัญญา

๒) การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ (Economic self-Reliance) หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตในทางเศรษฐกิจ มีความสมบูรณ์พูนสุขพอสมควร หรือหากมองในแง่ความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน จุดสมดุลก็ต้องสูงพอสมควรถึงขั้นสมบูรณ์พูนสุขดังกล่าว

๓) การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากร (Resources self-Reliance) ทรัพยากรในที่นี้ หมายถึง สิ่งใด ๆ ที่มีอยู่โดยธรรมชาติในชุมชนหรือสามารถหาได้ การพึ่งตนเองได้ทางธรรมชาติ หมายถึง การมีทรัพยากรธรรมชาติ ความสามารถในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาตินั้น และความสามารถในการรักษาธรรมชาติมากขึ้น ตัวอย่างทรัพยากรธรรมชาติ คือ ดิน น้ำ ป่า สัตว์บก สัตว์น้ำ รวมทั้งแร่ธาตุต่าง ๆ ที่มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์

๔) การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจ (Mental Self-Reliance) ในทฤษฎีนี้ หมายถึง สภาพจิตใจที่กล้าแข็งในการที่จะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคในการหาเลี้ยงชีพ การพัฒนาชีวิตให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ในการปกครองตนเอง ในการป้องกันกิเลส ตัณหา ไม่ให้โลภ โกรธ หลงหรืออยากได้ อยากดีจนเกินความสามารถของตน

๕) การพึ่งตนเองทางด้านสังคมและวัฒนธรรม (Socio – Cultural Self-Reliance) ในทฤษฎีนี้หมายถึง ภาวะการณ์ที่คนกลุ่มหนึ่ง ๆ มีความเป็นปึกแผ่นหนาแน่น มีผู้นำที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำกลุ่มคนเหล่านี้ปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ของตนเองไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกลุ่มของตนเองหรืออาจขอความร่วมมือช่วยเหลือจากภายนอกได้ ปกติกลุ่มคนที่หมายถึงนี้ ต้องมีขนาดใหญ่พอสมควร เช่น ขนาดหมู่บ้านใหญ่หรือตำบลในปัจจุบันของไทย เป็นกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถระดับหนึ่ง ติดต่อกัมพันธ์กับด้วยดีและตลอดสม่ำเสมอ ซึ่งปัจจัยย้อมนำไปสู่ความเป็นปึกแผ่นและการมีผู้นำที่ดี

๗. องค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้โครงสร้างการบริหารตามกฎหมาย มีความรับผิดชอบต่อประชาชนในเขตที่รับผิดชอบ แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินการตามภารกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลยังมีประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่น่าสนใจดังนี้

๑. ปัญหาเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของบุคลากรที่ดำเนินงาน อบต.พบว่าไม่มีความรู้และประสบการณ์ในการทำงาน ไม่ดีเท่าที่ควร ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบ ระเบียบ ข้อบังคับ ของ อบต. และขาดบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบ ไม่มีความรู้ความเข้าใจด้านการบริหาร อบต.

๒. ประชาชนในเขตรับผิดชอบไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน อบต. และไม่ให้ความร่วมมือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการให้ความร่วมมือในการเก็บภาษีต่าง ๆ ของ อบต.

๓. งบประมาณของ อบต.มีน้อย การเบิกจ่ายล่าช้า ยังขาดแคลนไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ

๔. การประชุมของสมาชิก สภา อบต. ดำเนินไม่ตรงตามเวลา ไม่พร้อมเพรียงกันและไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็น

๕. บทบาทของผู้หญิงในที่ประชุมมีน้อย

๖. การดำเนินงาน อบต.ยังมีปัญหาอุปสรรคอยู่มาก ขาดการรวบรวมข้อมูลหมู่บ้านในเขตรับผิดชอบอย่างเป็นระบบ ขาดการประชาสัมพันธ์และการประสานงานที่ดี

ในเขตจังหวัดเลยมีจำนวนตำบลทั้งหมด ๘๕ ตำบล ได้มีการเปลี่ยนแปลงจาก สภาตำบล เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ในปี พ.ศ.๒๕๓๕ มีการจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน ๒๘ แห่ง และในปี พ.ศ.๒๕๔๐ มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน ๔๒ แห่ง เป็นจำนวนทั้งสิ้น ๗๐ แห่ง ที่เหลือยังเป็นการปกครองแบบสภาตำบล ๑๕ แห่ง ได้จัดเป็นชั้น อบต. ดังนี้

ตารางที่ ๑ ชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดเลย

อำเภอ	จำนวนองค์การบริหารส่วนตำบล		รวม
	ชั้น ๔	ชั้น ๕	
เมือง	๖	๖	๑๒
นาด้วง	-	๓	๓
เชียงคาน	๔	๓	๗
ปากชม	-	๕	๕
คำชะอี	-	๖	๖
ภูเรือ	-	๒	๒
ท่าลี่	-	๔	๔
วังสะพุง	๖	๔	๑๐
กิ่งอำเภอเอราวัณ	๑	๓	๔
ภูกระดึง	๑	๒	๓
กิ่งอำเภอหนองหิน	-	๓	๓
ภูหลวง	-	๕	๕
ผาขาว	-	๕	๕

ที่มา : คัดแปลงมาจากศาลากลางจังหวัดเลย,หนังสือราชการ ๘ กรกฎาคม ๒๕๔๒

ซึ่งภายใต้การจัดโครงสร้างทั่วไป มีการจำแนกโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล ออกเป็นชั้นได้ ๕ ชั้น สรุปได้ดังนี้ (กองราชการส่วนตำบล : ๒๕๔๐)

โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลชั้น ๓ ชั้น ๔ และชั้น ๕ ประกอบด้วย ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนการคลัง ส่วนโยธา ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลชั้นที่ ๑ และชั้น ๒ มีโครงสร้าง ดังนี้

๑. โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลชั้น ๑ ประกอบด้วย

๑.๑ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล

๑.๒ รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล

๑.๓ สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยงานธุรการและงานนิติการ

๑.๔ ส่วนงานคลัง ประกอบด้วย งานงบประมาณ งานจัดเก็บรายได้และงานการเงินและบัญชี

๑.๕ ส่วนงานโยธา งานโยธา

๑.๖ งานสาธารณสุข ประกอบด้วย งานสุขาภิบาลและงานป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ

๒. โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลชั้น ๒ ประกอบด้วย

๒.๑ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล

๒.๒ สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยงานธุรการและงานนิติการ

๒.๓ ส่วนการคลัง ประกอบด้วยงานจัดเก็บรายได้และงานการเงินและบัญชี

๒.๔ ส่วนโยธา งานโยธา

โครงสร้างของ องค์การบริหารส่วนตำบล มีรูปแบบอันประกอบด้วย สภาองค์การบริหารส่วนตำบลกับ คณะกรรมการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลมีรายละเอียดดังนี้

๑) สภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีสมาชิกโดยตำแหน่งประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของทุกหมู่บ้านในตำบล แพทย์ประจำตำบล และสมาชิกที่ไ้รับการเลือกตั้งจากราษฎรหมู่บ้านละ ๒ คน โดยอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจะเลือกประธานสภา และรองประธานสภาคนหนึ่ง โดยนายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้ง ตามมติของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในตำแหน่งคราวละ ๒ ปี และมีเลขานุการ ๑ คน เลือกจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลด้วยเช่นกัน

๒) คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่เกิน ๒ คน และสมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้งไม่เกิน ๔ คน ซึ่งนายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้งตามมติของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี คณะกรรมการบริหารจะเลือกกรรมการบริหาร ๑ คน เป็นประธานกรรมการบริหาร (ยกเว้นในวาระแรก ๔ ปี กำนันจะทำหน้าที่เป็นประธาน) และเลือกกรรมการบริหารอีกหนึ่งคนเป็นเลขานุการคณะกรรมการบริหาร

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.๒๕๓๗ มีดังต่อไปนี้ (กองบริหารส่วนตำบล : ๒๕๔๐)

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

มาตรา ๖๖ องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

มาตรา ๖๗ ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดังต่อไปนี้

- (๑) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
- (๒) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- (๓) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- (๔) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- (๕) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- (๖) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ
- (๗) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (๘) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย

นอกจากนี้้องค์การบริหารส่วนตำบล อาจทำหน้าที่ตามมาตรา ๖๘

มาตรา ๖๘ ภายใต้ข้อบังคับแห่งกฎหมายขององค์การบริหารส่วนตำบล อาจจัดทำกิจกรรมในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดังต่อไปนี้

- (๑) ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคและการเกษตร
- (๒) ให้มีการบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- (๓) ให้มีและบำรุงรักษาทางระบาย
- (๔) ให้มีและบำรุงรักษาสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ
- (๕) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์
- (๖) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว

- (๗) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
- (๘) คุ้มครอง ดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติ
- (๙) หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- (๑๐) ให้มีตลาด ทำเนียบเรือและท่าข้าม
- (๑๑) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์

นอกจากอำนาจหน้าที่ที่กล่าวมาแล้วองค์การบริหารส่วนตำบลยังมีขอบเขตในการปฏิบัติหน้าที่อื่นได้อีก ตามมาตรา ๗๑ มาตรา ๗๒ และ ๗๓ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๗๑ องค์การบริหารส่วนตำบล อาจออกข้อบังคับตำบลเพื่อใช้บังคับในตำบลได้เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายหรืออำนาจหน้าที่ของสภาตำบลในกรณีนี้จะกำหนดค่าธรรมเนียมที่จะเรียกเก็บ และกำหนดโทษปรับผู้ฝ่าฝืนด้วยก็ได้แต่มิให้กำหนดโทษปรับเกิน ๕๐๐ บาท

มาตรา ๗๒ ให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีพนักงานส่วนตำบลและอาจจัดแบบการบริหารงานออกเป็น (๑) สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล (๒) ส่วนต่าง ๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบล ได้ตั้งขึ้น

มาตรา ๗๓ องค์การบริหารส่วนตำบลอาจทำกิจการนอกเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหรือร่วมกับสภาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือหน่วยงานการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นอื่น เพื่อกระทำกิจการร่วมกันทั้งนี้ เมื่อได้รับความยินยอมจากสภาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง และกิจการนั้นเป็นกิจการที่จำเป็นต้องทำและเป็นการเกี่ยวเนื่องกับกิจการที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของตนเอง

อำนาจ หน้าที่ของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.๒๕๓๗ กำหนดอำนาจหน้าที่ของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในมาตรา ๔๖ ไว้ดังต่อไปนี้

- (๑) ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบล เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล
- (๒) พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบังคับตำบล ร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี และร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม
- (๓) ควบคุมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาตำบลและกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

ตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.๒๕๓๗ กำหนด อำนาจหน้าที่ของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในมาตรา ๕๕ ไว้ดังต่อไปนี้

- ๑) บริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามมติ ข้อบังคับและแผนพัฒนาตำบล และรับผิดชอบการบริหาร กิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล ต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
- ๒) จัดทำแผนพัฒนาตำบลและงบประมาณรายจ่ายประจำปีเพื่อเสนอให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาให้ความเห็นชอบ
- ๓) รายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลทราบอย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง
- ๔) ปฏิบัติหน้าที่อย่างอื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย

เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติในการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนตำบล กรมการปกครองได้มีหนังสือแจ้งเกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้างการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลให้เหมาะสมกับภารกิจหน้าที่โดยอย่างน้อยให้มีโครงสร้างการบริหารดังนี้

๑) สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารทั่วไป งานธุรการ งานพิมพ์ดีด งานการเจ้าหน้าที่ งานสวัสดิการ งานการประชุม งานเกี่ยวกับการตราข้อบังคับตำบล งานนิติกร งานการพาณิชย์ งานรัฐพิธี งานประชาสัมพันธ์ งานจัดทำแผนพัฒนาตำบล งานจัดทำข้อบังคับงบประมาณประจำปี งานอนุมัติดำเนินการตามข้อบังคับ งานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

๒) ส่วนการคลัง ทำหน้าที่เกี่ยวกับการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน การตรวจเงิน การหักภาษีเงินได้และการนำเก็บภาษี งานเกี่ยวกับการตัดโอนเงินเดือน งานรายงานเงินคงเหลือประจำวัน งานอนุมัติเบิกตัดปีและขอขยายเวลาเบิกจ่ายงานการเงิน จัดทำงบแสดงฐานะทางการเงิน งบทรัพย์สิน หนี้สิน งบโครงการ เงินสะสม งานการจัดทำบัญชีทุกประเภท งานทะเบียนคุมเงินรายได้ รายจ่าย งานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

๓) ส่วนงานโยธา ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานสำรวจ ออกแบบ เขียนแบบถนน อาคาร สะพาน แหล่งน้ำ ฯลฯ รายการประมาณค่าใช้จ่ายตามโครงการ งานควบคุมอาคาร งานก่อสร้างและซ่อมบำรุง ทาง อาคาร สะพาน แหล่งน้ำ งานควบคุมการก่อสร้าง งานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย (กองราชการส่วนตำบล : ๒๕๔๐)

บุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่

๑. พนักงานส่วนตำบล ซึ่งเป็นบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตรง
๒. ลูกจ้างชั่วคราว

๓. ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ที่องค์การบริหารส่วนตำบลร้องขอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดให้ไปดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติกิจการองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการชั่วคราว

ซึ่งสามารถแยกตามชั้นองค์การบริหารส่วนตำบลได้ดังนี้

๑. องค์การบริหารส่วนตำบลชั้น ๑ มีพนักงานส่วนตำบลไม่เกิน ๒๑ คน และองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถจ้างลูกจ้างชั่วคราวหรือลูกจ้างประจำเพื่อช่วยงานได้ ๑-๒๔ คน ตามสัดส่วนรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

๒. องค์การบริหารส่วนตำบลชั้น ๒ มีพนักงานส่วนตำบลไม่เกิน ๑๒ คน และองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถจ้างลูกจ้างชั่วคราว หรือลูกจ้างประจำเพื่อช่วยงานได้ ๑-๒๔ คน ตามสัดส่วนรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

๓. องค์การบริหารส่วนตำบลชั้น ๓ มีพนักงานส่วนตำบลไม่เกิน ๖ คน และองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถจ้างลูกจ้างชั่วคราว หรือลูกจ้างประจำเพื่อช่วยงานได้ ๑-๒๔ คน ตามสัดส่วนรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

๔. องค์การบริหารส่วนตำบลชั้น ๔ มีพนักงานส่วนตำบลไม่เกิน ๔ คน และองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถจ้างลูกจ้างชั่วคราว หรือลูกจ้างประจำเพื่อช่วยงานได้ ๑-๒๔ คน ตามสัดส่วนรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

๕. องค์การบริหารส่วนตำบลชั้น ๕ มีพนักงานส่วนตำบลไม่เกิน ๓ คน และองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถจ้างลูกจ้างชั่วคราว หรือลูกจ้างประจำเพื่อช่วยงานได้ ๑-๒๔ คน ตามสัดส่วนรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล (กองการราชการตำบล : ๒๕๔๐)

๘. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โกวิท พวงงาม (๒๕๓๘) ได้สำรวจภาคสนามถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่จัดตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๓๘ พบประเด็นปัญหา ดังนี้

๑. อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ในองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า มีปัญหาและอุปสรรค ดังนี้

๑.๑ ยังไม่มีสถานที่ตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นของตนเอง

๑.๒ สถานที่และอุปกรณ์ต่าง ๆ ในองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่พร้อม ไม่ดีและไม่เพียงพอ

๒. เกี่ยวกับความรู้ ความสามารถ พบว่า ที่ยังมีปัญหา มีดังนี้

๒.๑ ไม่ค่อยมีความรู้และประสบการณ์ กลัวทำงานได้ไม่ดีเท่าที่ควร

๒.๒ ไม่มีความรู้ ความเข้าใจในระบบ ระเบียบ ข้อบังคับขององค์การบริหารส่วนตำบล และไม่คอยรู้เรื่องการทำงานในบทบาทหน้าที่และข่าวสารต่าง ๆ

๒.๓ ประชาชนทั่วไปยังไม่มีความรู้ความเข้าใจและไม่ให้ความร่วมมือ

๒.๔ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลที่ตั้งเป็นการชั่วคราว ยังไม่มีความรู้และไม่ทำงานทำงานไม่ทัน ประชานกรรมการบริหาร ไม่มีความรู้

๓. เกี่ยวกับการจัดการในองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ยังมีปัญหาดังนี้

๓.๑ งบประมาณล่าช้า งบประมาณน้อย ยังขาดแคลนและไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ

๓.๒ การประชุมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ตรงตามเวลา ไม่พร้อมเพรียงกัน ไม่ค่อยลงรอยกัน

๓.๓ บทบาทของผู้หญิงในที่ประชุมยังมีน้อย

๓.๔ การแสดงความคิดเห็นยังไม่กล้าแสดงออก

๓.๕ ทำงานไม่ทันงบประมาณและจัดสรรยังไม่เป็นธรรมเท่าที่ควร

๓.๖ ขาดเจ้าหน้าที่การเงินการบัญชี และประชาชนยังประกาศรับสมัครไม่ถูกต้อง

๓.๗ ขาดความสามัคคี การประสานงาน และการประชาสัมพันธ์ที่ดี

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (๒๕๔๑) ได้ศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับการพัฒนาเด็กและครอบครัว พบว่า จากการศึกษาแผนพัฒนาตำบล 5 ปี กลุ่มปัญหาสำคัญที่องค์การบริหารส่วนตำบลไว้ในแผนคือ โครงการ กิจกรรม ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ขยายปรับปรุงซ่อมแซมถนน ส่วนโครงการกิจกรรมด้านการพัฒนาคนจะถูกจัดอยู่ในลำดับรองลงมาเกือบสุดท้าย โดยจะเห็นได้จากเอกสารข้อบังคับตำบลตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๘-พ.ศ.๒๕๔๐ ทั้ง 3 ปี ทุกองค์การบริหารส่วนตำบลให้ความสำคัญด้าน โครงสร้างพื้นฐานมาเป็นลำดับแรก ส่วนการพัฒนาคนขององค์การบริหารส่วนตำบลเกือบทั้งหมดมิได้กำหนดกิจกรรมด้านนี้ไว้เลย

ปรีชา สันรัมย์ (๒๕๔๑) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล พบว่า คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลขาดศักยภาพในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการจึงใช้กิจกรรมแทรกแซง คือ การฝึกอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจในด้าน โครงสร้างและบทบาทอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในด้านการวางแผนและการจัดทำแผนพัฒนาตำบล การฝึกปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ผลการดำเนินการแทรกแซงปรากฏว่า คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมีความรู้ ความเข้าใจในด้านของการวางแผน จัดทำแผนพัฒนาตำบลได้อย่างถูกต้องตามหลักการวางแผนและแผนพัฒนาตำบลได้รับการพิจารณาให้ความเห็นชอบและอนุมัติจากสภา องค์การบริหารส่วนตำบล

เสริมศักดิ์ แนนไส (๒๕๔๒) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามแผนพัฒนาตำบลของคณะกรรมการบริหารองค์การส่วนตำบล ศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า อาชีพระบบข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาตำบลและการช่วยเหลือจากคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล (คปต.) มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินการตามแผนพัฒนาตำบล ส่วนข้อมูลอื่น เช่น อายุ เพศ สถานภาพสมรส การศึกษา รายได้ ไม่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินการตามแผนพัฒนาตำบล

วัชรินทร์ สายสาระ (๒๕๔๒) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดเลย พบว่า สภาพการปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาประชาชนยังไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา การกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา ส่วนการดำเนินงานเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนามีปัญหามากที่สุดเกี่ยวกับการประชุมชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านเพื่อค้นหาปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา กฎระเบียบมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง คุณภาพของข้อมูลที่ใช้ประกอบการวางแผน ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของประชาชนต่อการปกครองส่วนท้องถิ่นและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาของคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผน

จารุวรรณ ธรรมวัตร (๒๕๓๘) อธิบายว่า ภูมิปัญญา หมายถึง แบบแผนการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่า แสดงถึงความเฉลียวฉลาดของบุคคลและสังคม ซึ่งได้สั่งสมและปฏิบัติสืบต่อกันมาภูมิปัญญาจะเป็นทรัพยากรบุคคล หรือทรัพยากรความรู้ก็ได้ ทรัพยากรบุคคลที่ถือว่าเป็นภูมิปัญญา ได้แก่ ชวนาผู้ประสบความสำเร็จในการผลิต พระภิกษุที่เป็นศูนย์รวมศรัทธาของชุมชน ศิลปินพื้นบ้านที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้านที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น มรรคทายก ผู้รู้ทางศาสนา หมอยา หมอนวด ฯลฯ ส่วนทรัพยากรปัญญา ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ เช่น การถนอมอาหาร การอนุรักษ์ธรรมชาติ เป็นต้น นอกจากนี้ความรู้ที่น่าสนใจอื่น ๆ ที่ถือว่าเป็นภูมิปัญญา ได้แก่ จริตประเพณี ภาษา วรรณกรรม สถาปัตยกรรม ดนตรี นาฏศิลป์ การรักษาโรค เป็นต้น

เสรี พงศ์พิศ (๒๕๓๔) ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) หรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ก็เรียก หมายถึง พื้นเพรากฐานของความรู้ของชาวบ้าน ภูมิปัญญา คือ รากเหง้าแห่งชีวิตที่ประกอบด้วยองค์ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดมา วัฒนธรรมคือปรากฏการณ์ที่แสดงออกถึงภูมิปัญญา

เสรี พงศ์พิศ (๒๕๒๕) กล่าวถึงลักษณะของภูมิปัญญาชาวบ้าน สรุปได้ว่าภูมิปัญญาชาวบ้านมี 2 ลักษณะ ดังนี้

๑. ลักษณะที่เป็นนามธรรม เป็นโลกทัศน์ชีวทัศน์ เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิต เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่าและความหมายของสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

๒. ลักษณะที่เป็นรูปธรรม เป็นเรื่องเฉพาะด้านต่าง ๆ ที่เห็นได้ชัดเจน เช่น การทำมาหากิน การเกษตร หัตถกรรม ศิลปดนตรี และอื่น ๆ

ภูมิปัญญาชาวบ้านในลักษณะที่เป็นนามธรรมและลักษณะที่เป็นรูปธรรมจะสะท้อนออกมาใน 3 ลักษณะที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกัน คือ

๑. ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกัน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับโลกสิ่งแวดล้อม สัตว์ พืช ธรรมชาติ

๒. ความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ที่ร่วมกันในสังคม หรือในชุมชน

๓. ความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ สิ่งที่ไม่สามารถสัมผัสได้ทั้งหลาย ทั้งสามลักษณะนี้คือ สามมิติของเรื่องเดียวกัน คือ ชีวิตของชาวบ้านสะท้อนออกมาถึงภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างมีเอกภาพ เหมือนสามมุมของรูปสามเหลี่ยม ภูมิปัญญาจึงเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (๒๕๓๔) เสนอแนวคิดว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านอาจเป็นความเชื่อ ความรู้ ค่านิยม อุดมการณ์ หรือบรรทัดฐานทางสังคมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลาย ๆ อย่าง ผสมผสานกัน นอกจากนี้ยังเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของทุกหน่วยสังคม ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านครอบครัว ภูมิปัญญาด้านการศึกษา ภูมิปัญญาด้านศาสนา ภูมิปัญญาด้านการเมืองการปกครอง ภูมิปัญญาด้านนันทนาการและศิลปะ ภูมิปัญญาด้านภาษาและการสื่อสาร ภูมิปัญญาด้านการคมนาคมขนส่ง ภูมิปัญญาด้านอนามัยและสาธารณสุข และภูมิปัญญาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

อเนก นาคะบุตร (๒๕๓๖) กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีต่อการพัฒนาท้องถิ่นว่า การพัฒนาท้องถิ่นที่อาศัยภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นองค์ประกอบจะมีลักษณะ ดังนี้

๑. มีความรู้และภูมิปัญญาของชาวบ้านที่เอื้ออำนวย ชี้นำและเป็นทางเลือกที่เหมาะสมต่อสภาวะท้องถิ่นและเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกที่เข้ามากระทบ

๒. ความรู้ ภูมิปัญญาและระบบคุณค่าต่าง ๆ ได้รับการประยุกต์ (Reproduction) และสืบสานอย่างต่อเนื่อง โดยสมาชิกของชุมชนด้วยกระบวนการเรียนรู้หลายรูปหลายลักษณะผ่านทางประเพณี พิธีกรรม ตัวบุคคลและการปฏิบัติซ้ำ มีการเลือกสรรและผสมผสานกับความรู้ที่เข้ามาจากภายนอก

๓. ผู้นำปัญญาชาวบ้าน นักเทคนิคพื้นบ้าน เครือข่ายของกลุ่มบุคคลและองค์กรชุมชนในรูปต่าง ๆ คือ สถาบันสำคัญของกระบวนการปฏิบัติ ปฏิเวธ ซึ่งมีบทบาทในการพัฒนา การพิทักษ์ ปกป้องชุมชนและขยายแนวร่วมในการพัฒนาชุมชน

บทที่ ๓

จังหวัดเลยและองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง

๑. ความเป็นมา

จังหวัดเลย ตั้งขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช ๒๓๘๖ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดสั่งให้พระยาทัพนํ้าออกมาสำรวจบัญชีไพร่พลและเขตแขวงของประเทศไทย ซึ่งอยู่ติดชายแดนริมฝั่งโขงตรงกันข้ามกับหลวงพระบาง ได้พบหมู่บ้านแอซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำหามานและมีอาณาเขตแผ่ไปถึงแม่น้ำเลยในทางทิศตะวันออก มีสภาพเป็นที่ราบอุดมด้วยแหล่งน้ำเพราะมีหนองและบึงประกอบกับมีผลเมืองหนาแน่น พระยาทัพนํ้าจึงได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อทรงทราบ จึงได้พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งเป็นเมืองหลักชื่อตามนามของแม่น้ำเลยว่า “เมืองเลย”

ไทเลย เป็นชื่อเรียกของคนเมืองเลย ในประวัติศาสตร์บันทึกไว้ว่าคนเมืองเลยคือกลุ่มชนที่อพยพมาจากชายแดนตอนเหนืออาณาจักรสุโขทัยซึ่งสืบเชื้อสายมาจากชาวไทหลวงพระบางเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมือง “เซไล” (บ้านทรายขาว อำเภอวังสะพุงปัจจุบัน)

ต่อมาปีพุทธศักราช ๒๔๔๐ ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติปกครองท้องถิ่น ร.ศ. ๑๑๖ ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากเดิมมาเป็นแบบเทศาภิบาล โดยแบ่งเป็นมณฑล เมือง ตำบล หมู่บ้าน อำเภอที่ตั้งขึ้นครั้งแรกเรียกชื่อว่า อำเภอภูค้อ ต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๔๔๕ - ๒๔๕๐ ได้เปลี่ยนชื่อบริเวณลำน้ำเหืองให้คงเหลือไว้เฉพาะเมืองเลย โดยให้เปลี่ยนชื่ออำเภอภูค้อ เป็น อำเภอเมืองเลย และถือว่วันที่ ๔ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๕๐ นี้เป็นวันสถาปนาจังหวัดเลย

๒. ที่ตั้ง

จังหวัดเลยตั้งอยู่เหนือสุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ ๕๒๐ กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่างๆ และประเทศใกล้เคียง ทิศเหนือติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำเหืองเป็นแนวพรมแดน ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอภูผาม่าน อำเภอชุมแพ และอำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น อำเภอน้ำหนาว อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย อำเภอนาูง อำเภอนาวัง และอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ส่วนทิศตะวันตกติดกับอำเภอชาติตระการ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

๓. ลักษณะทั่วไป

สำหรับพื้นที่ของจังหวัดเลยมีเนื้อที่ประมาณ ๑๑,๔๒๔ ตารางกิโลเมตร มีประชากรทั้งสิ้น ๕๔๗,๕๓๗ คน เป็นชาย ๒๘๑,๗๐๕ คน เป็นหญิง ๒๖๕,๘๓๒ คน แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๒

อำเภอ กับอีก ๒ กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอนาด้าง อำเภอวังสะพุง อำเภอนาแห้ว อำเภอด่านซ้าย อำเภอเชียงคาน อำเภอภูกระดึง อำเภอท่าลี่ อำเภอปากชม อำเภอภูหลวง อำเภอภูเรือ อำเภอผาขาว กิ่งอำเภอเอราวัณ และกิ่งอำเภอหนองหิน

๔. ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศราบลุ่มไปด้วยภูเขาเป็นส่วนใหญ่ ตัวจังหวัดเป็นที่ราบมีภูเขาล้อมรอบ ภูมิประเทศจังหวัดเลยแบ่งออกเป็นกว้าง ๆ ได้ดังนี้ ทางด้านทิศตะวันตกมีภูเขาสูงสลับซับซ้อนมาก พื้นที่เพาะปลูกมีน้อยประชากรอาศัยอยู่เบาบาง ได้แก่ท้องที่อำเภอด่านซ้าย อำเภอนาแห้ว อำเภอภูเรือ และอำเภอท่าลี่ ทางตอนใต้และตะวันออกของจังหวัดมีพื้นที่ราบตามเชิงเขาและภูเขาไม่ค่อยสูงนัก มีที่ราบตามเชิงเขาพอที่จะทำการเพาะปลูกได้บ้างประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นปานกลาง ได้แก่ท้องที่อำเภอภูกระดึง อำเภอภูหลวง อำเภอนาด้าง และอำเภอปากชม บริเวณตอนกลางและด้านทิศเหนือมีที่ราบลุ่มน้ำเลยและแม่น้ำโขง มีพื้นที่เพาะปลูกมากกว่าเขตอื่น ประชากรจึงอยู่หนาแน่นที่สุดของจังหวัด ได้แก่ ท้องที่อำเภอเมือง อำเภอวังสะพุง และอำเภอเชียงคาน

๕. ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศ จังหวัดเลยมักมีความแปรเปลี่ยนง่าย เวลาร้อนจะร้อนจัดอุณหภูมิสูงถึง ๔๐ องศาเซลเซียส เวลาหนาวกลับหนาวจัดเช่นกันอุณหภูมิต่ำลงถึง ๐ องศาเซลเซียส บางปีถึงกับมีน้ำค้างกลายเป็นน้ำแข็ง ซึ่งชาวบ้านเรียกปรากฏการณ์เช่นนี้ว่า “แม่คะนึ่ง” ที่มีลักษณะคล้ายกับการนำน้ำแข็งมาทุบให้เป็นก้อนเล็ก ๆ พบที่หมู่บ้านหินสอ ตำบลปลาบ่า อำเภอภูเรือ ซึ่งชาวบ้านหินสอได้มีโอกาสกินเกลือแม่คะนึ่งต่างน้ำแข็งนานถึง 4 ชั่วโมงคนมาแล้ว

เมืองเลย มีทรัพยากรที่สมบูรณ์และมีภูมิประเทศงดงาม ภูมิอากาศดี นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจแห่งหนึ่งในภูมิภาค ได้รับการกำหนดให้เป็นจุดเชื่อมโยงของภาคตะวันออกเฉียงเหนือสู่อินโดจีนและจีนตอนใต้ อีกทั้งยังเป็นศูนย์สนับสนุนการท่องเที่ยวบริเวณริมแม่น้ำโขง โดยจะเห็นได้จากมีการก่อสร้างถนน เส้นทางรถไฟ สะพาน ท่าเรือ เพื่อการขนส่งสินค้าและวัตถุดิบตลอดจุดเชื่อมโยงการท่องเที่ยว มีการขยายสนามบิน สร้างโรงแรมที่พัก รีสอร์ท ศูนย์สุขภาพ ศูนย์การค้า ร้านอาหาร เพื่อรับรองการขยายตัวของนักท่องเที่ยว มีการลงทุนในอุตสาหกรรมแปรรูปพืชผลทางการเกษตร อุตสาหกรรมพื้นเมืองหรืออุตสาหกรรมขนาดย่อม อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ ตลอดจนโครงการลงทุนด้านเหมืองแร่และการแปรรูป เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นตัวผลักดันให้เศรษฐกิจของเมืองเลยดีขึ้น ทำให้ประชาชนมีงานทำไม่ต้องเดินทางไปทำงานในเมืองหลวง

๖. สภาพบ้านเรือน

สภาพบ้านเรือนไทยเลยเป็นเรือนหลังใหญ่ยกพื้นสูง มีระเบียงหรือชานยื่นออกไปด้านหน้า เรือนและมีเรือนครัวซึ่งส่วนใหญ่จะสร้างแยกต่างหาก โดยมีชานต่อเชื่อมติดกัน สำหรับหลังคาของ เรือนนอนมุงด้วยหญ้าคาหรือไม้แป้นเก็ด ฝาเรือนพื้นเรือนนิยมทำด้วยไม้แผ่นเรียกว่า ไม้แป้น ส่วนเสาจะใช้ไม้เนื้อแข็งเป็นต้น ๆ หรืออิฐก่อเป็นเสาใหญ่ มีบันไดไม้พาดไว้สำหรับขึ้นลงตรง ชานบ้าน ส่วนเรือนครัวจะมุงหลังคาด้วยหญ้าคา ฝาและพื้นนิยมทำด้วยฟาก (ไม้ไผ่สับแผ่ออกเป็น แผ่น) และเสาทำด้วยไม้แข็งเช่นกัน

๗. วิถีชีวิตของชาวเลย

วิถีชีวิตของชาวเลย เป็นแบบเรียบง่ายสภาพบ้านเรือนแต่เก่าก่อนจะสร้างขึ้นเป็นเรือนหลัง ใหญ่ ยกพื้นสูง มีระเบียงหรือชานยื่นออกไปด้านหน้าเรือนและมีเรือนครัวซึ่งส่วนใหญ่จะสร้างแยก ต่างหาก โดยมีชานต่อเชื่อมติดกัน สำหรับหลังคาของเรือนนอนมุงด้วยหญ้าคา หรือไม้แป้นเก็ด ฝา เรือนพื้นเรือนนิยมทำด้วยไม้แผ่นเรียกว่า ไม้แป้น ส่วนเสาจะใช้ไม้เนื้อแข็งเป็นต้น ๆ หรืออิฐก่อเป็น เสาใหญ่ มีบันไดไม้พาดไว้สำหรับขึ้นลง ส่วนเรือนครัวจะมุงด้วยหญ้าคา ฝาและพื้นจะนิยมทำด้วย ฟากไม้ไผ่สับแผ่ออกเป็นแผ่น และเสาจะทำด้วยไม้เนื้อแข็งเช่นกัน ปัจจุบันสภาพบ้านเรือนได้ เปลี่ยนแปลงไปจากวัสดุที่ทำด้วยไม้กลับกลายเป็นวัสดุที่ทำด้วยปูน อาชีพของชาวเลยส่วนใหญ่จะ เป็นอาชีพเกษตรกรรม มีการทำไร่ทำนา รวมไปถึงการปลูกฝ้าย ปลูกดอกไม้เมืองหนาว ที่สำคัญ สภาพพื้นที่จังหวัดเลยสามารถปลูกยางพาราได้เป็นอย่างดีทั้งปริมาณและคุณภาพ

๘. ความเชื่อ

ความเชื่อของชาวเลย บางพวกมักจะเชื่อเรื่องภูตผีบรรพบุรุษ และมีความเชื่อพิธีกรรมเกี่ยว กับผีฟ้า นางเทยมซึ่งมีอยู่แทบทุกหมู่บ้าน ส่วนชาวอำเภอด่านซ้ายมีความเชื่อเรื่องวิญญาณ โดยจะมี เจ้าพ่อกวนและนางเทยมเป็นสื่อติดต่อกับวิญญาณและเข้าทรง มีการบูชาพระธาตุศรีสองรักและศาล เจ้าหรือหอเจ้าเป็นประจำทุก ๆ ปี นอกจากนี้ยังรวมถึงพิธีกรรมแห่นางแมว การเล่นแม่นางด้ง การเล่นนางกวัก พิธีบายศรีสู่ขวัญ และพิธีช้อนขวัญ ฯลฯ ส่วนความเชื่อพุทธศาสนาก็ยังคงอยู่โดย เห็นได้จากจำนวนวัดที่มีมากมายทุกหมู่บ้าน

๙. ภาษา

ภาษาของคนจังหวัดเลย มีสำเนียงภาษาที่แตกต่างจากภาษาพูดของคนในจังหวัดอื่น ๆ เพราะกลุ่มชนที่อาศัยในปัจจุบันนี้มีประวัติการอพยพเคลื่อนย้ายจากเมืองหลวงพระบางแห่งอาณาจักรล้านช้าง ต่อมาต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๓ ชาวหลวงพระบางและชาวเมืองบริเวณใกล้เคียงที่อพยพ

มาเมืองเลยได้นำวัฒนธรรมด้านภาษามาใช้กัน จึงทำให้ภาษาเมืองเลยแตกต่างจากภาษาอีสานถิ่นอื่น โดยภาษาเลยนั้นจัดอยู่ในกลุ่มหลวงพระบางอันประกอบด้วยภาษาอำเภอแก่นท้าว เมืองชัยบุรี ภาษาอำเภอด่านซ้าย และภาษาอำเภอเมือง จังหวัดเลย ดังนั้นสำเนียงพูดของชาวไทเลยจึงมีลักษณะการพูดเหมือนชาวหลวงพระบางแต่บางพยางค์ออกเสียงสูงคล้ายสำเนียงพูดของชาวปักกิ่งได้ ฟังดูไพเราะนุ่มนวลจึงเป็นเอกลักษณ์เฉพาะคนเมืองเลย

๑๐. วัฒนธรรมประเพณี

ชาวจังหวัดเลยนั้น นับได้ว่าเป็นผู้ที่รักษาดำรงขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นไว้ค่อนข้างเหนียวแน่นถึงแม้ในปัจจุบันวิถีชีวิตของคนเมืองเลยบางส่วนได้เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากได้รับวัฒนธรรมมาจากภายนอกก็ตาม คนเมืองเลยยังยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมเช่น ในวันพระมักจะเข้าวัดฟังเทศน์ถือศีลฟังธรรมและเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตสำหรับประเพณีและเทศกาลที่คนเมืองเลยยึดถือและปฏิบัติตามช้านานนั้นประกอบไปด้วยประเพณีบุญหลวง ซึ่งเป็นการทำบุญโดยนำพิธีทำบุญเวสและบุญบั้งไฟมารวมกัน จะจัดทำในเดือนเจ็ดหรือเดือนแปด ตามขนบธรรมเนียมที่ปฏิบัติต่อกันมา งานบุญหลวงจะจัดขึ้นที่เขตสุขาภิบาลอำเภอด่านซ้าย โดยมีศูนย์กลางที่วัดโพชนัยจะจัดทำรวม ๒ วันโดย ในวันแรกเรียกว่าวันรวมหรือวันโฮม ชาวบ้านจะมารวมกันที่วัด โดยเริ่มพิธีเข้ามืดประมาณ ๐๔.๐๐-๐๕.๐๐ นาฬิกา มีพิธีแห่พระอุปัชฌาย์รอบหมู่บ้าน โดยนำก้อนหินก้อนโตพอเหมาะจำนวนสามก้อนไปวางไว้ในที่ใดที่หนึ่งใกล้ ๆ วัดหลังจากนั้นก็มีการแห่ดอกไม้รูปเทียนขึ้นห้าชั้นแปดไปยังสถานที่ก้อนหินวางอยู่ซึ่งได้สมมุติให้เป็นพระอุปัชฌาย์ เมื่อไปถึงคนแก่ก็หยิบก้อนหินขึ้นแล้วถามว่าใช่พระอุปัชฌาย์หรือไม่ สำหรับสองก้อนแรกจะตอบว่า “ไม่ใช่” พอถึงก้อนหินที่สามชาวบ้านจะตอบพร้อมกันว่า “ใช่” จึงได้กล่าวคำอาราธนาพระอุปัชฌาย์ วันที่สองจะเป็นวันที่อัญเชิญพระเวสสันดรและนางมัทรีเข้าเมืองในช่วงบ่าย ซึ่งเรียกขบวนแห่พระมีแสนด่านถือพานบายศรีนำหน้า ตามด้วยขบวนแห่พระพุทธรูปซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนพระเวสสันดร มีขบวนแห่พระพุทธรูป ๑ องค์ ขบวนแห่พระสงฆ์ ๔ รูป ขบวนของคณะแสน นางเทียม นางแตง ผีดาโชน และการละเล่นต่าง ๆ ปิดท้ายขบวนด้วยขบวนแห่บั้งไฟที่ปฏิบัติสืบทอดต่อ ๆ กันมาเจ้ากวนจะถูกเชิญขึ้นนั่งบนบั้งไฟแห่เข้าไปในวัดโพชนัยเพื่อจะได้จุดบั้งไฟขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เสร็จพิธีทุกคนจะไปรวมกันที่วัดเพื่อฟังเทศน์มหาชาติทั้ง ๑๓ กัณฑ์ และยังมีประเพณีการทำบุญพระราช้างเป็นการทำบุญออกพรรษาจัดทำในวันขึ้นสิบห้าค่ำเดือนสิบเอ็ดหรือเลื่อนไปทำในวันขึ้นสิบห้าค่ำเดือนสาม การทำบุญมักเชิญชวนประชาชนในหมู่บ้านอื่นที่ใกล้เคียงมาร่วมงานด้วยความสนุกสนาน งานบุญเช่นนี้นิยมจัดในบางหมู่บ้านของเขตอำเภอท่าลี่และอำเภอภูเรือ

นอกจากนี้ยังมีงานเทศกาลออกพรรษาที่เชียงคานเป็นประเพณีที่ชาวบ้านยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมายาวนานเช่นเดียวกับท้องถิ่นอื่น ๆ งานเริ่มตั้งแต่วันขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๑๑ เรื่อยไปจน

ถึงเช้าของวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๒ เข้าในวันแรกจะจัดให้มีการตักบาตรเทโว งานจะเริ่มด้วย ขบวนปราสาทผึ้งของแต่ละคุ้มวัดต่าง ๆ ส่วนการแข่งขันเรือมีไปจนถึงวันที่ ๔ ของงาน ซึ่งเป็นวันที่ คณะกรรมการจัดงานจะตัดสินความงามของปราสาทผึ้งของแต่ละคุ้มวัด ค่ำของวันที่ ๕ ซึ่งเป็นวัน ออกพรรษาชาวบ้านส่วนมากเป็นคนเฒ่าคนแก่แต่ละคุ้มจะปล่อยเรือไฟที่ช่วยกันทำให้ไหลไปตาม แม่น้ำโขง ประทีปนับร้อยดวงจากเรือไฟไม้ไผ่ลอยเด่นอยู่กลางลำแม่น้ำโขง แม้จะไม่สวยงามใหญ่โตเท่าบางจังหวัด แต่ก็แสดงให้เห็นความศรัทธาและยึดมั่นในประเพณีเช่นกัน

ส่วนงานนมัสการพระธาตุคินแดนแทนจะจัดขึ้น ณ วัดโพธิ์ชัย บ้านแสงภา อำเภอนาแห้ว ระหว่างขึ้น ๑๔ - ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ งานเริ่มขึ้นในตอนย่ำค่ำของวันขึ้น ๑๔ ค่ำ หลังจาก พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์และเทศนาธรรมในบริเวณพระธาตุแล้วก็เป็นที่กรรมเพื่อความอยู่ดี กินดีของคนในชุมชน ทุกครัวเรือนจะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วมในพิธีอย่างน้อย ๑ คน สิ่งของแก้บนมี ต้นผึ้ง ๑ ต้น หินพันก้อน และดอกไม้ธูปเทียน

สำหรับงานบุญแห่เทียนต้นดอกไม้ เป็นประเพณีการทำต้นดอกไม้ถวายเป็นพุทธบูชา เนื่องในเทศกาลสงกรานต์ที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมาตั้งแต่ครั้งสร้างพระธาตุคินแดน มีตำนานเล่ากันว่า ก่อนที่พระธาตุคงจะจากหมู่บ้านไปได้สังฆาจารย์ได้สั่งชาวบ้านไว้เมื่อถึงช่วงปีใหม่ให้หยุดพักการงานทุกอย่าง และทำบุญสงกรานต์ด้วยการทำบุญ (ตุง) ไปบูชาพระรัตนตรัย สรงน้ำและทำต้นไม้อุษาพระพุทธรูป มีพิธีสรงน้ำพระสงฆ์ บายศรีพระพุทธรูปและก่อพระทรายเพื่อไม่ให้ปีศาจเข้ามารบกวนในหมู่บ้าน ในวันที่ ๑๓ เมษายน ชาวบ้านไม่ว่าหญิงชายเด็กผู้ใหญ่ต่างก็มารวมกันในโบสถ์วัดโพธิ์ชัยเพื่อรับศีลหลังจากนั้นจะช่วยกันอัญเชิญพระพุทธรูปในโบสถ์มาจัดเรียงบนแท่นภายนอกเพื่อรับน้ำสรง ส่วนพระประธานองค์ใหญ่ที่ไม่สามารถอัญเชิญออกมาได้นั้น ชาวบ้านผู้ชายจะช่วยกันชำระขี้ขี้ จนสะอาดและพรมด้วยน้ำหอม เมื่อได้สรงน้ำพระพุทธรูปกันอย่างทั่วถึงแล้วก็อัญเชิญพระพุทธรูป จากบนแท่นภายนอกกลับเข้าไปประดิษฐานในโบสถ์อย่างเดิม เช้ามืดของวันที่ ๑๔ เมษายน เริ่ม มีขบวนแห่ข้าวพันก้อนและเครื่องไทยทานเข้าสู่วัดโพธิ์ชัยหลังจากแห่เวียนรอบโบสถ์ ๓ รอบ ก็ทำ พิธีถวายและฟังเทศน์ฉลองข้าวพันก้อนแล้วถวายภัตตาหารเช้า ตกบ่ายก็ตั้งขบวนแห่ต้นดอกไม้ ไปถวายวัด ในขบวนมีทั้งผู้ร่วมถือดอกไม้ธูปเทียนและฆ้องกลองประโคมเป็นที่ครึกครื้น ในวันที่ ๑๕ เมษายน ซึ่งเป็นวันเถลิงศกใหม่ตอนเช้ามืดจะมีการจุดประทัดยิงปืนเพื่อเป็นการเฉลิมฉลอง และขับไล่สิ่งอัปมงคลต่าง ๆ และพิธีเลี้ยงพระ

นอกจากขนบธรรมเนียมประเพณีที่กล่าวมาจังหวัดเลยยังมีประเพณีทั้งสิบสองเดือนของแต่ละปี คือ เดือนอ้ายบุญข้าวกรรม เดือนยี่บุญคุณสถาน เดือนสามบุญข้าวจี เดือนสี่บุญเขาส เดือนห้า บุญสงกรานต์ เดือนหกบุญบั้งไฟ เดือนเจ็ดบุญซำชะ เดือนแปดบุญเข้าพรรษา เดือนเก้าบุญข้าว ประดับดิน เดือนสิบบุญข้าวสาก เดือนสิบเอ็ดบุญออกพรรษา เดือนสิบสองบุญกฐิน และยังมีงาน บุญอื่น ๆ อีก ได้แก่ บุญก่อเจดีย์ทราย บุญข้าวแจกคือการทำบุญอุทิศแก่ผู้ตาย ปกตินิยมทำกัน

เดือนสามเดือนสี่ แต่บางหมู่บ้านของจังหวัดเลย มีประเพณีของคนเป็นพิเศษ เช่น การทำพิธีบวงสรวงผีปู่ตาหรือเจ้าบ้าน การเซ่นเทวดาและการลงผีฟ้า ฯลฯ ในบางท้องที่อาทิ อำเภอนาแห้วในวันพระ คนส่วนมากจะหยุดงานและถือศีลไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ไม่ดื่มเครื่องดองของเมา

๑๑. การแต่งกาย

การแต่งกายของชาวไทเลย จะใช้ผ้าฝ้ายและผ้าไหมพื้นสีในการตัดเย็บ โดยจะนำเส้นด้ายมาทอเป็นผืนละนำมาตัดเย็บเป็นเสื้อ กางเกง ผ้าซิ่น ฯลฯ ลักษณะการแต่งกายสำหรับผู้ชายจะมีอยู่ด้วยกัน ๔ แบบ แล้วแต่ในโอกาสต่าง ๆ ที่จะสวมใส่ซึ่งประกอบด้วยชุดต่อไปนี้

๑. ชุดแต่งกายสำหรับไปวัด ไปงานบุญ งานสงกรานต์ งานบวช งานลอยกระทง จะนิยมแต่งกายด้วยชุดไทเลยแบบคอกกลมแขนสั้นนุ่งกางเกงขายาวธรรมดา

๒. ชุดแต่งกายสำหรับไปทำงาน ไปวัดงานบวช งานแต่งงาน งานขึ้นปีใหม่ จะนิยมแต่งกายด้วยชุดไทเลยแบบคอตั้งแขนสั้นนุ่งกางเกงขายาวธรรมดา

๓. ชุดแต่งกายสำหรับงานพิธีการต่าง ๆ หรือทำบุญประเพณี เช่น งานดอกฝ้ายบานฯ งานปีใหม่ จะนิยมแต่งกายด้วยชุดไทเลยแบบคอตั้งแขนสั้นหรือแขนยาว นุ่งกางเกงขายาวธรรมดา

๔. ชุดแต่งกายสำหรับไปปฏิบัติงานทางเกษตรจะนิยมแต่งกายด้วยเสื้อคอกกลมผ่าอกตลอดสีหม้อนิล (สีข้อมคราม) กางเกงขาวนาขาสั้นสีหม้อนิล มีผ้าขาวม้าคาดเอวและใช้พริ้วขัดหลังสวมกุบ สะพายย่าม สวมรองเท้าแตะหนังสัตว์

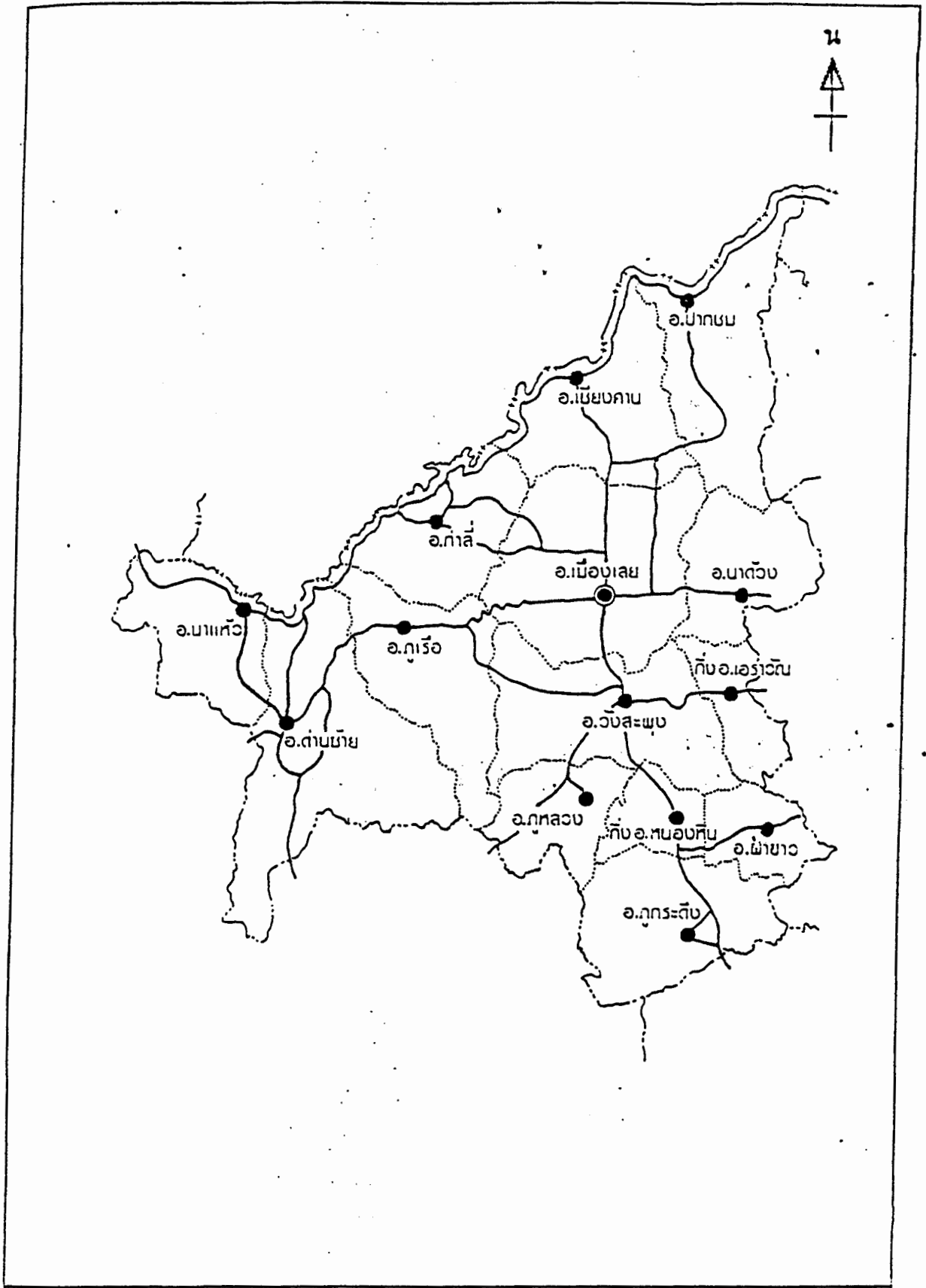
ส่วนผู้หญิงเสื้อจะเป็นคอกกลมผ่าอกตลอดเอวจิ้ม แขนยาวสามส่วน ชายเสื้อคลุมสะโพก กระดุมจะมีลักษณะสีเดียวกับผ้าซิ่น (ผ้าถุง) เป็นผ้าฝ้ายหรือผ้าไหมที่ทอจะมีลายเส้นสีต่าง ๆ รวมไปถึงลวดลายพื้นเมืองโบราณของจังหวัดเลย เมื่อนุ่งจะเป็นทรงยาวลงตามลำตัวหัวต่อชายด้วยผ้าซิด ซึ่งชุดการแต่งกายของผู้หญิงไทเลยจะมีอยู่ด้วยกัน ๒ แบบ

๑. ชุดไทเลยที่ประยุกต์มาจากชุดไทยล้านช้าง จะมีลักษณะเสื้อคอกกลมผ่าอกตลอดติดกระดุม เอวจิ้มขอบเอวกว้างหนึ่งนิ้วครึ่ง เอวเสื้ออยู่นอกผ้าซิ่น ใช้ผ้าฝ้ายที่ทอสีล้วนในการตัดเย็บ ส่วนผู้ซิ่นใช้ผ้าฝ้ายที่ทอในจังหวัดเลยจะนุ่งเป็นผ้าซิ่นหรือตัดเย็บสำเร็จรูปก็ได้ โอกาสที่ใช้ถ้าเป็นแบบแขนสามส่วน เอวจิ้มใช้สำหรับงานพิธีต่าง ๆ เข้าเฝ้าหรือรับเสด็จฯ งานราตรีสโมสร งานบุญประเพณี เช่น ปีใหม่ ลอยกระทง งานดอกฝ้ายฯ แต่ถ้ามีผ้าแถบคาดอกใช้สำหรับงานราตรีสโมสรการประกวดเทพี ฯลฯ

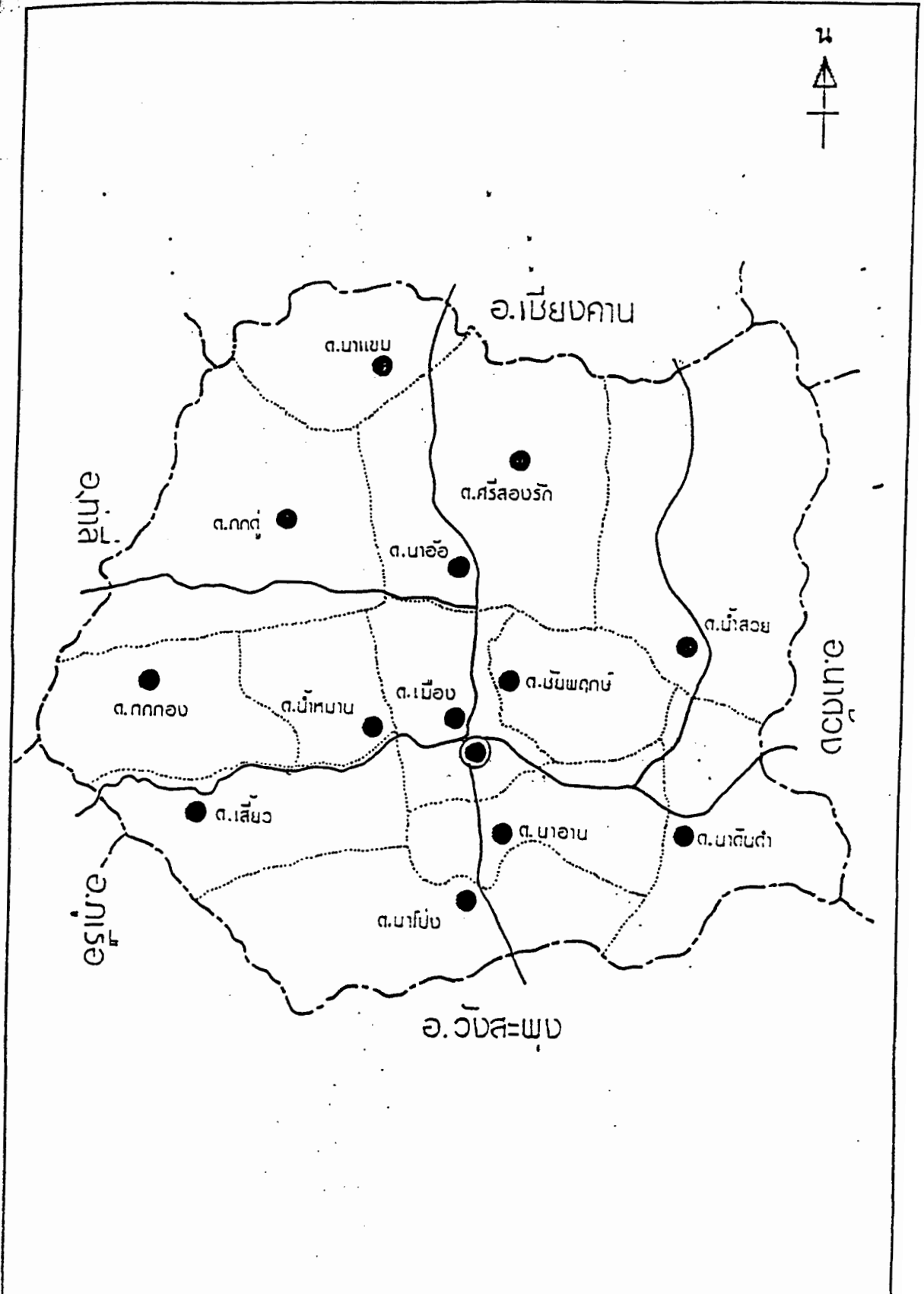
๒. ชุดไทเลยที่ประยุกต์จากชุดไทเลย จะมีลักษณะที่คล้ายชุดไทยล้านช้าง แต่จะมีลักษณะของเสื้อแขนสามส่วน สำหรับโอกาสที่ใช้เสื้อแขนสั้นไปทำงาน ไปวัด ส่วนแขนสามส่วนใช้สำหรับเป็นชุดทำงานไปวัด งานบวช งานทำบุญ งานแต่งงาน แต่ถ้าใส่ผ้าเบี่ยงจะใช้สำหรับไปในงานประเพณีต่าง ๆ ใช้ใส่เป็นพิธีกรในงานต่าง ๆ

แต่ในอดีตผู้ชายจะนุ่งโจงกระเบนหรือโจงกางเกงขายาว หรือนุ่งผ้าก๋อม (โจงกระเบน) และจะมีมีดค้ำงาซึ่งถือเป็นเครื่องประดับเสียบไว้ที่พุงเวลาไปวัด ส่วนหญิงจะสวมเสื้อมะกะแห้งนุ่งผ้าซิ่นผ้าที่ข้อมด้วยสีหมอนิลมีร่องสีขาวและใช้ผ้าเบี่ยงตก (สไบเฉียง) ห่มเฉียง

ส่วนทรงผมผู้ชายจะเป็นรองทรงธรรมดา (หญิงจะเกล้ามวยทรงสูงเปิดหน้าผากให้เรียบร้อยสำหรับเครื่องประดับของผู้ชายจะประกอบด้วยกำไลข้อเท้า (กลิ้งเท้าซ้าย) สำหรับผู้หญิงจะประกอบด้วยตุ้มหูเงิน – ทอง กำไลเงินข้อมือ (กลิ้งข้อมือ) กำไลข้อเท้าเงิน (กลิ้งข้อเท้า) สร้อยคอเงิน – ทอง และเข็มขัดเงิน (ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย : ๒๕๔๑)

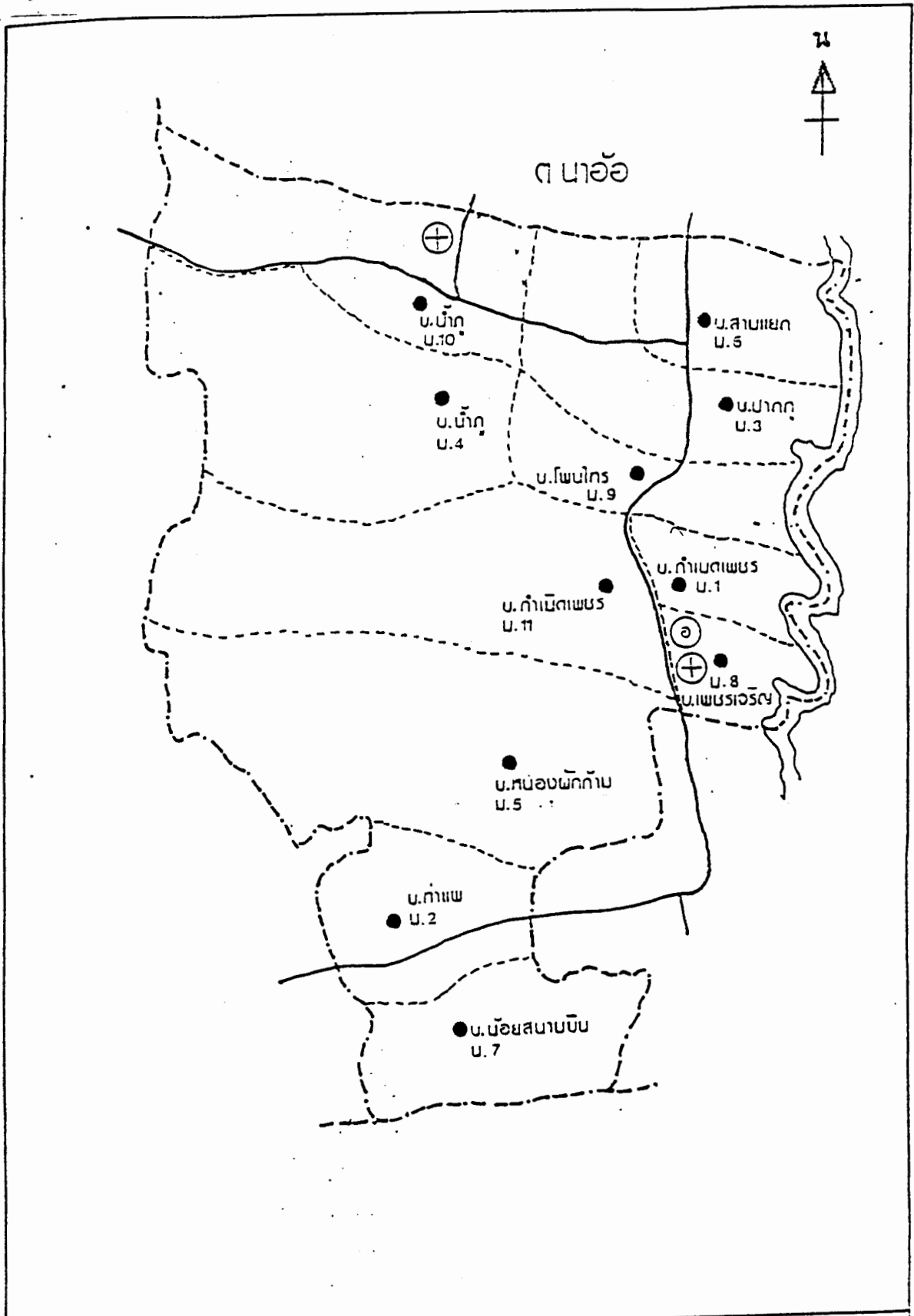

 สำนักงานสถิติจังหวัดเลย สำนักงานนายกรัฐมนตรี	จังหวัดเลย			
	เส้นเขตประเทศ	-----	ที่ตั้งอำเภอเมือง	
	เส้นเขตจังหวัด	-----	ที่ตั้งอำเภอ, กิ่งอำเภอ	
	เส้นเขตอำเภอ	ถนน	

 สำนักงานสถิติจังหวัดเลย จังหวัดเลย	อำเภอ เมืองเลย		จังหวัดเลย	
	เส้นเขตอำเภอ	-----	วัด	△
	เส้นเขตตำบล	โรงพยาบาล	⊕
	คลอง, แม่น้ำ		รพ.ต.	๑
	โรงเรียน			ที่ตั้งตำบล ●

แผนภูมิที่ ๓ แผนที่เขตหมู่บ้านตำบลเมือง

	ตำบล เมือง	อำเภอ เมือง	จังหวัดเลย
 สำนักงานสถิติจังหวัดเลย สำนักนายช่างกรรรมตรี	เส้นเขตตำบล	-----	วัด
	เส้นเขตหมู่บ้าน	-----	สถานีอนามัย
	คลอง, แม่น้ำ		อบต.
	โรงเรียน		ถนน
			
			
			
			

องค์การบริหารส่วนตำบลเมือง

ข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลเมือง

๑. สภาพทั่วไป

๑.๑ ที่ตั้ง ระยะทางจากตำบลถึงอำเภอ ๕ กิโลเมตร

ทิศเหนือ	จด	ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย
ทิศใต้	จด	ตำบลกุดป่อง อำเภอเมืองเลย
ทิศตะวันออก	จด	ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย
ทิศตะวันตก	จด	ตำบลกกคู้ อำเภอเมืองเลย

๑.๒ เนื้อที่

ตำบลเมืองมีเนื้อที่ทั้งหมด	๒๕,๑๑๐ ไร่
พื้นที่ทำการเกษตร	๒๕,๕๔๔ ไร่
พื้นที่อยู่อาศัย	๔,๔๑๕ ไร่

๑.๓ จำนวนหมู่บ้าน

ตำบลเมืองมีหมู่บ้าน	จำนวน ๑๑ หมู่บ้าน ดังนี้
๑. บ้านกำเนิดเพชร	หมู่ที่ ๑
๒. บ้านท่าแพ	หมู่ที่ ๒
๓. บ้านปากภู	หมู่ที่ ๓
๔. บ้านน้ำภู	หมู่ที่ ๔
๕. บ้านหนองผักก้าม	หมู่ที่ ๕
๖. บ้านสามแยก	หมู่ที่ ๖
๗. บ้านน้อยสนามบิน	หมู่ที่ ๗
๘. บ้านเพชรเจริญ	หมู่ที่ ๘
๙. บ้านโพนไทร	หมู่ที่ ๙
๑๐. บ้านน้ำภู	หมู่ที่ ๑๐
๑๑. บ้านกำเนิดเพชร	หมู่ที่ ๑๑

๑.๔ ประชากร

ประชากรทั้งสิ้น	๑๑,๕๔๘	คน
ชาย	๕,๘๘๓	คน
หญิง	๕,๖๖๕	คน
มีความหนาแน่นเฉลี่ย	๐.๔๐	คน/ตารางกิโลเมตร

๒. สภาพทางเศรษฐกิจ

๒.๑ อาชีพ

ทำนา ทำไร่ เช่น ปลูกข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ ถั่วแดง ถั่วเหลือง มันสำปะหลัง ทำสวนผลไม้ เช่น สวนมะขามหวาน ปลูกไม้ยืนต้น ทำสวนยางพารา เลี้ยงสัตว์ ได้แก่ เลี้ยงหมู เป็นไก่

๒.๒ หน่วยธุรกิจในเขต อบต.เมือง

ธนาคาร	-	แห่ง
โรงแรม	-	แห่ง
ปั้มน้ำมันและก๊าซ	๑	แห่ง
โรงงานอุตสาหกรรม	๑๐	แห่ง
โรงสีข้าว	๑๐	แห่ง

๓. สภาพทางสังคม

๓.๑ การศึกษา

โรงเรียนประถมศึกษา	๓	แห่ง
โรงเรียนมัธยมศึกษา	๑	แห่ง
โรงเรียนอาชีวศึกษา	-	แห่ง
โรงเรียน/สถาบันชั้นสูง	๑	แห่ง
ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน/ห้องสมุดประชาชน	๑๐	แห่ง

๓.๒ สถาบันและองค์กรทางศาสนา

วัด/สำนักสงฆ์	๑๑	แห่ง
มัสยิด	-	แห่ง
ศาลเจ้า	-	แห่ง
โบสถ์ (คริสต์ศาสนา)	-	แห่ง

๓.๓ สาธารณสุข

โรงพยาบาลของรัฐ	-	แห่ง
สถานีอนามัยประจำตำบล/หมู่บ้าน	๒	แห่ง
สถานีพยาบาลเอกชน	-	แห่ง
ร้านขายยาแผนปัจจุบัน	๒	แห่ง
อัตราการเสียชีวิต ร้อยละ	๑๐๐	

๓.๔ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

สถานีตำรวจ	๑	แห่ง
สถานีดับเพลิง	๑	แห่ง

๔. การบริการพื้นฐาน

๔.๑ การคมนาคม

พาหนะในตำบล		
รถยนต์ส่วนบุคคล	๓๒๘	ครัวเรือน
รถจักรยานยนต์	๑,๕๕๔	ครัวเรือน
รถอีแต๋น	๑๒	ครัวเรือน
รถจักรยานสองล้อ	๘๘๖	ครัวเรือน
รถประเภทอื่น ๆ	๕๕	ครัวเรือน
มีรถรับจ้างสม่ำเสมอ		

๔.๒ แหล่งน้ำธรรมชาติ

ลำน้ำ, ลำห้วย	๒	สาย
บึง, หนอง และอื่น	๒	แห่ง

๔.๓ แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

ฝาย	๒๑	แห่ง
บ่อน้ำตื้น	๑,๓๗๓	แห่ง
บ่อบาดาลโยก	๔๑	แห่ง

๕. ข้อมูลอื่น ๆ

๕.๑ มวลชนจัดตั้ง

ไทยอาสาป้องกันชาติ	๑	รุ่น	จำนวน ๕๐	คน
กองหนุนเพื่อความมั่นคงของชาติ	๑	รุ่น	จำนวน ๕๐	คน
ลูกเสือชาวบ้าน	๒	รุ่น	จำนวน ๓๕๐	คน

๖. ศักยภาพในตำบล

๖.๑ ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลเมือง

๑) จำนวนบุคลากร จำนวน ๓ คน

ตำแหน่งในสำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล	๑	คน
ตำแหน่งในส่วนการคลัง	๑	คน
ตำแหน่งในส่วนโยธา	๑	คน

๒) ระดับการศึกษา

อาชีวศึกษา	๑	คน
ปริญญาตรี	๒	คน

๓) รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๓

รายได้ทั้งสิ้น	๔,๕๘๐,๕๔๓	บาท	แยกเป็น
รายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลเก็บเอง	๑,๕๖๕,๕๐๐	บาท	
รายได้ที่ส่วนราชการต่าง ๆ เก็บให้	๑,๘๖๓,๘๓๒	บาท	
เงินอุดหนุนจากรัฐบาล	๑,๑๕๑,๒๐๐	บาท	

๖.๒ ศักยภาพของชุมชนและพื้นที่

๑) ระดับการศึกษาที่มีผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ

จำนวน ๕,๒๕๒ คน	แยกเป็น
ผู้จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	๑,๐๕๕ คน
ผู้จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	๕๐๕ คน
ผู้ที่จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	๑๖๒ คน

๒) การเข้ารับการฝึกอบรม

การฝึกอบรมด้านอาชีพ	จำนวน ๑๒ ครั้ง ๒๑๗ คน
การสาริต	จำนวน ๑๐ ครั้ง ๒๑๔ คน
การฝึกอบรมด้านการศึกษา	จำนวน ๑๑ ครั้ง ๑๑๐ คน
การฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และหน้าที่พลเมือง	จำนวน ๑๕ ครั้ง ๗๒๔ คน

แนวทางการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง

๑. วิสัยทัศน์การพัฒนาจังหวัดเลย

ประชาชนมีความสุขอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทรในสังคมอุดมด้วยปัญญา ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ท้องถิ่นอันดีงาม และเชื่อมโยงความเป็นท้องถิ่นสากลอย่างเหมาะสม เจริญตามรอยพระยุคลบาท ตระหนักในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและทัศนียภาพอันงดงาม เป็นเอกลักษณ์ของเมืองท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน โดยมีประชาสังคมเข้มแข็ง ร่วมพัฒนาอาชีพให้มั่นคงทั้งถึงตามภูมิศาสตร์ธรรมชาติ และมีสุขภาพกาย สุขภาพจิต มีหลักประกันสุขภาพตลอดชีวิต รวมทั้งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ และกิจการสาธารณะให้ได้มาตรฐาน ครอบคลุมกว้างไกล มีระบบการเมืองการปกครองที่โปร่งใสและสันติสุข เป็นเมืองการศึกษาและการค้าชายแดนในภูมิภาคอินโดจีน มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า ศักยภาพด้านร่างกาย จิตใจ สติ ปัญญาและจริยธรรม

๒. วิสัยทัศน์พัฒนาอำเภอเมืองเลย

ประชาชนมีความสุขอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร ในสังคมอุดมด้วยภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม ทุกคนตระหนักในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและทัศนียภาพอันงดงามเป็นเอกลักษณ์อย่างยั่งยืนของเมืองท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีประชาสังคมเข้มแข็ง สร้างความมั่นคงทั่วถึง โดยเกื้อกูลกับภูมิศาสตร์และได้รับการดูแลสุขภาพที่มีคุณภาพตลอดชีวิต รวมทั้งสร้างสรรค์พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และกิจการสาธารณะให้ได้มาตรฐาน ครอบคลุมกว้างไกล ตลอดจนทุกคนเป็นคนเก่งและคนดี เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ศักยภาพด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและจริยธรรม

๓. แนวทางการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง

ประกอบด้วย ๑๐ แผนงาน ดังนี้

๓.๑. แผนงานพัฒนาเศรษฐกิจ

๓.๑.๑. วัตถุประสงค์ ประชาชนประกอบอาชีพแบบพออยู่พอกิน นำไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง

๓.๑.๒. เป้าหมายการพัฒนา กลุ่มอาชีพและประชาชนในเขตตำบลเมือง

๓.๑.๓. แนวทางการดำเนินงาน ส่งเสริมและสนับสนุนการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร สนับสนุนกลุ่มออมทรัพย์ ส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร

๓.๒. แผนพัฒนาสังคม

๓.๒.๑. วัตถุประสงค์ การดำเนินชีวิตของประชาชนเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ จิตใจยึดมั่นในคุณธรรม อยู่ด้วยกันอย่างสันติสุข

๓.๒.๒. เป้าหมายการพัฒนา ประชาชนในเขตตำบลเมือง

๓.๒.๓. แนวทางการดำเนินงาน ให้ความรู้เรื่องครอบครัว ส่งเสริมค่านิยมและ
ความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

๓.๓. แผนงานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

๓.๓.๑. วัตถุประสงค์ เส้นทางคมนาคมและถนนเข้าสู่พื้นที่ทางการเกษตร สะดวก
ทั่วถึง ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ มีใช้ทุกหมู่บ้าน

๓.๓.๒. เป้าหมายการพัฒนา ในเขตพื้นที่ตำบลเมือง หมู่ที่ ๑-๑๑

๓.๓.๓. แนวทางการดำเนินงาน ก่อสร้าง ปรับปรุง ซ่อมแซม ขยายไฟฟ้า น้ำ
ประปา ติดตั้งโทรศัพท์สาธารณะให้ครบทุกหมู่บ้าน

๓.๔. แผนงานพัฒนาแหล่งน้ำ

๓.๔.๑. วัตถุประสงค์ เพื่อให้มีแหล่งน้ำอุปโภค บริโภค ตลอดถึงแหล่งน้ำเพื่อการ
เกษตรเพียงพอ

๓.๔.๒. เป้าหมายการพัฒนา พื้นที่ในเขตตำบลเมือง

๓.๔.๓. แนวทางการดำเนินงาน ขุดสระน้ำ ขุดลอกคลองน้ำ ปรับปรุง ซ่อมแซม
แหล่งน้ำ

๓.๕. แผนงานพัฒนาการเมืองและการบริหาร

๓.๕.๑. วัตถุประสงค์ เพิ่มประสิทธิภาพบุคลากรในหน่วยงาน จัดหาวัสดุเครื่องใช้
สำนักงาน

๓.๕.๒. เป้าหมายการพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลเมือง

๓.๕.๓. แนวทางการดำเนินงาน จัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่สมาชิก อบต.และ
พนักงานส่วนตำบลพร้อมทั้งจัดซื้อวัสดุประจำสำนักงาน

๓.๖. แผนงานพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๓.๖.๑. วัตถุประสงค์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอุดมสมบูรณ์ปราศจาก
มลพิษ

๓.๖.๒. เป้าหมายการพัฒนา พื้นที่ตำบลเมือง

๓.๖.๓. แนวทางการดำเนินงาน ส่งเสริมสนับสนุนประชาชนให้มีส่วนร่วมในการ
รักษาทรัพยากรธรรมชาติ

๓.๗. แผนงานพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยว

๓.๗.๑. วัตถุประสงค์ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

๓.๗.๒. เป้าหมายการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

๓.๗.๓. แนวทางการดำเนินงาน ปรับปรุง พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

๓.๘. แผนงานพัฒนาด้านสาธารณสุข

๓.๘.๑. วัตถุประสงค์ ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรง สมบูรณ์ถ้วนหน้า

๓.๘.๒. เป้าหมายการพัฒนา ประชาชนในพื้นที่ตำบลเมือง

๓.๘.๓. แนวทางการดำเนินงาน รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้กับประชาชน เรื่องสุขอนามัย

๓.๙. แผนงานพัฒนาด้านสาธารณสุข

๓.๙.๑. วัตถุประสงค์ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ดีขึ้น

๓.๙.๒. เป้าหมายการพัฒนา ประชาชนในพื้นที่ตำบลเมือง

๓.๙.๓. แนวทางการดำเนินงาน ส่งเสริมชุมชนสุขภาพปลอดภัย อบรมให้ความรู้เรื่องปฏิกูลและขี้มูลที่ผลิตจากธรรมชาติ

๓.๑๐. แผนงานพัฒนาการศึกษาและวัฒนธรรม

๓.๑๐.๑. วัตถุประสงค์ นักเรียนมีสุขภาพแข็งแรง สมบูรณ์ ประชาชนมีคุณธรรม และจริยธรรมอันดีงาม

๓.๑๐.๒. เป้าหมายการพัฒนา นักเรียนและประชาชนในพื้นที่ตำบลเมือง ทั้งในและนอกระบบการศึกษา

๓.๑๐.๓. แนวทางการดำเนินงาน สนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน จัดหาเครื่องเขียนให้นักเรียน จัดกิจกรรมเข้าค่ายจริยธรรม สนับสนุนทุนการศึกษา

ตารางที่ ๒ สภาพปัญหาและผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเมือง

ลำดับที่	ชื่อปัญหา	สภาพปัญหา
๑.	ปัญหาเศรษฐกิจ	
	๑.๑ ปัญหาที่มีรายได้ไม่เพียงพอจากการประกอบอาชีพ	- รายได้จากการประกอบอาชีพ ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย
	๑.๒ ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ	- ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ
	๑.๓ ปัญหากลุ่มเกษตรกรขาดความรู้ในการประกอบอาชีพ	- เกษตรกรขาดความรู้เรื่องการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประกอบอาชีพ - ขาดการรวมกลุ่มในการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร
๒.	ปัญหาด้านสังคม	
	๒.๑ ปัญหาการไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง	- ประชาชนยังไม่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วยการรวมกลุ่ม
	๒.๒ ปัญหาการเล่นพนันและติดสุราหรือสิ่งเสพติดอื่น ๆ	- มีการลักลอบเล่นการพนัน ติดสุรา และสิ่งเสพติดอื่น ๆ
	๒.๓ ปัญหาขาดความสามัคคีและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	- เนื่องจากพื้นที่ตำบลเมืองอยู่ในเขตชุมชนเมือง วิถีชีวิตความเป็นอยู่จึงเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวไม่ให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมแบบรวมกลุ่ม
	๒.๔ ปัญหาผู้สูงอายุ เด็กกำพร้าและคนพิการ	- เกิดการอพยพแรงงาน ผู้สูงอายุ เด็ก และคนพิการ จึงถูกทอดทิ้งให้อยู่บ้าน โดยลำพัง
	๒.๕ ปัญหาผู้ติดเชื้อเอดส์ถูกทอดทิ้ง ไม่มีงานทำ	- ผู้ติดเชื้อเอดส์ในระยะเริ่มแรกได้ได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอก ถูกทอดทิ้งจากสังคม
	๒.๖ ปัญหาการว่างงาน	- ประชากรในเขตชุมชนมีจำนวนมาก เกิดการว่างงาน
	๒.๗ ปัญหาความเข้าใจเรื่องการพัฒนา	- ชุมชนขาดการเตรียมความพร้อมกับการพัฒนาในอนาคต

ลำดับ ที่	ชื่อปัญหา	สภาพปัญหา
๓.	<p>ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน</p> <p>๓.๑ ปัญหาเรื่องการคมนาคม</p> <p>๓.๒ ปัญหาการขยายเขตไฟฟ้า เขตโทรศัพท์ และตู้ส่งจดหมาย ไม่ทั่วถึง</p>	<p>- เส้นทางคมนาคมและถนนเข้าสู่พื้นที่การเกษตร ช่วงหน้าฝนเป็นโคลนตม ช่วงหน้าแล้งเป็นฝุ่นละออง การสัญจรและลำเลียงผลผลิตทางการเกษตรไม่สะดวก</p> <p>- การขยายไฟฟ้า ตู้โทรศัพท์สาธารณะและตู้ส่งจดหมาย ภายในหมู่บ้านไม่ทั่วถึงประชาชนจึงไม่ได้รับความ สะดวกเท่าที่ควร</p>
๔.	<p>ปัญหาด้านแหล่งน้ำ</p> <p>๔.๑ ปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่ออุปโภค บริโภค</p>	<p>- ขาดแคลนแหล่งน้ำและขาดงบประมาณในการ ซ่อมแซมแหล่งน้ำที่มีอยู่ที่ใช้ในการอุปโภค บริโภค</p>
๕.	<p>ปัญหาด้านสาธารณสุข</p> <p>๕.๑ ปัญหาโรคติดต่อในพื้นที่</p> <p>๕.๒ ปัญหาโรคพิษสุนัขบ้า</p> <p>๕.๓ ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย</p> <p>๕.๔ ปัญหาด้านสุขภาพแม่และเด็ก</p> <p>๕.๕ ปัญหาด้านการวางแผนครอบครัว</p> <p>๕.๖ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน</p>	<p>- ประชาชนเป็นโรคติดต่อ เช่น อดส์ , ไข้เลือดออก, โรคอุจจาระร่วง โรคฉี่หนู เพราะขาดความรู้และ การป้องกันที่ดี</p> <p>- สุนัขที่อยู่ในพื้นที่ไม่ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรค กลัวน้ำ</p> <p>- ประชาชนมีสุขภาพไม่สมบูรณ์แข็งแรงถ้วนหน้า</p> <p>- มารดาขาดความรู้ด้านโภชนาการ</p> <p>- ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจการวางแผนครอบครัว</p> <p>- ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจการสุขภาพบาล สิ่งแวดล้อม</p>
๖.	<p>ปัญหาด้านการเมืองการบริหาร</p> <p>๖.๑ ปัญหาขาดความรู้เรื่องการเมือง ปัจจุบัน</p> <p>๖.๒ ปัญหาประสิทธิภาพการทำงาน</p> <p>๖.๓ ปัญหาขาดวัตถุประสงค์ในการ ปฏิบัติใน อบต</p>	<p>- ประชาชนยังไม่เข้าใจเรื่องการเมือง ตลอดจนการมีส่วน ร่วมในการแสดงความคิดเห็นด้านการเมือง</p> <p>- พนักงานส่วนตำบลขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ บริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น</p> <p>- ขาดวัตถุประสงค์ เครื่องใช้สำนักงานที่ปฏิบัติงานใน สำนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบล</p>

ลำดับ ที่	ชื่อปัญหา	สภาพปัญหา
	<p>๖.๔ ปัญหาสถานที่ทำการ อบต.คับแคบ</p> <p>๖.๕ ปัญหาขาดยานพาหนะ</p>	<p>- สถานที่ทำการของ อบต.เมือง คับแคบ ไม่ได้ตั้งอยู่เป็นเอกเทศ จึงไม่สะดวกกับประชาชนที่มีติดต่อราชการ</p> <p>- จัดซื้อรถยนต์นั่งส่วนกลาง ประจำ อบต.</p>
๓.	<p>ปัญหาด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม</p> <p>๓.๑ ปัญหาเด็กนักเรียนขาดสารอาหาร</p> <p>๓.๒ ปัญหาขาดสถานที่เรียนของศูนย์การเรียนชุมชน</p> <p>๓.๓ ปัญหาขาดอุปกรณ์การเรียนของโรงเรียนและศูนย์การเรียน</p>	<p>- นักเรียนในชุมชนไม่ได้รับประทานอาหารที่มีสารอาหารครบทุกหมู่</p> <p>- ศูนย์การเรียนชุมชนยังไม่มีอาคารสถานที่ปฏิบัติงาน</p> <p>- โรงเรียนและศูนย์การเรียนขาดวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน</p>
๔.	<p>ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p> <p>๔.๑ ปัญหาเกษตรกรขาดเอกสารสิทธิในที่ดินทำกิน</p> <p>๔.๒ ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า</p> <p>๔.๓ ปัญหาการบุกรุกป่าสงวน</p> <p>๔.๔ ปัญหาการขาดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ</p>	<p>- ประชาชนไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดินทำกิน</p> <p>- ประชาชนยังไม่เข้าใจในเรื่องการรักษาทรัพยากรธรรมชาติประกอบกับใช้ทรัพยากรธรรมชาติไม่คุ้มค่า</p> <p>- ประชาชนไม่มีที่ทำกินเพียงพอ จึงเกิดปัญหาการบุกรุกป่าสงวน</p> <p>- ประชาชนขาดความรู้เรื่องทรัพยากรธรรมชาติจึงไม่ได้อนุรักษ์ทรัพยากรนั้น ๆ</p>
๕.	<p>ปัญหาด้านแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>๕.๑ ปัญหาขาดการบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว</p>	<p>- สถานที่ท่องเที่ยวไม่ได้รับการบำรุงรักษาทำให้ไม่เหมาะกับการท่องเที่ยว</p>

๔. ผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเมือง

๔.๑ การดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ

ประชาชนมีอาชีพเสริม ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น นำมาเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

๔.๒ การดำเนินงานด้านสังคม

ประชาชนอยู่ด้วยกันอย่างสันติสุข ปัญหาทางด้านสังคมลดลง มีความเอื้ออาทรต่อกัน

๔.๓ การดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ถนนภายในหมู่บ้านและระหว่างหมู่บ้านได้พัฒนา ทำให้การคมนาคมสะดวก ไฟฟ้า น้ำประปาเพียงพอในระดับหนึ่ง

๔.๔ การดำเนินงานด้านแหล่งน้ำ

แหล่งน้ำอุปโภค บริโภค ได้รับการซ่อมแซม ปรับปรุง และพัฒนาให้อยู่ในสภาพใช้งานได้

๔.๕ การดำเนินงานด้านสาธารณสุข

ได้ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชน มีการกำจัดขยะ ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุง และแมลงวัน การรณรงค์ป้องกันยาเสพติดและโรคเอดส์

๔.๖ การดำเนินงานด้านการเมือง การบริหาร

ประชาสัมพันธ์เรื่องการเมืองการปกครองระบบประชาธิปไตยและจัดหาวัสดุ อุปกรณ์เครื่องใช้ประจำวัน อบต.ฝึกอบรมเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานส่วนตำบล และสมาชิก อบต.

๔.๗ การดำเนินงานด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา โครงการอาหารกลางวัน กิจกรรมทางศาสนา และงานประเพณีต่าง ๆ ของท้องถิ่น แข่งขันกีฬาตำบล/หมู่บ้านเพื่อเชื่อมสัมพันธ์ไมตรี

๔.๘ การดำเนินงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ส่งเสริมการปลูกป่าชุมชน ปลูกต้นไม้ป้องกันการพังของตลิ่ง ให้ความรู้เรื่องสุขภาพปลอดสารพิษ ปลูกพืชผัก ผลไม้ปลอดสารพิษ การกำจัดขยะมูลฝอย การบำบัดน้ำเสีย

บทที่ ๔

การศึกษาวัฒนธรรมชุมชน

๑. ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านในเขตตำบลเมือง

ข้อมูลทั่วไปที่น่าสนใจของหมู่บ้านในเขตตำบลเมือง มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๓ จำนวนครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตรและจำนวนประชากรในหมู่บ้านในเขตตำบลเมือง

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	พื้นที่ทำการเกษตร(ไร่)	ประชากร		
				รวม	ชาย	หญิง
๑	กำเนิดเพชร	๓๕๖	๓,๐๐๐	๑,๖๗๘	๘๗๑	๘๐๗
๒	ท่าแพ	๑๓๐	๓๐	๔๖๕	๒๔๐	๒๒๕
๓	ปากภู	๑๓๐	๒,๒๕๓	๔๕๒	๒๒๑	๒๓๑
๔	น้ำภู	๑๓๕	๘๕๐	๖๒๔	๓๒๗	๒๙๗
๕	หนองผักก้าม	๓๖๕	๒,๕๐๐	๑,๑๒๘	๕๕๖	๕๗๒
๖	สามแยก,สามแยกปากภู	๒๑๖	๒,๕๐๐	๘๒๗	๔๒๔	๔๐๓
๗	น้อยสนามบิน	๒๔๔	๓๕๐	๘๗๕	๔๔๗	๔๒๘
๘	เพชรเจริญ	๒๗๐	๒,๐๐๐	๑,๐๗๘	๕๔๖	๕๓๒
๙	โพนไทร	๑๓๓	๑,๖๑๕	๕๒๕	๒๕๒	๒๗๓
๑๐	น้ำภู	๑๔๓	๑๒๐	๕๘๔	๒๕๑	๒๕๓
๑๑	กำเนิดเพชร	๒๒๔	๑,๔๘๔	๘๑๑	๓๕๓	๔๕๘
	รวม	๒,๓๕๖	๑๗,๑๘๖	๘,๐๘๗	๔,๕๖๘	๔,๕๑๙

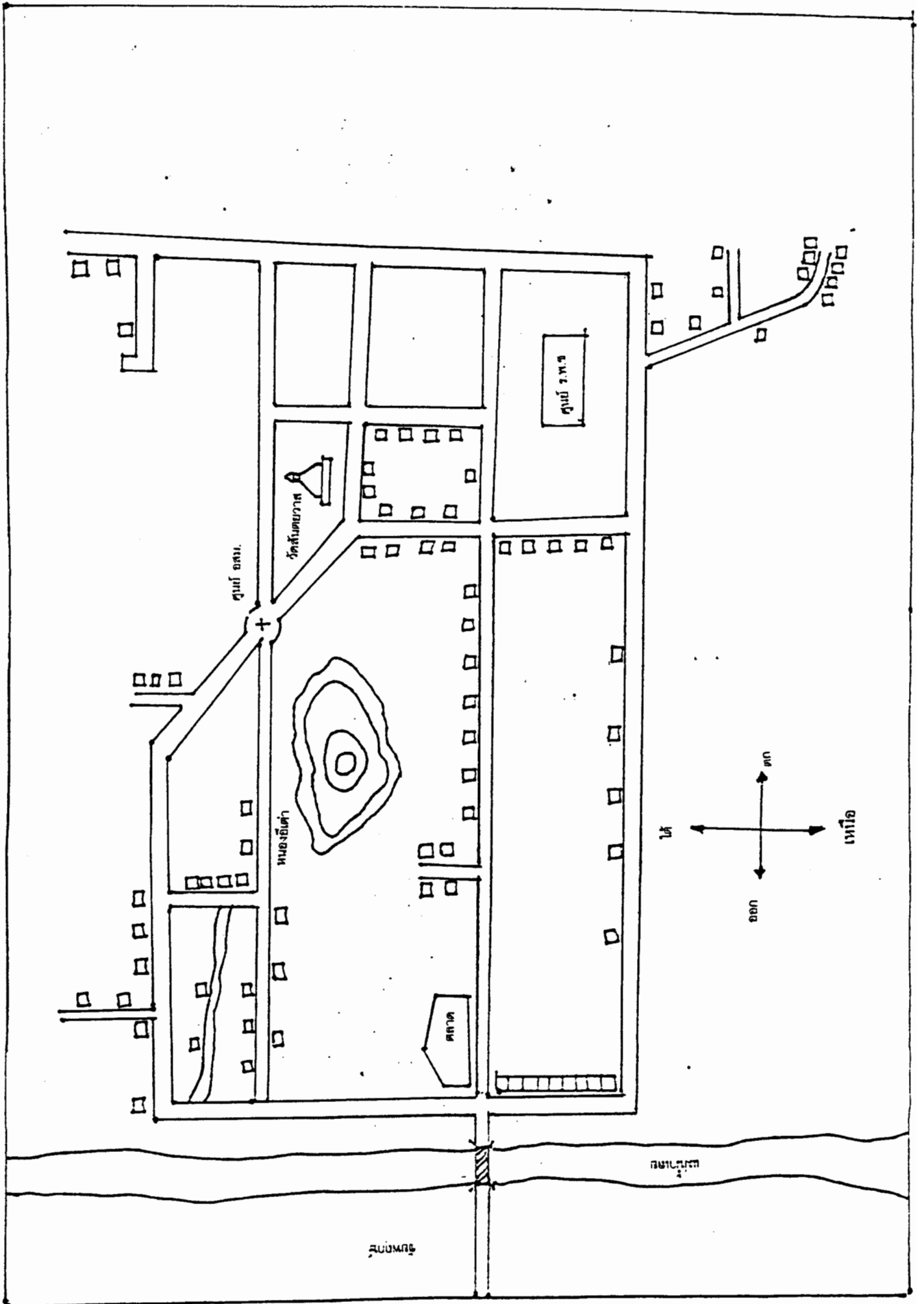
ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดเลย : ๒๕๔๒

๒. บ้านกำเนิดเพชร หมู่ที่ ๑

ความเป็นมา

เดิมแรกนั้นเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๕ โดยมีนายพินิจ มดฉาลักร์ หรือ นายเทียนกำเนิดเพชร เป็นผู้ก่อตั้ง โดยเอานามสกุลของนายเทียนมาตั้งชื่อหมู่บ้าน เป็นบ้านกำเนิดเพชร แต่ก่อนหมู่ ๘ และ หมู่ ๑๑ ก็รวมกันอยู่แค่หมู่ 1 หมู่เดียว ต่อมาเมื่อประชากรเพิ่มขึ้นก็แบ่งการปกครองออกไปเป็นบ้านเพชรเจริญ หมู่ ๘ และได้แยกการปกครองเป็นบ้านกำเนิดเพชร หมู่ ๑๑ อีกครั้งในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ บ้านกำเนิดเพชรอยู่ในการปกครองของกำนันชื่อ นายสอนรัก ศรีสร้างคอม

แผนภูมิที่ ๔ แผนที่บ้านกำเนิดเพชร หมู่ที่ ๑

ที่ตั้งของหมู่บ้าน

ทิศเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับบ้านโพนไทร

ทิศใต้มีอาณาเขตติดต่อกับบ้านนาบอน

ทิศตะวันออกมีอาณาเขตติดต่อกับบ้านก้างปลา

ทิศตะวันตกมีอาณาเขตติดต่อกับบ้านก่าเน็ดเพชร หมู่ ๑๑

อาชีพของคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม และรับราชการเป็นส่วนใหญ่ ประชากรค่อนข้างมีฐานะดี

สาธารณูปโภค

มีร้านค้า ๕ ร้าน

โรงสี ๒ โรง ขนาดกลาง / เล็ก

สัตว์เลี้ยงตามครัวเรือน

ควาย ๑๕ ตัว

เป็ด ๑๕๐ ตัว

ไก่ ๒๐๐ ตัว

สุกร ๒๕ ตัว

แหล่งน้ำ

บ่อน้ำตื้น ๓๒๐ บ่อ

บ่อบาดาล ๒ บ่อ

หนองน้ำ ๑ หนอง

การปกครองในหมู่บ้าน มีกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้

ด้านการปกครอง มีผู้ช่วยกำนัน ๕ คน

ด้านการคลัง ๕ คน

ด้านสาธารณสุข ๒ คน มี อสม. ๕ คน

ด้านการพัฒนาส่งเสริมอาชีพ ๑ กลุ่ม

ด้านฝ่ายสตรีแม่บ้าน ๑ กลุ่ม

กลุ่มอาชีพ

- กลุ่มธนาคารข้าว
- กลุ่มสตรีแม่บ้าน (ทอผ้า, ถักกระจุก)
- กลุ่มธนาคารยา
- กลุ่มเกษตรกร (ธ.ก.ส)

โครงการที่รัฐเข้ามาพัฒนา

- โครงการเจาะน้ำ (แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ)
- โครงการส้วม ๑๐๐ %
- โครงการอ่างเก็บน้ำฝน (มีทุกครัวเรือน)

วัด (ศาสนา)

วัดสันตยาวาส เป็นวัดที่ชาวบ้านนิยมมาทำบุญกันในวันสำคัญทางศาสนา

สถานที่สำคัญในหมู่บ้านกำเนิดเพชร หมู่ที่ ๑

๑. รพช.
๒. วัดสันตยาวาส
๓. หนองอีเต่า
๔. ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน

ภูมิปัญญาชาวบ้าน

จักสานกระติบข้าว , หวดนึ่งข้าว ผู้ที่มีความชำนาญด้านการจักสานคือ นายสมชาย ชัยวรรณ โดยใช้ไม้ไผ่ นอกจากนี้ยังมีการทอผ้าด้วยถักกระจุก เป็นที่นิยมของชาวบ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียงรวมทั้งส่งขายที่ตลาดในเมืองในราคาดี

พื้นที่ชาวบ้านปลูก

๑. มะขามหวาน
๒. ข้าวโพด
๓. มะม่วง
๔. ทำนา

ของดีประจำหมู่บ้าน

ขนมจีน

พระสมัยรัตนโกสินทร์อยู่ที่วัด

ความเชื่อ วิถีชีวิต

อาชีพของคนในหมู่บ้านคือ การเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ โดยมากมักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้คนในหมู่บ้านเกิดความรักสามัคคีกัน แต่การทำนาในหมู่บ้านยังรอฝนธรรมชาติซึ่งก็ตกต้องตามฤดูกาล ในอดีตนิยมใช้ควาย แต่ในปัจจุบันก็ใช้รถไถเดินตาม และปลูกพืชไร่เดี่ยว ข้าวโพด พืชสวนคือ มะม่วง และมะขามหวาน ในการทำนา ทำไร่ มักไปทำทั้งผู้หญิงผู้ชาย บางครอบครัวก็ไปเฉพาะผู้ชาย ส่วนแม่บ้านคอยทำอาหารส่งคอนเช้าและคอนเที่ยงในเวลาว่าง แม่บ้านทำขนมจีนซึ่งมีคนจากหมู่บ้านอื่นมารับไปขาย แม่บ้านหลายคนก็ทอดผ้าขาย ในฤดูเก็บเกี่ยวประมาณเดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม ก็มีการเอาแรงกัน รวมกลุ่มกัน คูนเคยกันดี ฤดูนี้แม่บ้านที่ทำขนมจีนและทอดผ้าก็จะหยุดมาช่วยกันเกี่ยวข้าว ชาวบ้านมักนิยมกันไปทำบุญที่วัด สันตยาวาสทุกวันพระ ในวันพระชาวบ้านมักไม่ทำงาน แต่จะนัดหมายกันไปทำบุญที่วัด

ความเชื่อของชาวบ้านจะเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ การทำบุญประเพณีไหว้บรรพบุรุษงานสำคัญ ๆ ของชาวบ้าน เช่น การแต่งงาน การบวชนาค ก็จะไปช่วยเหลือกันดี โดยมีการบอกกล่าวต่อ ๆ กันไป

การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต

ในวิถีชีวิตของชาวบ้าน กำเนิดเพชร มีการปรับเปลี่ยนการดำรงชีวิตในกระแสโลกาภิวัตน์ต่างๆดังนี้

๑. ด้านอาชีพจะมีการทำอาชีพอื่นๆ แทนการทำนา ทำไร่ คือการค้าขาย เช่นการไปขาย สลากกินแบ่งรัฐบาล การค้าขาย รับราชการ กรรมกรและผู้ให้บริการ

๒. ด้านการเกษตรกรรม มีการนำเกษตรแผนใหม่เข้ามาใช้ เช่น ไร่ นา สวนผสม การปลูกพืชไร่ โดยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ เช่น การไถบด รดไถนาเดินตามแต่ยังมีหลายครอบครัวที่ยังมีควายไว้ไถนา

๓. ด้านประเพณี พิธีกรรม มีการปรับเปลี่ยนจากเดิม เช่น นิยมฝากครรภ์กับผดุงครรภ์หรือโรงพยาบาล นิยมการบวชในระยะสั้น ๆ เป็นต้น

๔. มีกลุ่มผู้นำที่มีความเข้มแข็ง สนใจการปกครองท้องถิ่น เช่นการค้าเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบล

๓. บ้านท่าแพ หมู่ที่ ๒

ความเป็นมา

บ้านท่าแพ เกิดขึ้นจากการย้ายถิ่นของชาวบ้านแฮ อำเภอเมืองเลย มีประมาณ ๒๐ หลังคาเรือน ก่อตั้งเป็นหมู่บ้านประมาณ พ.ศ. ๒๔๘๕ มีผู้ใหญ่คนแรกชื่อ นายสวน จันโทมา คนที่สองชื่อ นายสลัก ไครพิน

ในหมู่บ้านท่าแพมีประชากรทั้งหมด ๕๑๕ คน ทั้งหมด ๑๕๖ ครัวเรือน มีพื้นที่ทั้งหมด ๑,๕๒๒ ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตร ๑๖๕ ไร่ ใช้ในการทำนา การถือครองพื้นที่ทำการเกษตรนั้น มี ๒๓ ครัวเรือน ที่มี ที่ดินทำกินไม่เพียงพอต้องเช่าเพิ่ม ๒๘ ครัวเรือน ไม่มีที่ดินทำกินต้องเช่า ที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์อีก ๒๐๐ ไร่

การเกษตร

ชนิดของพืชที่ชาวบ้านปลูก

๑. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
๒. มะขามหวาน
๓. มะเขือยาว
๔. ถั่วฝักยาว
๕. กุหลาบ

ผลผลิต

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ๓๐๐ กิโลกรัม/๖๐ ไร่

อาชีพ

ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพมากกว่า ๑ อาชีพ ๑๕๖ ครัวเรือน

ทำนา ๑๗ ครัวเรือน

ทำไร่ ๒๐ ครัวเรือน

ทำสวนผลไม้ ๒๘ ครัวเรือน

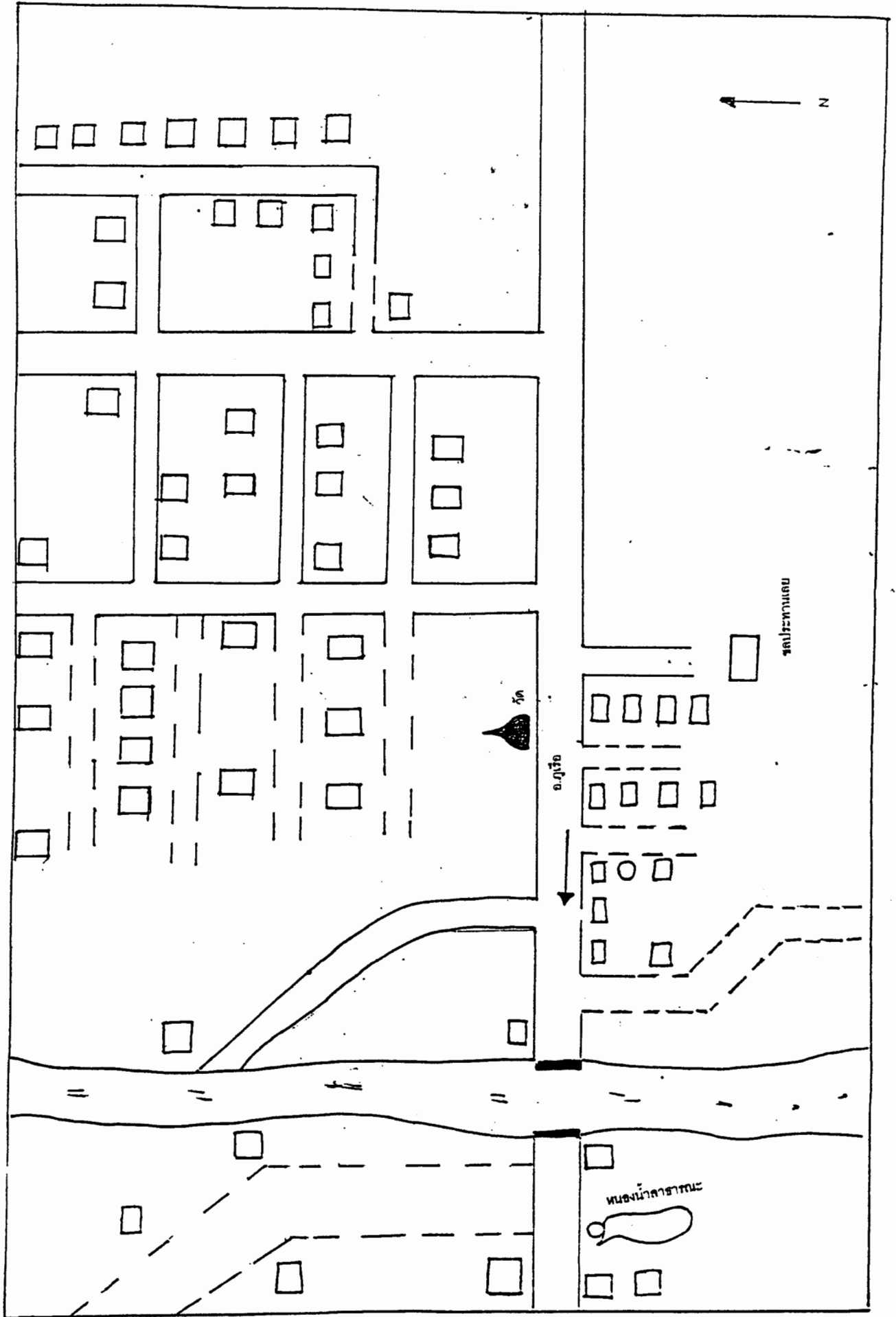
ปลูกผัก ๑๐ ครัวเรือน

ปลูกดอกไม้ ๓ ครัวเรือน

ผู้ว่างงาน ๖ ครัวเรือน

ทำยางพารา

แผนภูมิที่ ๕ แผนที่บ้านท่าแพ หมู่ที่ ๒

สาธารณูปโภค

แหล่งน้ำ

บ่อน้ำตื้น ๘ บ่อ

บ่อบาดาล ๓ บ่อ

แม่น้ำหมาน

ชลประทานน้ำหมาน

มีระบบประปาในหมู่บ้าน

ภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ การเลี้ยงปลาในกระชัง ทำขนมที่ทำจากมันสำปะหลัง และมีสิ่งประดิษฐ์จากวัสดุที่เหลือใช้จากยางพารา

วัดที่ชาวบ้านนิยมไปทำบุญกัน คือ วัดชลธาราราม

ความเชื่อ วิถีชีวิต

บ้านท่าแพเป็นหมู่บ้านที่มีกิจกรรมทางเกษตรหลากหลายทั้ง ๆ มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อย มีการทำนา ทำไร่ ปลูกดอกไม้ มีการปลูกพืชสวนครัว รวมทั้งมีพืชคือมะขามหวาน และมีการปลูกยางพารา นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงปลาในกระชังในแม่น้ำหมาน ซึ่งเป็นชลประทาน น้ำหมานซึ่งปลาที่เลี้ยงคือ ปลานิล และปลาตะทิม ซึ่งเป็นที่นิยมรับประทาน โดยส่งขายที่ตลาดในเมืองทุกวัน หรือบางครั้งก็มีพ่อค้าแม่ค้าไปซื้อในหมู่บ้าน เนื่องจากหมู่บ้านนี้มีกิจกรรมอาชีพการเกษตรหลายอย่าง ทำให้มีงานทำตลอดปี รวมทั้งการมีชลประทานน้ำหมานด้วย จึงทำให้เศรษฐกิจดี ชาวบ้านมีความรักใคร่ สนิทสนมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี การอพยพแรงงานไม่มี นอกจากมีบางครอบครัวที่ไปทำงานในเมืองบ้าง ชาวบ้านท่าแพก็เหมือนกับชาวบ้านอื่น ๆ ในจังหวัดเลย คือไม่ทำงานในวันพระ ซึ่งชาวบ้านนิยมไปทำบุญที่วัดชลธาราราม ซึ่งชาวบ้านเรียกว่าวัดท่าแพ ที่มีเจ้าอาวาสที่ได้รับความเคารพนับถือจากชาวบ้านเป็นอย่างมาก รวมทั้งชาวบ้านจากหมู่บ้านใกล้เคียงด้วย

จากการที่บ้านท่าแพเป็นหมู่บ้านที่มีเขตใกล้เขตเมือง และมีพืชผลการเกษตรหลายอย่างที่ส่งผลให้มีเศรษฐกิจดี ทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไป มีการดำเนินชีวิตที่มีเครื่องอำนวยความสะดวกมา เช่น รถไถนา รถยนต์ รถจักรยานยนต์ โทรทัศน์ ฯลฯ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเสร็จการทำนา ทำไร่ ทำสวน ชาวบ้านจะช่วยกันพัฒนาหมู่บ้าน เช่น ช่วยกันขุดลอกคลองชลประทาน ซึ่งมักจะทำในวันพระที่เป็นวันหยุด

ความเชื่อของชาวบ้านจะเชื่อเรื่อง บาปบุญคุณโทษ การทำบุญวันพระมักจะทำสม่ำเสมอ งานพิธีกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้านไม่ว่าจะเป็นงานบวช งานแต่งงาน งานศพ ก็จะมีการช่วยเหลือกันอย่างดี รวมทั้งการไปสะเดาะเคราะห์ที่วัดชลธาราราม โดยให้เจ้าอาวาสรดน้ำมนต์และทำพิธีสะเดาะเคราะห์ให้

การปรับเปลี่ยนวิถีดำรงชีวิต

วิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน มีการปรับเปลี่ยนการดำรงชีวิตในกระแสโลกาภิวัตน์ต่าง ๆ ดังนี้

๑) ด้านอาชีพ ถึงแม้ว่ามีอาชีพเกษตรกรรม แต่ก็มีกิจกรรมการค้าขายด้วย ซึ่งมีทั้งการนำผลผลิตทางการเกษตรไปขายในตลาดในเมือง และการทำเพิงขายผลผลิตข้างถนนสองข้างทาง นอกจากนี้ยังมีอาชีพอื่นๆ ในหมู่บ้านด้วย เช่น รับราชการ รับจ้างทำงานเกษตร เป็นต้น

๒) ด้านการเกษตรกรรม มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการทำการเกษตร เช่น การใช้ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ซึ่งชาวบ้านค่อนข้างจะไม่ระมัดระวังในการใช้ยาฆ่าแมลง ซึ่งมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย

๓) ด้านประเพณี พิธีกรรม มีการฝากครรภ์กับโรงพยาบาลเป็นส่วนมาก การบวชในระยั้งั้ง ๆ การมีพิธีบุญบั้งไฟก็ทำเป็นพิธีเท่านั้น

๔) กลุ่มผู้นำสนใจในราคาสินค้าผลผลิตการเกษตร และมีความสนใจข่าวคราวความเป็นไปของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในปัจจุบัน ตลอดจนการปกครองส่วนท้องถิ่น

๔. บ้านปากภู หมู่ที่ ๓

บ้านปากภู หมู่ที่ ๓ มี ๒๑๖ ครัวเรือน มีพื้นที่ในการทำการเกษตรดังนี้ พื้นที่ทำไร่อายุสั้น ๑,๖๐๐ ไร่ จะปลูกข้าวโพดมากเป็นอันดับหนึ่ง พื้นที่ในการทำไร่อีก ๑๐ ไร่ ปลูกมะม่วงและลิ้นจี่ ๑๘๐ ไร่ ปลูกผักกะหล่ำปลี ๑๐ ไร่ มะขามหวาน ๒๕๐ ไร่ และมีพื้นที่ในการทำการเกษตรฤดูแล้ง ทั้งหมด ๑๐ ไร่

ชนิดของพื้นที่ปลูก

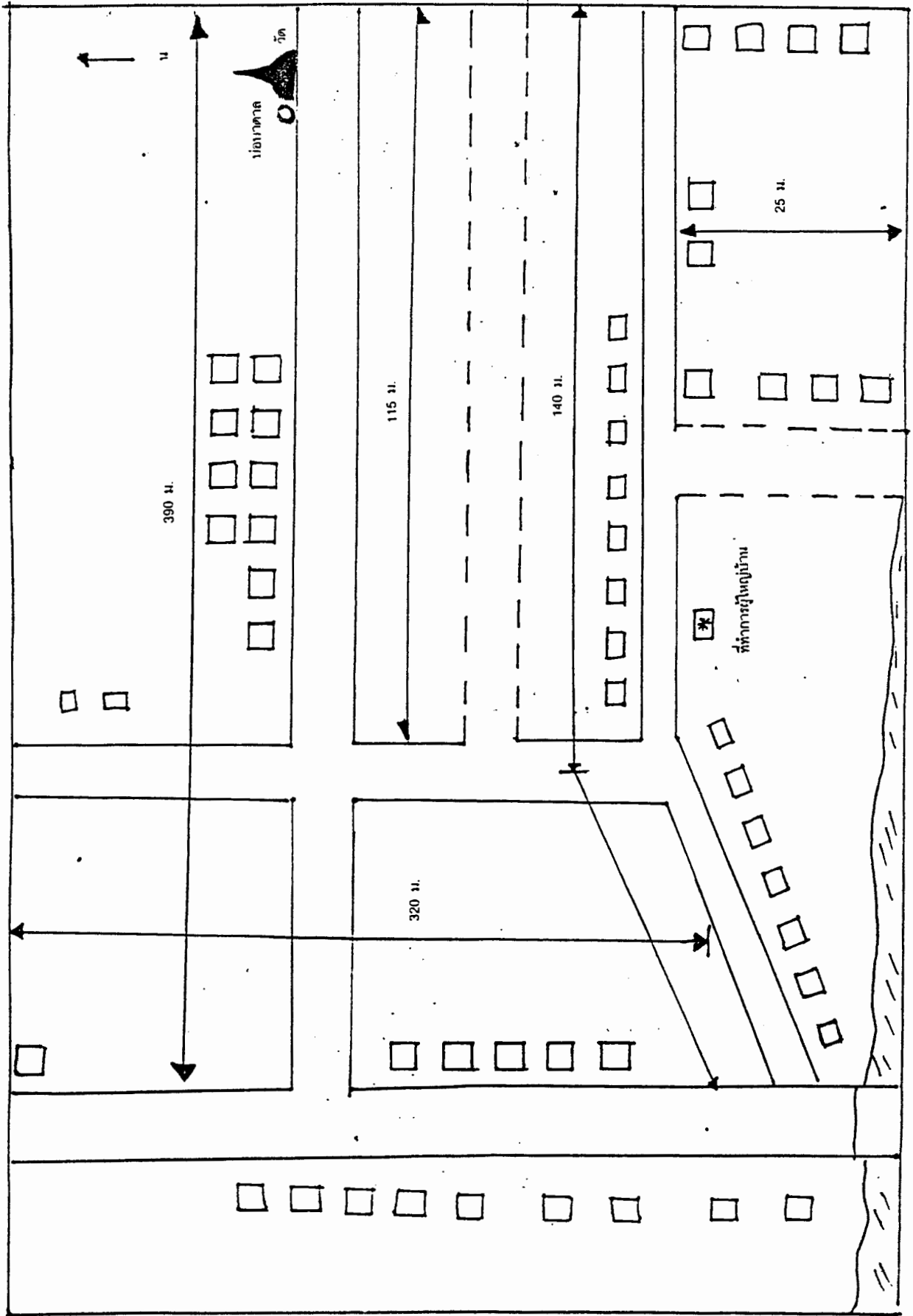
ข้าวโพด, ถั่วดำ, ข้าวไร่, มะม่วง, ลิ้นจี่, กะหล่ำปลี, มะขามหวาน ผลผลิต/รายได้

มะม่วงและลิ้นจี่ ๕๐,๐๐๐ บาท/ปี

กะหล่ำปลี ๑๐,๐๐๐ บาท/ปี

มะขามหวาน ๓๐,๐๐๐ บาท/ปี

แผนภูมิที่ ๖ แผนที่บ้านปากภู หมู่ที่ ๓

ชนิดและจำนวนสัตว์เลี้ยง

วัว ๑๕๐ ตัว

สุกร ๒๐๐ ตัว

เป็ด, ไก่ ๑,๕๐๐ ตัว

อาชีพ

ทำนา ๑๓๕ ครัวเรือน

ทำไร่ ๓๕ ครัวเรือน

สวนผลไม้ ๓๖ ครัวเรือน

สวนผัก ๕ ครัวเรือน

ปลูกไม้ยืนต้น ๒๕ ครัวเรือน

สถานที่สำคัญ

๑. แม่น้ำเลย

๒. ห้วยน้ำภู

๓. ฝ่ายน้ำล้น

๔. ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน

สาธารณูปโภค

แหล่งน้ำอุปโภค/บริโภค

๑. แม่น้ำเลย

๒. ห้วยน้ำภู

๓. ฝ่ายน้ำล้นห้วยภู

๔. ประปาหมู่บ้าน

๕. บ่อขุด ๑๘ บ่อ

๖. บ่อบาดาล ๕ บ่อ

ปราชญ์ชาวบ้าน

๑. นายจันทร์ ยอดนาเคื่อ ชำนาญด้านพราหมณ์พื้นบ้าน

ความเชื่อ วิถีชีวิต

หมู่บ้านปากภูมิพื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุดในตำบล วิถีชีวิตของชาวบ้านเป็นไปตามการประกอบอาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำนา ทำไร่ ทำสวนผลไม้ สวนผัก ปลูกปศุสัตว์ ซึ่งเลี้ยงวัว สุกร เป็ดและไก่ หมู่บ้านที่มีพืชเศรษฐกิจที่หลากหลาย เนื่องจากมีแหล่งน้ำหลายแห่ง คือ แม่น้ำเลย ห้วยน้ำภู และฝายน้ำล้น ห้วยภู ที่สามารถมีน้ำทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี รวมทั้งการที่มีฝนตกตามฤดูกาล ก็ทำให้ทำนาได้ผลดี นาที่ทำในหมู่บ้านนี้มีการทำนาแบบนาดำ และมีบางส่วนที่มีการปลูกข้าวไร่ในที่สูงด้วย รอให้ต้นกล้าเติบโตเต็มที่ ชาวบ้านมีการลงแขก เอาแรงกันทั้งในการดำนาและการเก็บเกี่ยว ปัญหาของชาวบ้านส่วนใหญ่มักเป็นราคาของผลผลิตการเกษตร เช่น ราคาของมะขามหวาน และกระหล่ำปลีที่ราคาตกต่ำมาก การที่มีงานทำตลอดปี ชาวบ้านมีการอพยพแรงงานน้อย ถึงแม้ว่ามีบ้างก็เป็นในระยะสั้น ๆ เช่น การออกไปขายสลากกินแบ่งรัฐบาลในช่วงหมดฤดูเก็บเกี่ยว เป็นต้น ชาวบ้านปากภูมักสนใจในการทดลองปลูกพืชไร่หลากหลายชนิด รวมทั้งการปศุสัตว์ และการขายผลผลิตมักนำไปขายเองที่ตลาดในตัวเมือง และตลาดเทศบาลตำบลนาอ้อ ที่อยู่ไม่ไกลนัก ชาวบ้านปากภูมีความรักใคร่สนิทสนมเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันดี ไม่นิยมทำงานในวันหยุด เช่นเดียวกับชาวบ้านในหมู่บ้านอื่น ๆ

ความเชื่อของชาวบ้านเชื่อเรื่อง บาป บุญ คุณ โทษ มีการทำบุญในวันพระอย่างสม่ำเสมอ ในหมู่บ้านนี้มีปราชญ์ชาวบ้านที่ชำนาญด้านพราหมณ์พื้นบ้านที่ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน เช่น การทำบุญบ้าน เช่น การทำบุญบ้าน ทำพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ที่เป็นพิธีกรรมเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้น หรือเพื่อช่วยผ่อนความร้ายแรงของการมีเคราะห์ให้เบาบางลง

การปรับเปลี่ยนวิถีดำรงชีวิต

ชาวบ้านมีการปรับเปลี่ยนการดำรงชีวิตในกระแสโลกาภิวัตน์ ดังนี้

๑) ด้านการกิจกรรมและการปศุสัตว์มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น การใช้ปุ๋ย การใช้พืชพันธุ์ใหม่ การใช้ยาฆ่าแมลง การฉีดวัคซีนให้กับสัตว์เลี้ยงชนิดต่าง ๆ ตลอดจนการใช้รถไถเดินตามแทนการใช้ควายในการทำนา

๒) ด้านอาชีพ จะมีการทำอาชีพอื่น ๆ ควบคู่กับการทำนา ทำไร่ด้วย เช่น การค้าขาย รับราชการ รับราชการ การรับจ้างนั้น มักจะทำในระยะสั้น ๆ ในตัวเมืองหรือในจังหวัดใกล้เคียง เมื่อถึงฤดูทำนาก็จะกลับบ้านหรือเมื่อมีงาน เช่น การทอดกฐิน ฟ้าป่า เทศกาลสงกรานต์ก็จะพากันกลับ

๓) ด้านประเพณี พิธีกรรม ก็มีการปรับเปลี่ยนไปจากเดิม เช่น นิยมฝากครรภ์ที่สถานีอนามัย หรือโรงพยาบาล พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ก็มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ คือ มีพิธีกรรมน้อยลงกว่าเดิม

๔) โครงสร้างอำนาจในชุมชนในกลุ่มผู้นำมักมีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีการประชุมวางแผนการพัฒนาหมู่บ้านเสมอ และสนใจในข่าวคราวการเปลี่ยนแปลงราคาผลผลิตต่าง ๆ สนใจปรับเปลี่ยนส่งเสริมอาชีพในหมู่บ้าน เช่น การเลี้ยงจิ้งหรีด เป็นต้น

๕. บ้านน้ำภู หมู่ที่ ๔

ความเป็นมา

เริ่มแรกบ้านน้ำภูยังอยู่ในพื้นที่ บ้านปากภู ตำบลเมือง อำเภอเมือง ในปัจจุบัน เมื่อในพื้นที่เกิดโรคระบาดขึ้น คือ โรคห่า ทำให้ผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก ซึ่งก่อนยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับหนทางสาธารณสุข จึงไม่สามารถหาทางรักษาและป้องกันได้ ชาวบ้านต่างพากันหาทางแยกย้ายไปอยู่คนละทิศละทาง อยู่บ้านสามแยก อยู่ห้วยนา ปลายนาบ้าง

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2375 มีนายหรือ แต่ก่อนเรียกกันว่า พ่อใหญ่ผู้่น รวมกลุ่มชาวบ้านขึ้น คือบ้านน้ำภู หมู่ที่ 4 ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย ในปัจจุบันตั้งอยู่ริมพื้นที่ริมห้วยน้ำภู ซึ่งหมู่บ้านตั้งอยู่พื้นที่ติดกับชื่อแม่น้ำ จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้าน ก่อนประชากรมีจำนวน 830 คน จำนวน 195 ครัวเรือน

เมื่อปี พ.ศ. 2539 ก็มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และจำนวนครัวเรือนเป็น 280 ครัวเรือน จึงได้แยกหมู่บ้านออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือบ้านน้ำภู หมู่ที่ 4 และบ้านน้ำภู หมู่ที่ 10 ซึ่งมีน้ำห้วยเป็นเขตกั้นกลางระหว่างหมู่บ้าน

อาณาเขต

ทิศเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับ โพนไทร

ทิศใต้มีอาณาเขตติดต่อกับกำเน็ดเพชรหมู่ ๑๑

ทิศตะวันออกมีอาณาเขตติดต่อกับน้ำภูหมู่ ๑๐

ทิศตะวันตกมีอาณาเขตติดต่อกับกำเน็ดเพชรหมู่ ๑๑

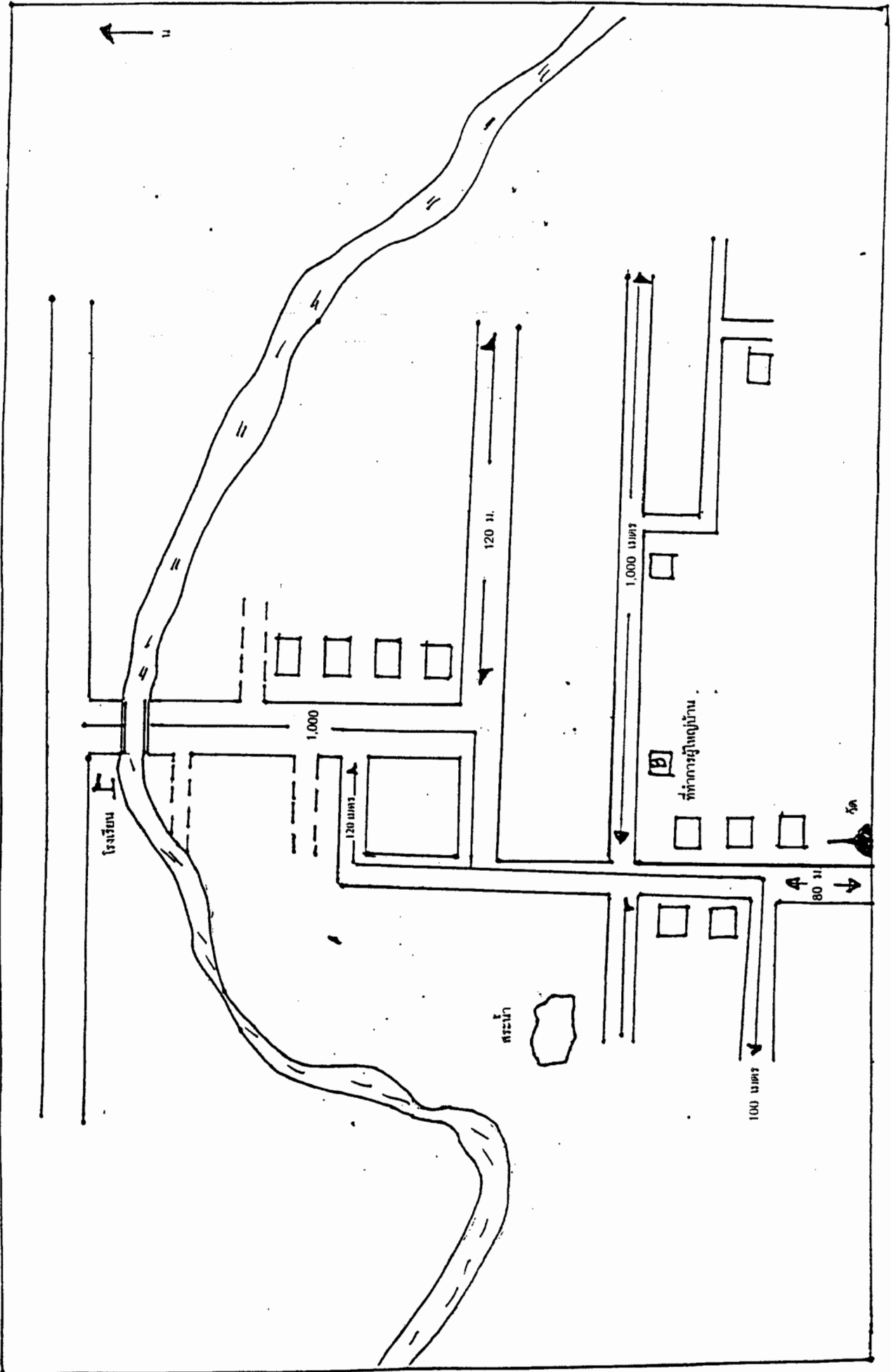
อาชีพ

ส่วนใหญ่ ชาวบ้านจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม

สาธารณูปโภค

มีร้านค้า ๕ ร้าน

โรงสี ๑ โรง ขนาดเล็ก

กลุ่มอาชีพ

๑. กลุ่มถั่วเหลือง
๒. กลุ่มออมทรัพย์
๓. กลุ่มแม่บ้าน
๔. กลุ่มเลี้ยงปลา

ภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ การจักสาน, ซาไบหม่อน

ของดีประจำหมู่บ้าน คือ ซาไบหม่อน

การเกษตรในหมู่บ้าน

๑. ปลูกข้าวโพด
๒. ถั่วเหลือง
๓. มันสำปะหลัง
๔. มะขามหวาน
๕. มะม่วง

ปราชญ์ชาวบ้าน มี ๑ คน คือ นายเจียง ระนาด ชำนาญด้านนันทกรรม, จักสาน

บ้านน้ำหมู หมู่ ๔ มีพื้นที่ในการทำนา ๑,๓๐๐ ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร ๓,๕๐๐ ไร่ พื้นที่ในการทำสวนผลไม้ ๓๐ ไร่ พื้นที่ในการปลูกพืชไร่ ๕๘ ไร่ พื้นที่ในการทำสวนผัก ๑๒ ไร่ สวนยางพารา ๑๕ ไร่ ครัวเรือนที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองไม่ต้องเช่าเพิ่ม ๑๑๖ ครัวเรือน

ชนิดของพืชที่ปลูก

๑. ข้าวโพด
๒. ถั่วเหลือง
๓. มันสำปะหลัง
๔. มะขาม
๕. กะหล่ำปลี

ผลผลิต/รายได้ ในการเกษตร

สวนผลไม้ ๑๖ ครัวเรือนละ ๔๐,๐๐๐ บาท/ปี

กะหล่ำปลี ๖,๐๐๐ บาท/ปี

ชนิดของสัตว์เลี้ยง

ควายเลี้ยง ๑ ครัวเรือน มีรายได้ในการขายควายเป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาทต่อปี มีควายอยู่ ๕ ตัว

หมู ๑๐๐ ตัว

เป็ด, ไก่ ๕,๐๐๐ ตัว

อาชีพ

ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะมีอาชีพทำนา ๑๑๗ ครัวเรือน

ค้าขาย ๒ ครัวเรือน

ส่วนมากจะทำงานช่างฝีมือ

สถานที่สำคัญในหมู่บ้าน

๑. โรงเรียน

๒. ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน

ความเชื่อ วิถีชีวิต

ชาวบ้านน้ำภูส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ มีการเลี้ยงปลาในกระชัง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปลานิล บ้านน้ำภูเป็นหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมืองมากที่สุดในตำบล เป็นหมู่บ้านที่ยังคงความเป็นชนบทไว้อย่างชัดเจน ถึงแม้ว่าจะมีการคมนาคมสะดวกก็ตาม ชาวบ้านมีความสนิทสนมกลมเกลียว มีความรักสามัคคีกัน ชอบทำบุญในทุกวันพระ ซึ่งเป็นวันหยุด เช่นเดียวกับหมู่บ้านอื่น ๆ ชาวบ้านนิยมไปทำบุญที่วัดถ้ำผาปู และวัดบ้านน้ำภู ซึ่งนับว่าเป็นวัดที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเลย โดยเฉพาะวัดถ้ำผาปูนับว่าเป็นวัดคู่บ้านคู่เมือง เพราะเป็นวัดที่หลวงปู่คำดีปภาโส ซึ่งเป็นพระสงฆ์ที่ได้ปฏิบัติธรรมสร้างความคิด เป็นที่เคารพสักการะของชาวจังหวัดเลย และจังหวัดใกล้เคียง นอกจากนี้ชาวบ้านน้ำภูมีความเชื่อในด้านบุญกรรม การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีปราชญ์ชาวบ้านในหมู่บ้านคือ นายเจียง ระนาด ที่มีความชำนาญด้านนักษัตร หรือเรียกว่า หมอกรรม ซึ่งหมายถึง คนที่เรียนเวทมนต์คาถา เพื่อปราบผี ช่วยรักษาคนที่ถูกผีทำ โดยใช้เวทมนต์คาถา ถึงแม้การนับถือผีเชื่อในผีสาง เทวดาลดลง แต่เมื่อมีความเจ็บป่วยก็จะให้หมอธรรมมารักษา ควบคู่กับการรักษาในแผนปัจจุบัน เพื่อเป็นการเพิ่มขวัญกำลังใจให้แก่ผู้เจ็บป่วยให้ดีขึ้น หมอธรรมมีข้อปฏิบัติและข้อห้ามปฏิบัติคือ ห้ามดื่มสุรา ถือศีล ๕ ห้ามกินปลาไหลและสัตว์ที่ตายเพราะเป็นโรค รับประทานอาหารต้องทานแยกถ้วยกับคนอื่น ไม่รับประทานของเหลือเดน ห้ามดื่มน้ำและอาหารในงานศพ

งานพิธีกรรม งานบวช งานแต่งงาน งานประเพณีที่สำคัญ ๆ ต่าง ๆ ชาวบ้านให้ความร่วมมือกันดีมาก

การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต

ในวิถีชีวิตของชาวบ้านน้ำภู นับว่ามีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในกระแสโลกาภิวัตน์ช้ากว่าหมู่บ้านอื่น ๆ ในเขตตำบลเมือง

๑) ด้านการเกษตรกรรม มีการนำเกษตรกรรมแผนใหม่มาใช้ เช่น การใช้รถไถเดินตาม แทนการใช้ควาย แต่ก็มีหลายครอบครัวที่ใช้ควายไถนาเช่นเดิม

๒) ด้านประเพณี พิธีกรรม มีการปรับเปลี่ยนไปจากเดิม โดยเฉพาะการฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลและผดุงครรภ์ ประเพณีบุญบั้งไฟทำพอเป็นพิธีเท่านั้น

๓) กลุ่มผู้นำมีความสนใจในด้านพระพุทธศาสนา การทำกิจกรรมด้านวัฒนธรรม ประเพณี ในขณะที่เดียวกันก็มีการบอกข่าวคราวในชุมชนด้านต่าง ๆ อย่างไม่เป็นทางการอย่างสม่ำเสมอ

๖. บ้านหนองผักก้าม หมู่ที่ ๕

ความเป็นมา

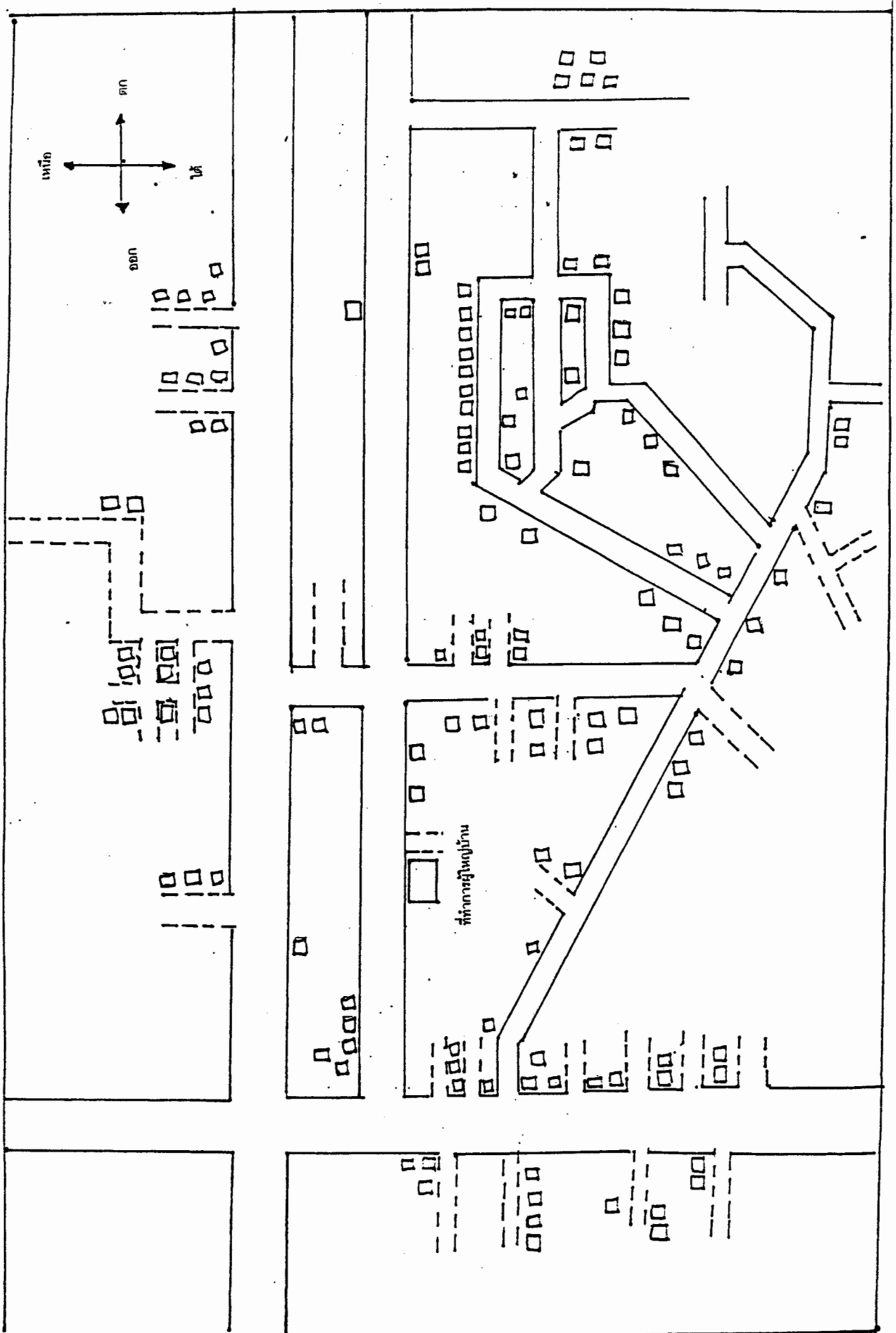
ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๓๗ หรือประมาณ ๑๐๗ ปีมาแล้ว ชาวบ้านนาบอน ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย หรือบริเวณตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย หรือบริเวณตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองในปัจจุบัน มีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งได้อพยพครอบครัวมาตั้งถิ่นฐานที่บริเวณบ้านหนองผักก้าม "หนองผักก้าม" หมายถึง บริเวณที่เป็นหนองน้ำหรือสระกว้างขวางมาก และมีผักก้ามขึ้นเต็มไปหมด ผักก้ามนี้มีลักษณะคล้ายกำมูนุ หรือกำมูกุ้ง สามารถนำมารับประทานได้ บริเวณหนองผักก้ามในอดีตมีความอุดมสมบูรณ์มาก

อาณาเขต

ทิศตะวันออก	จดเขตเทศบาลเมืองเลย
ทิศเหนือ	จดเขตเทศบาลเมืองเลย
ทิศใต้	จดบ้านท่าแพ และบ้านห้วยตีเสียด
ทิศตะวันตก	จดบ้านเพชรเจริญ และบ้านกำเนียดเพชร

บ้านหนองผักก้ามหมู่ ๕ มีพื้นที่ทำการเกษตร ๑,๗๕๒ ไร่ มีพื้นที่ในหมู่บ้านรวมทั้งหมด ๒,๑๕๗ ไร่ คราวเรือนที่มีที่ทำกินของตนเอง ๑๑ ครัวเรือน ครัวเรือนที่มีที่ดินเป็นของตนเองแต่

แผนภูมิที่ ๘ แผนที่บ้านหนองผักก้าม หมู่ที่ ๕

ต้องเช่าเพิ่ม ๑๐ ครัวเรือน ครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินทำกินต้องเช่าทำกินทั้งหมด ๒๐ ครัวเรือน บ้านหนองผักก้ามหมู่ ๕ มีประชากร ๑,๐๖๑ คน

ชนิดของพืชที่ปลูก

๑. ถั่วเหลือง

๒. มะม่วง

๓. มะขาม

๔. ส้มโอ

๕. กล้วย

๖. กวางตุ้ง

ผลผลิต/รายได้

กล้วย, กวางตุ้ง ๒,๐๐๐ บาทต่อปี

มะม่วง, มะขาม, ส้มโอ ๕๐,๐๐๐ บาทต่อปี

การเลี้ยงสัตว์

เป็ดไก่ ๑๕,๐๐๐ ตัว

อาชีพ

ค้าขาย ๕๕ ครัวเรือน

ประกอบอุตสาหกรรม ๑๐ ครัวเรือน

รับจ้างอย่างเดียว ๔๐ ครัวเรือน

ประกอบอาชีพมากกว่า ๑ อาชีพ จำนวน ๑๒๕ ครัวเรือน

สาธารณูปโภค

แหล่งน้ำ

คลองส่งน้ำชลประทาน

แม่น้ำหมาน

บ่อขุดส่วนตัว ๑๕๒ บ่อ

สาธารณะ ๘ บ่อ

มีประปาในหมู่บ้าน

จำนวนผู้ติดยาเสพติดชนิดต่าง ๆ

ฝิ่น ๑ คน

กัญชา ๓ คน

ยาบ้า ๒ คน

สารระเหย ๕ คน

สถานที่สำคัญ

- . คลองส่งน้ำชลประทาน
- . แม่น้ำหมาน

ความเชื่อ วิถีชีวิต

หมู่บ้านหนองผักก้ามเป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้เขตเทศบาลเมือง วิถีชีวิตของชาวบ้านมีหลากหลาย เช่น มีการประกอบอาชีพค้าขาย ประกอบอุตสาหกรรมในครัวเรือน รับจ้างและประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งมีหลากหลาย เพราะมีพื้นที่ทางการเกษตรมาก ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านคล้ายชุมชนเมืองมาก ซึ่งอาจเป็นเพราะการตั้งถิ่นฐานที่มีบางส่วนตามเส้นทางคมนาคมบางส่วนอยู่ในชนบท แต่หมู่บ้านนี้ตื่นตัวในด้านการพัฒนา ชาวบ้านมีการช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่มที่ใกล้ชิดสนิทสนมกัน มีหลากหลายอาชีพ มักมีความขัดแย้ง โดยเฉพาะในเรื่องยาเสพติด ซึ่งจำนวนผู้ติดยาเสพติดอยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งอย่างไรก็ตามกลุ่มผู้นำก็พยายามที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านี้โดยเร็วที่สุด จากการศึกษาพบว่ามีคนถิ่นอื่นอพยพเข้ามาอยู่ในชุมชนนี้ จึงทำให้เกิดปัญหา ยาเสพติดขึ้น

ความเชื่อของชาวบ้านเชื่อในเรื่องของบุญกรรมและการทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่วตามคุณธรรมของศาสนา แต่หมู่บ้านนี้ชาวบ้านบางส่วนไม่หยุดทำงานในวันพระ มีบางส่วนเท่านั้นที่หยุดทำงานเพื่อไปประกอบกิจกรรมทางศาสนา

การปรับเปลี่ยนวิถีดำรงชีวิต

วิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านมีการปรับเปลี่ยนการดำรงชีวิตในกระแสโลกาภิวัตน์ในทุกด้าน เนื่องจากเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้เขตเมือง ไม่ว่าด้านอาชีพที่มีหลากหลาย เช่น การค้าขาย การประกอบอาชีพอุตสาหกรรม มีโรงงานอยู่ในพื้นที่ ความสนใจในพิธีกรรมในประเพณีต่าง ๆ ก็ปรับเปลี่ยนเดิม แต่สิ่งที่น่าสนใจคือ กลุ่มผู้นำมีความสนใจในงานพัฒนาการศึกษา มีส่วนร่วมในการพัฒนา สนใจการปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

๓. บ้านสามแยก หมู่ที่ ๖

บ้านสามแยกหมู่ ๖ มีพื้นที่ทำการเกษตร ๒,๐๖๕ ไร่ เป็นพื้นที่ทำนา ๘๐๐ ไร่ พื้นที่ทำไร่ ๒๐๐ ไร่ พื้นที่ทำสวนผลไม้ ๘๐๐ ไร่ พื้นที่ทำสวนผัก ๘๐ ไร่ ปลูกไม้ยืนต้นอีก ๘๐ ไร่ ครัวเรือนมีที่ดินไม่เพียงพอต้องเช่าเพิ่มอีก ๓๕ ครัวเรือน ครัวเรือนที่มีที่ดินเป็นของตนเองไม่ต้องเช่าเพิ่ม ๒๐๕ ครัวเรือน

ชนิดของพืชที่ปลูก

พืชไร่อายุสั้นอันดับหนึ่งคือ ข้าวโพด พืชไร่อายุยาวปลูกมากคือ มันสำปะหลัง ผลไม้ที่ปลูกมากเป็นอันดับหนึ่งคือ มะขามหวาน ผักสวนครัวที่ปลูกมากคือ ผักกะหล่ำปลี

ชนิดของสัตว์เลี้ยงและจำนวนสัตว์เลี้ยง

เลี้ยงวัวเพื่อขาย ๒๐ ตัว

ควาย ๑๕ ตัว

หมู ๒๐๐ ตัว

เป็ด, ไก่ ๒,๐๐๐ ตัว

อาชีพ

ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพ

ทำนา ๒๔๗ ครัวเรือน

ทำไร่ ๒๕ ครัวเรือน

สวนผลไม้ ๓๐ ครัวเรือน

สวนผัก ๒๕ ครัวเรือน

เลี้ยงสัตว์ ๑๓ ครัวเรือน

ของดี

ข้าวหลาม การเพาะเห็ดนางฟ้า เพาะเห็ดนางรม

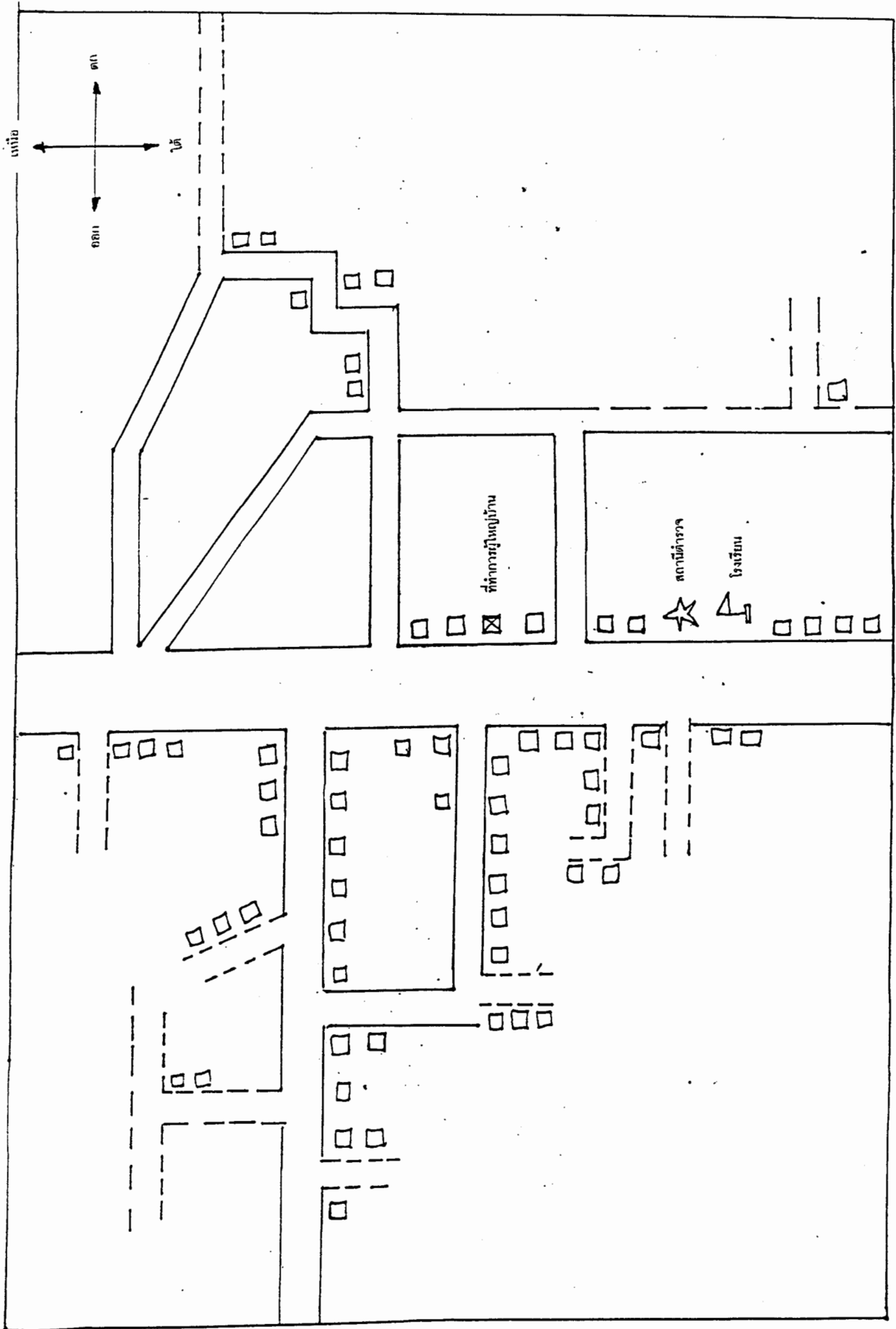
สถานที่สำคัญในหมู่บ้าน

๑. ห้วยน้ำภู

๒. คลองสูบน้ำด้วยไฟฟ้า

๓. ฝ่ายน้ำล้น

๔. ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน

ภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ การทำข้าวหลาม

ความเชื่อ วิถีชีวิต

บ้านสามแยกเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่มีพื้นที่ในการเกษตรมาก ดังนั้นชาวบ้านจึงมีอาชีพในด้านการเกษตรกรรม เช่น การทำนา ทำไร่ สวนผัก สวนผลไม้ และการปศุสัตว์ นอกจากนี้ยังมีการเพาะเห็ดนางฟ้า เพาะเห็ดนางรมขายได้ตลอดปีด้วย รวมทั้งมีการทำข้าวหลามที่มีชื่อเสียงในอดีตข้าวหลามที่ทำให้หมู่บ้านนี้มีขนาดที่ยาว ตามลักษณะความอุดมสมบูรณ์ของดินไผ่ แต่ในปัจจุบันก็มีขนาดพอเหมาะ การทำข้าวหลามมีทั้งการใช้ข้าวเหนียวขาว และข้าวเหนียวดำ ซึ่งเป็นที่นิยมบริโภคกันมาก ชาวบ้านสามแยกมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีความสนิทสนมรักใคร่กันดี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสนใจในด้านการศึกษาการพัฒนาหมู่บ้าน

ความเชื่อของชาวบ้าน มีความเชื่อในเรื่องบุญกรรม มีการทำบุญในวันพระและวันสำคัญของพระพุทธศาสนา งานบุญประเพณีต่าง ๆ ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี

การปรับเปลี่ยนวิถีดำรงชีวิต

ชาวบ้านสามแยกมีการปรับเปลี่ยนการดำรงชีวิตในกระแสโลกาภิวัตน์ ดังนี้

๑) ด้านอาชีพจะมีการทำอาชีพอื่น ๆ ควบคู่กับการทำนา ทำไร่ เช่นอาชีพ การค้าขาย การทำข้าวหลาม การรับผลไม้มาขายในย่านชุมชน เป็นต้น

๒) ด้านการเกษตร มีการนำเกษตรแผนใหม่ เข้ามาใช้ เช่น การทำไร่นาสวนผสม การปลูกพืชไร่ โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาใช้ เช่น การปรับเปลี่ยนพันธุ์พืช การใช้ยาฆ่าแมลง การใช้ปุ๋ยเคมี เป็นต้น

๓) ด้านประเพณี พิธีกรรม มีการปรับเปลี่ยนไปจากเดิม เช่น การฝากครรภ์กับโรงพยาบาล การบวชในระยะสั้น ๆ เป็นต้น

๔) กลุ่มผู้นำมีความสนใจกับการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ สนใจงานพัฒนาหมู่บ้าน ตลอดจนให้ความร่วมมือในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

๘. บ้านน้อยสนามบิน หมู่ที่ ๗

บ้านน้อยสนามบิน หมู่ ๗ มีประชากรทั้งหมด ๑๓๐ ครัวเรือน มีปราชญ์ชาวบ้านคือ นายสุนทร พันพิมพ์ ชำนาญด้านคำสอย ครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยไม่น้อยกว่าคนละ ๒๐,๐๐๐ บาทต่อปี ๕๓๖ ครัวเรือน สาเหตุที่ตั้งชื่อว่าบ้านน้อยสนามบิน เพราะว่าแต่ก่อนบริเวณนั้นเป็นสนามบิน มีค่ายอาสาอยู่ที่นั่น

ที่ตั้งของหมู่บ้าน

บ้านน้อยสนามบิน ถือว่าเป็นชุมชนเมืองแล้ว ที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่หลังเรือนจำกลาง จังเลย ประชาชนส่วนใหญ่ มีอาชีพรับจ้างทั่วไป

ทิศเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับบ้านนาหนอง

ทิศใต้มีอาณาเขตติดต่อกับบ้านนาเงิน

ทิศตะวันออกมีอาณาเขตติดต่อกับบ้านท่าแพ

ทิศตะวันตกมีอาณาเขตติดต่อกับเรือนจำกลาง

อาชีพ

รับจ้างทั่วไปมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มสหกรณ์ร้านค้าของหมู่บ้านวัดที่ชาวบ้านนิยมไปทำบุญคือ วัดนิเวศธรรมคุณ

การเกษตร

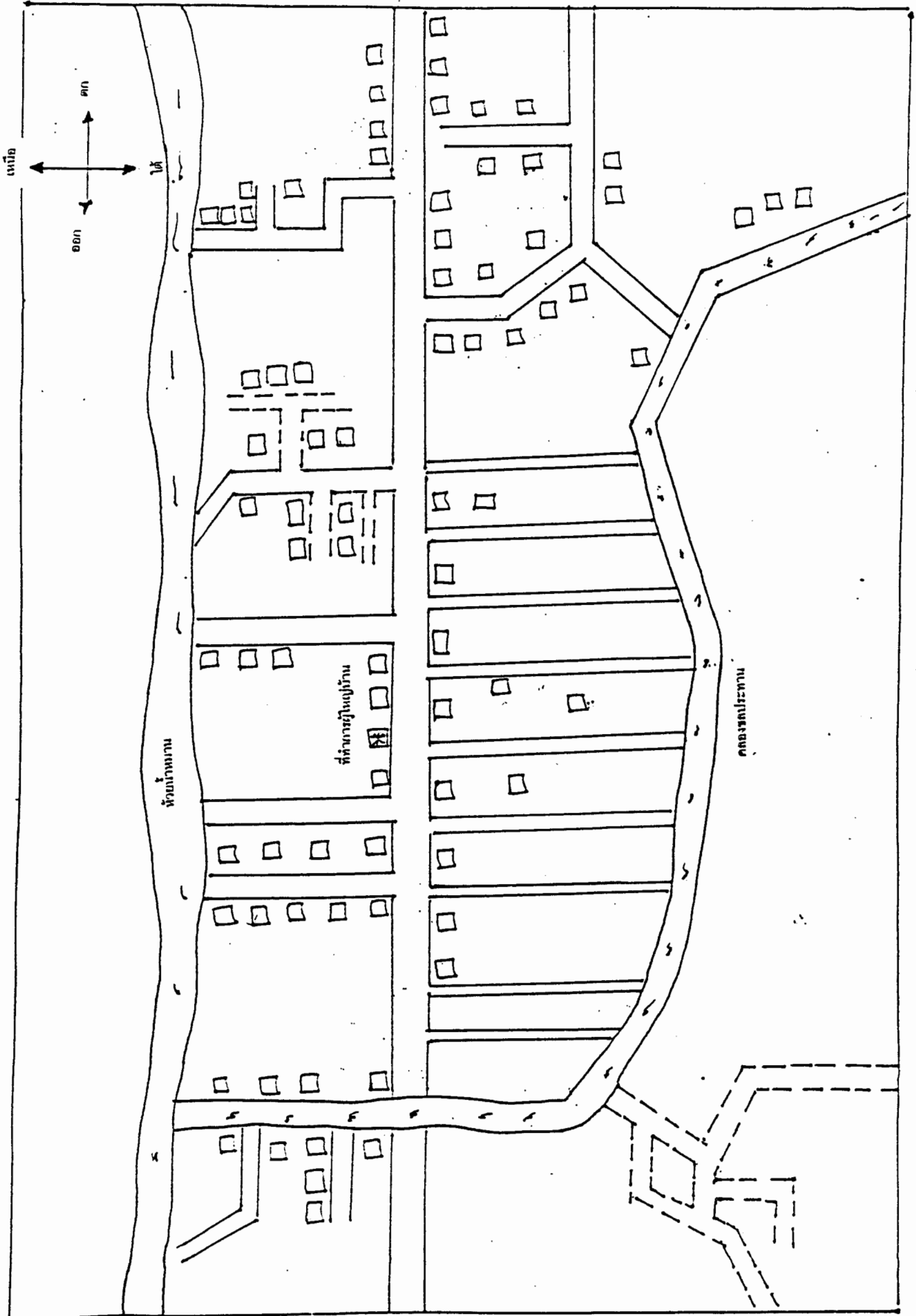
การทำนา ทำไร่ถั่วเหลือง

ความเชื่อ วิถีชีวิต

บ้านน้อยสนามบิน นับเป็นหมู่บ้านอีกหมู่บ้านหนึ่งที่อยู่ในเขตเมือง ชาวบ้านส่วนใหญ่ นอกเหนือจากการทำนา ทำไร่แล้ว ยังมีอาชีพในการรับจ้างทั่วไป และเป็นที่อยู่อาศัยของข้าราชการ ถึงแม้หมู่บ้านนี้อยู่ในเขตเมือง แต่มีการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ร้านค้าชุมชนของหมู่บ้าน ที่นับว่าเป็นความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจของชาวบ้าน แสดงให้เห็นความสามัคคีของชาวบ้านที่มีการแข่งขันกัน เพราะชาวบ้านได้เรียนรู้ร่วมกันว่าการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าชุมชนในหมู่บ้านขึ้นเพื่อเป็นการบริการชาวบ้านทุกคน ให้สามารถซื้อของอุปโภค บริโภค ในราคายุติธรรม และมีผลประโยชน์ตอบแทนกลับคืนกับผู้ใช้บริการร้านค้าชุมชน ในวันพระและวันสำคัญทางพุทธศาสนา ชาวบ้านก็นิยมไปทำบุญที่วัด วัดที่ชาวบ้านนิยมไปทำบุญคือ วัดนิเวศธรรมคุณ

ความเชื่อของชาวบ้านจะเชื่อเรื่อง บาป บุญ คุณ โทษ ในการทำบุญในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การแต่งงาน การบวชนาค งานศพ ก็จะไปช่วยเหลือกันดี โดยการบอกกล่าวกันต่อ ๆ ไป

แผนภูมิที่ ๑๐ แผนที่บ้านน้อยสนามบิน หมู่ที่ ๑

๘. บ้านเพชรเจริญ หมู่ที่ ๘

ความเป็นมาของหมู่บ้าน

บ้านเพชรเจริญเดิมทีก็คือบ้านกำเนิดเพชร เหตุที่ได้แยกออกมาเป็นบ้านเพชรเจริญหมู่ ๘ เพราะมีประชากรเพิ่มขึ้น ประวัติหมู่บ้านกำเนิดเพชรนั้น เดิมแรกนั้นเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.๒๔๙๕ โดยมีนายพินิจ มตณาถักร์ หรือ นายเทียน กำเนิดเพชร เป็นผู้ก่อตั้ง โดยมีผู้ใหญ่บ้านคนแรกชื่อนายชา จันสวัสดิ์ ๒. นายพัน จันทะวัน ๓. นายตา แสนจิตตะ ๔. นายเริน อินทจันทร์ ๕. นายชา จันสวัสดิ์ ๖. นายเพ็ง ชมเชย ๗. นายเริน อินทจันทร์ (๒ สมัย) ๘. นายคำ โลจันสา ๙. นายเทียน ศรีประเสริฐ (๑๔ ปี) นายเทียนเป็นผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๔ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ก็หมดวาระ

ต่อมานายสทน ศรีสร้างคอม ตอนนี้อยู่เปลี่ยนชื่อเป็นนายสอนรัก มารับตำแหน่งต่อปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ประชากรเพิ่มขึ้นมากจึงขอแบ่งเป็นบ้านเพชรเจริญ หมู่ที่ ๘ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ และผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันคือ นายชนะ บุตรโยจันโท รับตำแหน่งเมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๒๗ เป็นต้นมา ต่อมาประชากรเพิ่มขึ้นจึงแยกเป็นกำเนิดเพชรหมู่ ๑๑ ในปี ๒๕๔๐

ที่ตั้งหมู่บ้าน

ทิศเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับบ้านโพนไทร

ทิศใต้มีอาณาเขตติดต่อกับบ้านหนองผักก้าม

ทิศตะวันออกมีอาณาเขตติดต่อกับบ้านกำเนิดเพชร หมู่ ๑

ทิศตะวันตกมีอาณาเขตติดต่อกับบ้านกำเนิดเพชร หมู่ ๑๑

ภาษา

ภาษาถิ่นของบ้านเพชรเจริญ เป็นภาษาเลย

ทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีในหมู่บ้านเพชรเจริญ หมู่ ๘ มี ๒ แห่งคือ

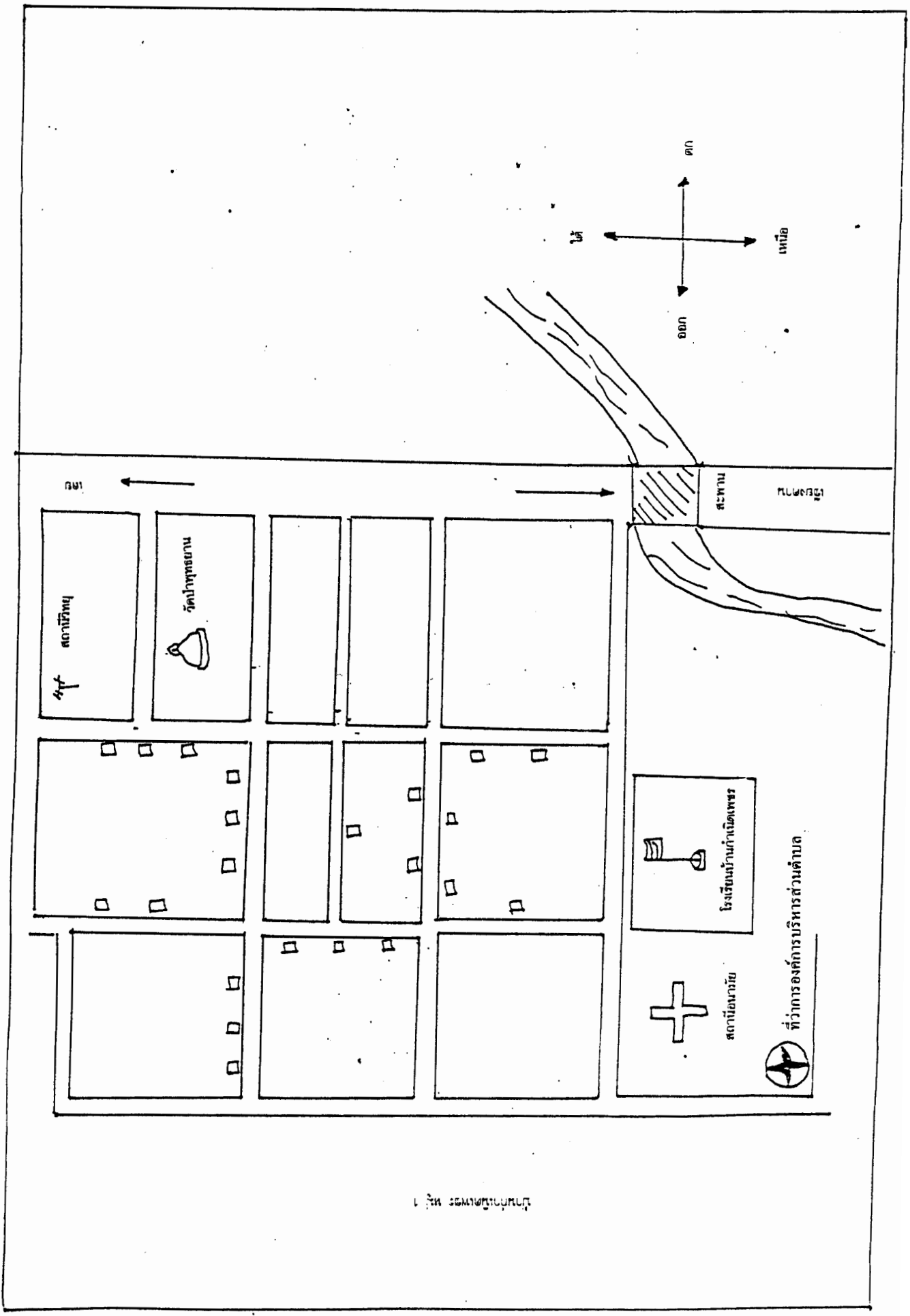
๑. หนองหล่ม

๒. ห้วยน้ำขาว

เศรษฐกิจ

บ้านเพชรเจริญ หมู่ ๘ มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด ๑,๘๒๒ ไร่ เป็นพื้นที่นาทั้งหมด ๑, ๑๒๐ ไร่ พื้นที่ทำไร่อายุสั้นทั้งหมด ๑๐๐ ไร่ พื้นที่ทำสวนผลไม้ ๔๐๐ ไร่ พื้นที่ทำสวนผัก ๑๐ ไร่ พื้นที่ทำสวนยาง ๕ ไร่ พื้นที่ปลูกมะขามหวาน ๑๒๕ ไร่ ชนิดของพืชที่ปลูกได้แก่ ข้าวโพด ๒๐๐ ไร่ ถั่วเหลือง ๒๐๐ ไร่ มันสำปะหลัง ๕๐๐ ไร่ ผลผลิตและรายได้ในการปลูกพืช

แผนภูมิที่ ๑๑ แผนที่บ้านเพชรเจริญ หมู่ที่ ๘

บ้านเพชร หมู่ ๘

ข้าวโพดไร่ละ ๓๐๐ กิโลกรัม (๒.๘ บาท/กิโลกรัม)
 มันสำปะหลังไร่ละ ๓,๐๐๐ กิโลกรัม (๘๐ สตางค์/กิโลกรัม)
 มะม่วง ๑๐,๐๐๐ บาท/ปี
 มะขามหวาน ๓๓,๐๐๐ บาท/ปี
 เพาะเห็ด ๑๐,๐๐๐ บาท/ปี

อาชีพ

อาชีพของคนในหมู่บ้านเพชรเจริญ ส่วนมากจะประกอบอาชีพเกษตรกรรมคือ ทำไร่

ทำนา

ของดี

ในบ้านเพชรเจริญมีของดีอยู่หลายอย่างเช่น การานูร ดอกไม้จันทร์ ของกลุ่มแม่บ้าน ส่วนของกลุ่มพ่อบ้านก็จะเป็น งานตีเหล็ก จักสาน แจ่วบอง (พริกแกงลาว) ในกลุ่มผู้สูงอายุ อยู่ตลาดกิ่งเจริญหลังโรงเรียนกำเนิดเพชร ทำออกมาขาย ขายดีมาก

ภูมิปัญญา การนวดสมุนไพร การทำน้ำหมักชีวภาพ

การปกครองในหมู่บ้านเพชรเจริญ

คณะกรรมการภายในหมู่บ้าน ๗ ฝ่าย คือ คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

๑. ฝ่ายกิจการปกครอง
๒. ฝ่ายส่งเสริมอาชีพ
๓. ฝ่ายกิจกรรมป้องกันและรักษาความสงบ
๔. ฝ่ายกิจการคลัง
๕. ฝ่ายสาธารณสุข
๖. ฝ่ายการศึกษาและวัฒนธรรม
๗. ฝ่ายสวัสดิการและสังคม

ได้ดำเนินงานมาจนถึงทุกวันนี้ แยกเป็นตำบลเมืองมาตั้งแต่ปี ๒๕๒๓

มีปราชญ์ชาวบ้านจำนวน ๒ คน คือ

๑. นายเทียน ศรีประเสริฐ	ชำนาญด้านพราหมณ์พื้นบ้าน
๒. นายแก้ว วันราช	ชำนาญด้านพราหมณ์พื้นบ้าน

กลุ่มต่าง ๆ

๑. กลุ่มธนาคารข้าว
๒. กลุ่มสตรีแม่บ้าน
๓. กลุ่มธนาคารยา
๔. กลุ่มนึ่งและยาปราบศัตรูพืช
๕. กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (เป็นสมาชิกทุกครัวเรือน)
๖. กลุ่มดอกไม้จันทร์
๗. กลุ่มการบูร

การศึกษา

บ้านเพชรเจริญหมู่ ๘ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาอยู่ ๑ แห่ง ชื่อโรงเรียนชุมชนบ้านกำเนิดเพชร

ศาสนา

ราษฎรในหมู่บ้านเพชรเจริญ นับถือศาสนาพุทธเป็นหลัก ในวันสำคัญ ๆ ต่าง ๆ ราษฎรจะพากันไปทำบุญที่วัดป่าพุทธยาน ๘ คำ และ ๑๕ คำ ของทุกเดือน

สถานที่สำคัญ

๑. สถานีอนามัยเพชรเจริญ
๒. ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง
๓. โรงเรียนบ้านกำเนิดเพชร
๔. วัดป่าพุทธยาน
๕. สถานีวิทยุกระจายเสียง
๖. ห้วยน้ำขาว

ความเชื่อ วิถีชีวิต

หมู่บ้านเพชรเจริญ เป็นหมู่บ้านที่แยกมาจากบ้านกำเนิดเพชร เพราะมีประชากรเพิ่มขึ้น อาชีพของชาวบ้านคือการเกษตร มีการทำนา ทำไร่ ทำสวนผลไม้ รวมทั้งการเพาะเห็ด วิถีชีวิตของบ้านเพชรเจริญมีความหลากหลาย มีกิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน นับว่าเป็นศูนย์กลางของตำบล เพราะเป็นที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบล และมีสถานอนามัย มีการนวดโดยใช้สมุนไพรพื้นบ้าน ชาวบ้านมีความสามัคคีกัน ถึงแม้ว่าเป็นหมู่บ้านใหญ่ แต่ชาวบ้านช่วยเหลือ

ซึ่งกันและกัน มีความสนใจด้านการพัฒนาหมู่บ้าน ตื่นตัวในการรวมกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มธนาคารข้าว กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มธนาคารยา กลุ่มนุ้ย และยาปราบศัตรูพืช และกลุ่มผู้ใช้ น้ำชลประทาน เป็นต้น

ความเชื่อของชาวบ้าน จะเชื่อในเรื่องของบุญกรรม การทำดีได้ ทำชั่วได้ชั่ว ตามคุณธรรมของศาสนา ชาวบ้านมีการเรียนรู้ในการสร้างสมประสบการณ์การประกอบอาชีพที่มีการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต

ในวิถีชีวิตของชาวบ้านเพชรเจริญมีการปรับเปลี่ยนการดำรงชีวิตในกระแสโลกาภิวัตน์ต่าง ๆ ดังนี้

๑) ด้านอาชีพมีการทำอาชีพอื่น ๆ แทนการทำนา ทำไร่ เช่น การค้าขาย การรับราชการ การเป็นผู้ให้บริการ และการรับจ้างเป็นแรงงานในภาคเกษตร เป็นต้น

๒) ด้านการเกษตรกรรม มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ ตลอดจนนำแนวคิดเกษตรกรรมแบบใหม่ควบคู่กันไปด้วย เช่น การทำไร่นาสวนผสม การใช้ปุ๋ยและอินทรีย์และอินทรีย์ การใช้ยาปราบศัตรูพืช และการปลูกพืชพันธุ์ใหม่ เป็นต้น

๓) ด้านประเพณี พิธีกรรม มีพิธีกรรมน้อยลง พยายามคำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป เช่น การแต่งงาน การบวชในระยะสั้น ๆ พิธีบุญบั้งไฟก็ทำเป็นพิธีเท่านั้น

๔) กลุ่มผู้นำ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการสนใจพัฒนาหมู่บ้าน โดยใช้กระบวนการการปกครองส่วนท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนตำบล มีความกระตือรือร้นในด้านการศึกษา การสาธารณสุข การปกครอง ฯลฯ ให้ความสำคัญสนับสนุนด้านเยาวชน และการส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชน

๑๐. บ้านโพนไทร หมู่ที่ ๘

ที่ตั้งและอาณาเขตของหมู่บ้าน

ทิศเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับบ้านน้ำแ้ว หมู่ ๑๐

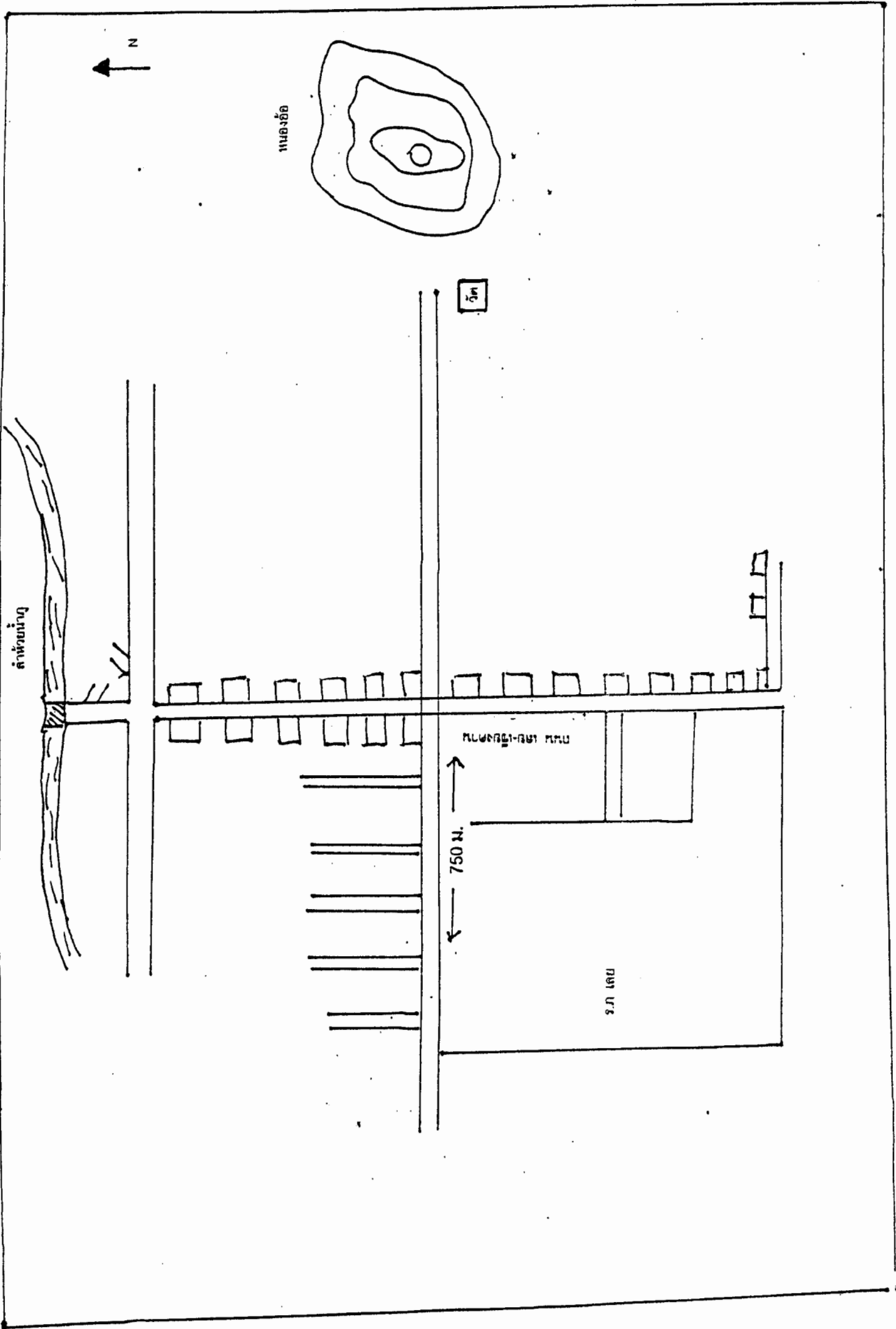
ทิศใต้มีอาณาเขตติดต่อกับบ้านกำเน็ดเพชร หมู่ ๑๑

ทิศตะวันออกมีอาณาเขตติดต่อกับบ้านปากแ้ว หมู่ ๓

ทิศตะวันตกมีอาณาเขตติดต่อกับบ้านน้ำแ้ว หมู่ ๔

บ้านโพนไทร ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของบ้านกำเน็ดเพชร หมู่ ๑๑ ออกจากตัวเมืองมาด้วยถนนสายเลข-เชียงคาน ระยะทาง ๕ กิโลเมตร อยู่ทางซ้ายมือ

แผนภูมิที่ ๑๒ แผนที่บ้านโพนไทร หมู่ที่ ๕

ภาษา

ภาษาท้องถิ่นของบ้านโพนไทร เป็นภาษาเลย มาตั้งแต่รุ่นก่อนจนถึงปัจจุบัน แต่ปัจจุบันนี้ ได้มีหลายภาษาในหมู่บ้าน เนื่องจากคนในหมู่บ้านได้ไปแต่งงานกับคนถิ่นอื่น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเพอีสานใช้ภาษาอีสาน

เศรษฐกิจ

บ้านโพนไทร มีพื้นที่ทำการเกษตร ๑,๖๑๕ ไร่ เป็นพื้นที่ทำนาทั้งหมด ๒,๒๘๖ ไร่ มีพื้นที่ทำไร่อายุสั้นทั้งหมด ๒๐ ไร่ มี ๖ ครัวเรือน มีพื้นที่ทำสวนผลไม้ ๓๐๐ ไร่ ๕๐ ครัวเรือน มีพื้นที่ทำสวนผัก ๒๐ ไร่ ๒๐ ครัวเรือนที่ปลูกผัก

ชนิดของพืชที่ปลูก

ปลูกถั่วเหลืองมากเป็นอันดับหนึ่ง (พืชไร่อายุสั้น)

ปลูกมะขาม ๓๐๐ ไร่/๕๐ ครัวเรือน

ถั่วฝักยาว ๒๐ ไร่/๒๐ ครัวเรือน

ครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าคนละ ๒๐,๐๐๐ บาท ต่อปี จำนวน ๔๑ ครัวเรือน ในปีที่แล้ว ครัวเรือนส่วนมากได้ผลผลิตข้าวเปลือกไร่ละ ๔๐๐ กิโลกรัม ถั่วเหลืองไร่ละ ๒๕๐ กิโลกรัม ๆ ละ ๘ บาท

ชนิดและจำนวนสัตว์เลี้ยง

เลี้ยงเป็ด ไก่ เพื่อขาย ๒,๐๐๐ ตัว/๗ ครัวเรือน

เลี้ยงหมู ๒ ครัวเรือน/๑๒๕ ตัว

สาธารณูปโภค

ปัจจุบันในหมู่บ้านโพนไทร มีทั้งหมด ๑๓๔ ครัวเรือน

มีบ่อน้ำตื้น ๕๘ บ่อ

บ่อขุดสาธารณะ ๘ บ่อ

บ่อบาดาล ๗ บ่อ

มีระบบประปาในหมู่บ้าน

มีน้ำดื่มสะอาดและบริโภคน้ำเพียงพอตลอดปี ๑๓๔ ครัวเรือน

อาชีพ

ทำนา ทำไร่ ทำสวน ๑๓๐ ครัวเรือน
รับจ้างอย่างเดี๋ยว ๒๓ ครัวเรือน
งานช่างฝีมือ ช่างไม้ ช่างปูน ช่างพืด ซ่อมเครื่องยนต์
ประกอบอาชีพมากกว่า ๑ อาชีพ ๑๑๑ ครัวเรือน

กลุ่ม

กลุ่มออมทรัพย์ ๖๕ ครัวเรือน
กลุ่มอาชีพ ๓๐ ครัวเรือน
สมาชิกสหกรณ์ ๓๐ ครัวเรือน

สถานที่สำคัญ

๑. วัดศรีสว่างสุเทพอรุณ
๒. หนองอ้อ
๓. ที่ดินกรมทางหลวง
๔. ลำห้วยน้ำภู

ความเชื่อ วิถีชีวิต

อาชีพของคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำนา ทำไร่ นอกจากนี้ยังมีอาชีพรับจ้าง และงานช่างฝีมือ ช่างไม้ ช่างปูน ช่างพืดและช่างซ่อมรถยนต์คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีความรักใคร่สามัคคีกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ทอดทิ้งกันนอกเหนือ จากอาชีพที่กล่าวมาแล้วในหมู่บ้านนี้ยังมีกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า โดยรับเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป แต่ฝีมือยังไม่ดีนัก ต้องอาศัยประสบการณ์มากขึ้น และมีการส่งเสริมการเลี้ยงจิ้งหรีด แต่ก็ประสบปัญหาในด้านการตลาด ซึ่งในขณะนี้กรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง กำลังติดต่อหาตลาดในการจำหน่ายจิ้งหรีดชาวบ้าน ปลูกถั่วเหลืองมากในหมู่บ้านนี้ แต่ก็ประสบปัญหาในด้านราคาเช่นกัน

ความเชื่อของชาวบ้านเชื่อในบาป บุญ คุณ โทษ การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ชาวบ้านนิยมไปทำบุญในวันพระ และให้ความร่วมมือดีในพิธีกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้านที่เป็นส่วนรวมและในครอบครัว เช่น งานบุญ ประเพณีต่าง ๆ งานแต่งงาน งานบวช มักมาช่วยงานซึ่งกันและกันด้วยความเต็มใจ

การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต

ในวิถีชีวิตของชาวบ้านโพนไทร มีการปรับเปลี่ยนการดำรงชีวิตในกระแสโลกาภิวัตน์ต่าง ๆ ดังนี้

๑) ด้านอาชีพมีการทำอาชีพอื่น ๆ ควบคู่กับการทำนาทำไร่ หลังจากฤดูทำนาเก็บเกี่ยวผลผลิต เช่น ค้าขาย รับจ้าง ผู้ให้บริการและการตัดเย็บเสื้อผ้า

๒) ด้านการเกษตรกรรม มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเลี้ยงสัตว์คือ สนใจในการเลี้ยงจิ้งหรีด มีการศึกษาการเลี้ยงเป็นอย่างดี และมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาด้านการเกษตรการใช้ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช และการทำไร่นาสวนผสม

๓) กลุ่มผู้นำทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีความสนใจในการพัฒนาหมู่บ้านและชาวบ้านก็ให้ความร่วมมืออย่างดีกับกลุ่มผู้นำ

๔) ด้านประเพณี พิธีกรรมมีการปรับเปลี่ยนจากเดิม พิธีกรรมต่าง ๆ คำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันมากขึ้น ต้องคำนึงถึงการประหยัดและให้ได้ประโยชน์มากขึ้น

๑๑. บ้านน้ำภู หมู่ที่ ๑๐

ความเป็นมา

สาเหตุที่ตั้งชื่อบ้านน้ำภูคือ ตั้งชื่อตามแม่น้ำที่ไหลผ่านหมู่บ้านคือ แม่น้ำภู โดยมีผู้ใหญ่ทิพนนท์ เป็นผู้ก่อตั้ง เมื่อมีประชากรเพิ่มขึ้นก็แยกออกเป็น ๒ หมู่บ้าน ออกไปเป็น บ้านน้ำภูหมู่ ๑๐ ทั้งสองหมู่บ้านมีอาณาเขตติดต่อกัน

ทิศเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับโพนไทร

ทิศใต้มีอาณาเขตติดต่อกับกำเน็ดเพชรหมู่ ๑๑

ทิศตะวันออกมีอาณาเขตติดต่อกับน้ำภูหมู่ ๑๐

ทิศตะวันตกมีอาณาเขตติดต่อกับกำเน็ดเพชรหมู่ ๑๑

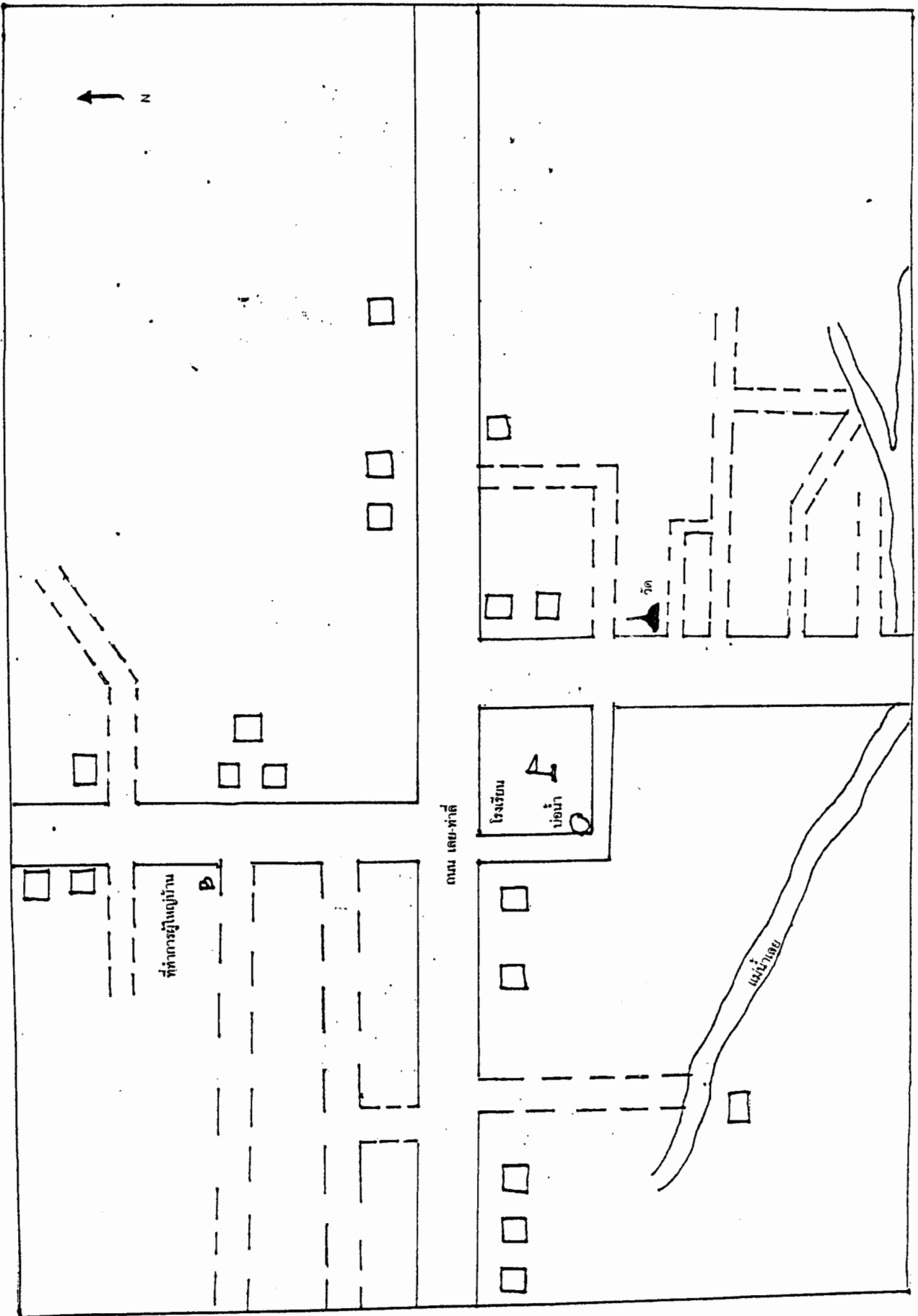
บ้านน้ำภู หมู่ที่ ๑๐ มีพื้นที่ทำการเกษตร ๔,๘๘๐ ไร่ คราวเรือนที่มีที่ดินทำกินไม่เพียงพอ ต้องเช่าเพิ่ม ๑๓๘ ไร่ คราวเรือน ปัญหาเรื่องที่ดินไม่พบ เอกสารสิทธิ์ส่วนใหญ่จะเป็น น.ส.๓ มีพื้นที่ปลูกไม้ยืนต้นทั้งหมด ๑๕ ไร่ พื้นที่ปลูกไม้ยืนต้น ๓ ไร่ คราวเรือน

ที่ตั้งของหมู่บ้าน

อยู่ติดทางหลวงสายเลย - ท่าลี่ เลียบบ้านสามแยกมาทางไปท่าลี่ เข้าไปในหมู่บ้านประมาณ ๑๐๐ เมตร

ทิศเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับบ้านสามแยก

แผนภูมิที่ ๑๓ แผนที่บ้านน้ำฤ หมู่ที่ ๑๐

ทิศใต้มีอาณาเขตติดต่อกับบ้านกำเนิดเพชร หมู่ ๑๑
 ทิศตะวันออกมีอาณาเขตติดต่อกับบ้านปากภู
 ทิศตะวันตกมีอาณาเขตติดต่อกับบ้านตูปโกบ

อาชีพ

ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะมีอาชีพ ทำไร่ ทำนา รับราชการ ๑๐ ครัวเรือน
 ประกอบอาชีพมากกว่า ๑ อาชีพ ๑๓๘ ครัวเรือน
 ว่างงาน ๒๗ คน
 ออกไปทำงานนอกตำบล ๔๐ ครัวเรือน

สัตว์เลี้ยงตามครัวเรือน

วัว ๗ ตัว
 ควาย ๑๐ ตัว
 เป็ด ๘๐ ตัว
 ไก่ ๑๐๐ ตัว
 สุกร ๗๐ ตัว

โครงการที่รัฐเข้ามาพัฒนา

๑. โครงการเจาะน้ำ
๒. โครงการส้วม ๑๐๐ %
๓. โครงการอ่างเก็บน้ำฝน

สถานที่สำคัญในหมู่บ้าน

๑. สถานีอนามัย
๒. โรงเรียน
๓. วัด

ภูมิปัญญาชาวบ้าน

๑. ตีเหล็ก
๒. จักสาน กระติบข้าว หวด

ของดีประจำหมู่บ้าน
จังหวัดพิจิตรทองแดง

การเกษตรในหมู่บ้าน

- . ข้าวโพด
- . ถั่วเหลือง
- . มันสำปะหลัง
- . มะขามหวาน
- . มะม่วง

บ้านน้ำภู หมู่ที่ ๑๐ มีพื้นที่ทำการเกษตร ๔,๘๘๐ ไร่ ครัวเรือนที่มีที่ดินทำกินไม่เพียงพอ ต้องเช่าเพิ่ม ๑๓๘ ครัวเรือน ปัญหาเรื่องที่ดินไม่พบ เอกสารสิทธิ์ส่วนใหญ่จะเป็น น.ศ. ๓ มีพื้นที่ปลูกไม้ยืนต้นทั้งหมด

ชนิดของพืชที่ปลูก

- . ข้าวโพด
- . มันสำปะหลัง
- . มะขามหวาน
- . ยางพารา

ผลผลิต / รายได้

ผลิตข้าวเปลือกไร่ละ ๓๐๐ กิโลกรัม / กิโลกรัมละ ๔ บาท

อาชีพ

ประกอบอาชีพมากกว่า ๑ อาชีพ ๑๓๘ ครัวเรือน

ว่างงาน ๒๗ คน

ออกไปทำงานนอกตำบล ๔๐ ครัวเรือน

สาธารณูปโภค

- . ฝ่ายเก็บน้ำห้วยลึก บ่อน้ำตื้น ๒๗ บ่อ
- . ฝ่ายน้ำล้นห้วยหก สาธารณะ ๑๒ บ่อ
- . ฝ่ายน้ำล้นห้วยน้ำภู บ่อบาดาล ๔ บ่อ

มีน้ำสะอาดดื่มเพียงพอตลอดปี ๑๓๘ ครัวเรือน

จำนวนผู้ติดตามยาเสพติดต่าง ๆ

ฝิ่น ๑ คน

กัญชา ๒ คน

สารระเหย ๗ คน

ยาแก้ลมประสาท ๒ คน

อื่น ๆ ๑ คน

ศาสนา

มีวัด ๑ แห่ง คือ วัดป่าสันติธรรม จะใช้ร่วมกันกับบ้านน้ำหมูหมู่ที่ ๔ ส่วนวัดที่ชาวบ้านน้ำหมูหมู่ ๑๐ นิยมไปทำบุญกันในวันสำคัญต่าง ๆ ทางศาสนา คือ วัดวารินธรวาส

การปกครองในหมู่บ้านมีกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้

๑. ฝ่ายรักษาความปลอดภัย ๑๑ คน
๒. กรรมการด้านการคลัง
๓. กรรมการด้านสาธารณสุข (มี อสม. ๑๔ คน)
๔. กรรมการด้านฝ่ายสตรีแม่บ้าน
๕. กรรมการด้านสวัสดิการสังคม

รายชื่อผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่อดีต - ปัจจุบัน

๑. นายเกิด ทิพนนท์
๒. นายกาก ศรีสุนทร
๓. นายวิญญา ศรีวิเศษ (๒ สมัย)
๔. นายวิญญา ศรีวิเศษ
๕. นายนิพนธ์ ไชยวรรณ (ผู้ใหญ่จ๋ม) คนปัจจุบันตั้งแต่ปี ๒๕๕๓

กลุ่มอาชีพ

๑. กลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีด
๒. กลุ่มเย็บผ้า (สตรีแม่บ้าน)
๓. เลี้ยงปลานิล ปลาไน ปลาหับทิม

การศึกษา

มีโรงเรียน ๑ แห่ง ครู ๑๒ คน นักเรียน ๒๐๐ คน เป็นโรงเรียนขยายโอกาส

ความเชื่อ วิถีชีวิต

ถึงแม้แยกจากบ้านน้ำภู หมู่ ๔ มาเป็นบ้านน้ำภู หมู่ ๑๐ แต่วิถีชีวิตก็ไม่แตกต่างกัน หมู่บ้านนี้ยังคงความเป็นชนบทไว้มากที่สุดเช่นกัน ส่วนใหญ่ชาวบ้านมีอาชีพทำนา ทำไร่ ชาวบ้านมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความสามัคคีกันนอกจากชาวบ้านมีอาชีพ ทำนา ทำไร่แล้วยังมีการเลี้ยงไก่พื้นเมือง และเลี้ยงปลาซึ่งมีรวมกลุ่มด้วย นอกจากนี้รายได้ของชาวบ้านในช่วงที่ว่างเว้นจากการทำนา ทำไร่ ก็คือการรับตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ได้รับการติดต่อจากโรงงานในกรุงเทพมหานคร และมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็งของชาวบ้านเช่นกัน ในวันพระชาวบ้านนิยมไปทำบุญที่วัดถ้ำผาปู่

ความเชื่อชาวบ้านมีความเชื่อในเรื่องบุญกรรมและบาปบุญคุณโทษ เชื่อในผลบุญการทำดีได้ดีและการทำชั่วได้ชั่วตามคุณธรรมของศาสนา นอกจากนี้ในงานบุญประเพณีต่าง ๆ ชาวบ้านให้ความร่วมมือกันดีทั้งในประเพณีส่วนรวม เช่น งานกฐิน งานผ้าป่า งานสงกรานต์ ตลอดจนงานในครอบครัว เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานศพ ก็จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

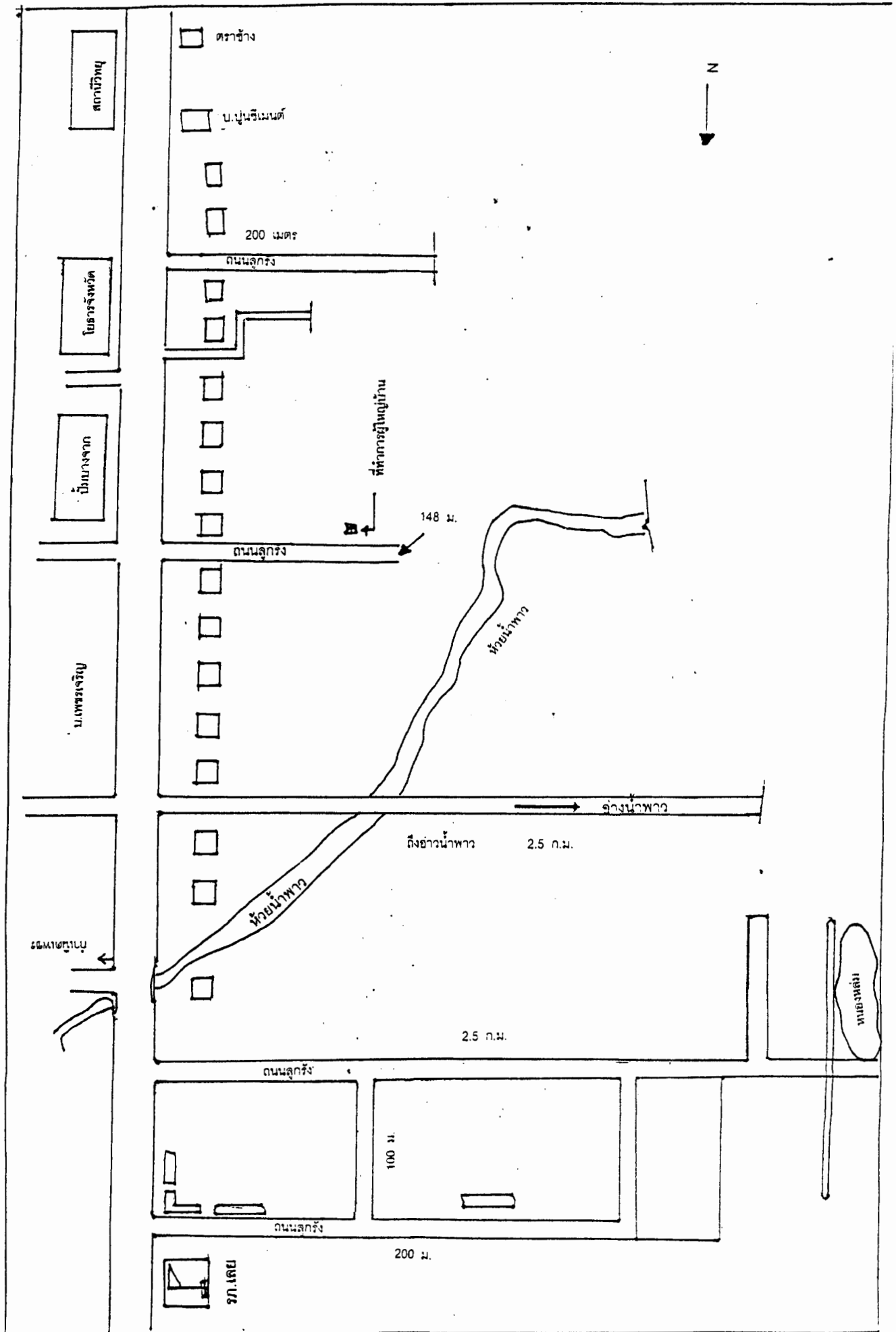
การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต

ในวิถีชีวิตของชาวบ้านน้ำภู หมู่ที่ ๑๐ นับว่ามีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในกระแสโลกาภิวัตน์ด้านเกษตรกรรม คือมีการนำเกษตรกรรมแผนใหม่มาใช้ เช่น การใช้รถไถแต่มีบางครอบครัวยังใช้ควายไถนาและมีการใช้พันธุ์พืชใหม่ ด้านอาชีพมีการประกอบอาชีพรับราชการ นอกเหนือจากการทำนา ทำไร่ และกลุ่มผู้นำมีความสนใจการทำกิจกรรมด้านวัฒนธรรมประเพณี

บ้านกำเนิดเพชร หมู่ที่ ๑๑

ความเป็นมา

บ้านกำเนิดเพชร หมู่ที่ ๑๑ เดิมที่รวมกันกับบ้านเพชรเจริญ หมู่ ๘ และบ้านกำเนิดเพชร หมู่ ๑ ต่อมาเมื่อประชากรเพิ่มขึ้นจึงได้แยกการปกครองออกมาเป็นบ้านกำเนิดเพชรหมู่ที่ ๑๑ อยู่ติดถนนเลข - เชียงคาน ฝั่งทางซ้ายมือ ปัจจุบันบ้านเพชรเจริญมี ๑๓๔ ครัวเรือน โดยมีนายคำเพย มณีกันตา เป็นผู้ใหญ่บ้าน บ้านกำเนิดเพชร หมู่ ๑๑ ได้แยกออกมาจากบ้านเพชรเจริญ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐

ที่ตั้งของหมู่บ้าน

ทิศเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับบ้านโพนไทร

ทิศใต้มีอาณาเขตติดต่อกับบ้านหนองผักก้าม

ทิศตะวันออกมีอาณาเขตติดต่อกับบ้านเพชรเจริญ

ทิศตะวันตกมีอาณาเขตติดต่อกับบ้านห้วยสีเสียด

อาชีพส่วนใหญ่ของคนในหมู่บ้าน คือ ทำไร่ ทำนา จะปลูกข้าวเป็นหลักและ
จะปลูกข้าวโพดบ้าง

สาธารณูปโภค

มีร้านค้า ๑๓ ร้าน

โรงเรียน ๑ โรง

สัตว์เลี้ยงตามครัวเรือน

วัว

ไก่พื้นเมือง

เป็ด

แหล่งน้ำที่สามารถใช้ได้ตลอดปี

บ่อน้ำตื้น ๗๓ บ่อ

บ่อน้ำบาดาล ๑ บ่อ

บ่อน้ำบาดาลสาธารณะ ๑ บ่อ

การปกครองในหมู่บ้าน มีกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้

กรรมการด้านการปกครอง

กรรมการด้านการคลัง

กรรมการด้านสาธารณสุข

กรรมการด้านสวัสดิการสังคม

กรรมการด้านส่งเสริมอาชีพ

กรรมการด้านฝ่ายสตรีแม่บ้าน

กลุ่มอาชีพที่มีในหมู่บ้าน

กลุ่มธนาคารข้าว

กลุ่มสตรีแม่บ้าน

กลุ่มธนาคารยา (อ.ส.ม.)

กลุ่มนั้ย

กลุ่มเลี้ยง ไก่พื้นเมือง (เพิ่งเริ่มต้นเลี้ยง)

โครงการที่รัฐเข้ามาพัฒนา

โครงการเจาะน้ำ

โครงการส้วม ๑๐๐%

โครงการอ่างเก็บน้ำฝน

ศาสนา

ส่วนใหญ่คนในหมู่บ้านกำเนิดเพชรจะนับถือศาสนาพุทธเวลามีนงานบุญ หรือวันสำคัญทางศาสนาชาวบ้านจะนิยมไปทำบุญกันที่วัดป่าพุทธยาน หมู่ ๘ บ้านเพชรเจริญ เพราะว่าจะอยู่ใกล้กว่า

ส่วนวัดประจำหมู่บ้านคือ วัดถ้ำพญาเงือก

สถานที่สำคัญ

๑. สถาบันราชภัฏเลย
๒. ศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดเลย
๓. ห้วยน้ำขาว
๔. หนงหล่ม
๕. อ่างน้ำขาว
๖. บริษัทปูนซีเมนต์

ของดี ประจำหมู่บ้าน คือ น้ำอ้อย

ปราชญ์ชาวบ้าน คือ

นายสมโภชน์ บรรเทา ชำนาญด้านพราหมณ์พื้นบ้าน

ความเชื่อ วิถีชีวิต

ชาวบ้านกำเนิดเพชรบูรณ์ ๑๑ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ และนอกจากนี้มีการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมด้านอาชีพ เช่น มีกลุ่มธนาคารข้าว กลุ่มนุ้ย เป็นต้น ชาวบ้านมีการตื่นตัวในการเพิ่มรายได้โดยได้มีการริเริ่มกิจกรรมการหารายได้เช่น การทำน้ำพริกหรือเรียกว่าแจ่วบอง และได้มีความพยายามในการทำน้ำพริกหลาย ๆ อย่างด้วย หมู่บ้านนี้เป็นที่ตั้งของสถานที่สำคัญเช่น สถาบันราชภัฏเลย ชาวบ้านบางส่วนก็มี ร้านค้าขายสินค้าสำหรับนักศึกษา มีร้านค้า ร้านอาหารหรือจึงแม่เจ้าของร้านจะเป็นคนถนัดอื่น แต่ผู้ให้บริการก็เป็นชาวบ้านในหมู่บ้าน หมู่บ้านนี้มีความตื่นตัวในด้านการพัฒนาเพราะมีผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่มีความสนใจในการพัฒนา การพึ่งตนเอง ตลอดจนการส่งเสริมวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน

ความเชื่อของชาวบ้านมีความเชื่อด้านบาปบุญคุณโทษ การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ปราชญ์ชาวบ้านคือ นายสมโภชน์ บรรเทา เป็นผู้มี ความชำนาญด้านพราหมณ์พื้นบ้าน เวลาชาวบ้านมีพิธีกรรมใด ๆ ไม่ว่าจะเป็ นพิธีกรรมของครอบครัว ชุมชน พราหมณ์พื้นบ้านก็จะเป็ น ผู้ดำเนินพิธีกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะ ในการบายศรีสู่ขวัญ ซึ่งเป็นประเพณีท้องถิ่นของชาวจังหวัดเลย

การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต

นับว่าชาวบ้านในหมู่บ้านมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในกระแสโลกาภิวัตน์ต่าง ๆ ดังนี้

- ๑) ด้านการเกษตรกรรม มีการนำเกษตรแผนใหม่มาใช้เช่น การทำไร่นาสวนผสม การใช้เทคโนโลยีการผลิต การใช้พืชพันธุ์ใหม่ การใช้นุ้ย ยาฆ่าแมลง เป็นต้น
- ๒) ด้านการอาชีพมีการพัฒนาอาชีพมากขึ้น เช่น การแปรรูปการเกษตรเป็นน้ำพริก การตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป หรือการค้าขายของชำ และของใช้สำหรับนักศึกษา
- ๓) ด้านการศึกษา ชาวบ้านส่งเสริมลูกหลานให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นมากขึ้น
- ๔) ด้านประเพณี พิธีกรรม มีการปรับเปลี่ยนจากเดิม พิธีกรรมต่าง ๆ คำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไปมากขึ้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในเขตตำบลเมืองมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

๑. การนวดประคบสมุนไพร

มีการทำลูกประคบสมุนไพร โดยมีสมุนไพรหลายชนิดเป็นส่วนประกอบ คือ ขมิ้นชัน ไม้มะขาม ใบส้มป่อย ใบเป่า ใบทับทิม พิมเสน ผิวมะกรูด ว่านไพร ตะไคร้หอม ตะไคร้แกง ข่า ใบหนาด และเถาเอ็นอ่อน โดยการนำสมุนไพรทั้งหมดมาหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ ผสมให้เข้ากันแล้วนำไปห่อเป็นหมัดแล้วเอาผ้ามาพันแล้วนำไปนึ่ง เรียกว่าลูกประคบ การนำลูกประคบไปใช้โดยการนำลูกประคบที่ร้อนไปประคบรักษาอาการปวดเมื่อยตามร่างกายสามารถประคบได้ ๔ - ๕ วัน จนกว่าจะหมดฤทธิ์ยาใช้ควบคู่กับการนวดซึ่งการนวดนี้มีการนวด ๓ วิธีการคือ การนวดเฉพาะที่ นวดทั้งตัว และการนวดนิ้วเท้า

๒. การทำชาใบหม่อน

การเลือกใบหม่อนต้องเลือกใบที่แก่นับจากยอดต้นหม่อนลงมา ๓ ใบ จึงสามารถนำมาใช้ได้มีขั้นตอนในการทำชาใบหม่อน ดังนี้

- นำใบหม่อนสดมาล้างให้สะอาด เอาแกนใบออกให้เรียบร้อย
- นำใบหม่อนมาหั่นเป็นเส้นยาว
- นำใบหม่อนที่หั่นมาลวกในน้ำที่เดือดพอให้ยุบ
- นำไปแช่น้ำเย็นประมาณ ๕ นาที
- คั้นน้ำออกให้หมด
- นำใบชาไปคั่วในกระทะที่ใช้ไฟอ่อน ๆ จนใบชาแยกออกเป็นชั้น ๆ โดยไม่ติดกันเป็นก้อน
- นำไปอบเพื่อเอาความชื้นออกให้หมดจนแห้ง
- ใช้ตระแกรงร่อนเอาฝุ่นหรือตะกอนออกจากใบชา
- นำไปบรรจุในถุงพลาสติกจำหน่าย

๓. การจักสาน

ไม้ไผ่ที่ใช้ชาวบ้านเรียกว่า ไม้ไผ่ไร่เป็นไม้ไผ่ที่นำมาจากภูเขาอายุของไม้ไผ่ประมาณ ๑ ปีขึ้นไป เป็นไม้ไผ่ที่มีเนื้อเหนียวมากจึงนิยมนำมาจักสานเป็นหวดใช้สำหรับนั่งข้ามเหนียว กระติบข้าว พัด เป็นต้น

๔. การทำข้าวหลาม

ไม้ไผ่ที่ใช้ทำข้าวหลาม ชาวบ้านเรียกว่าไม้ไผ่กาบเหลืองซึ่งได้มาจากภูเขา ซึ่งมีขั้นตอนในการทำข้าวหลาม ดังนี้

- นำไม้ไผ่ที่ได้มาตัดเป็นท่อน ๆ หรือเป็นกระบอก ๆ ละประมาณ ๓๐ - ๔๐ เซนติเมตรตามความยาวของปล้องไม้ไผ่
- นำข้าวเหนียวซึ่งมีทั้งข้าวเหนียวขาวและข้าวเหนียวดำแช่น้ำไว้ ๑ คืน ข้าวเหนียว ๑๘ กิโลกรัม สามารถทำข้าวหลามได้ประมาณ ๑๐๐ กระบอก
- นำข้าวที่แช่ไปล้างให้สะอาดแล้วนำข้าวไปตากให้หมาด ๆ
- นำข้าวเหนียวรอกลงในกระบอก
- นำส่วนประกอบซึ่งมีน้ำกะทิผสมน้ำตาลและเกลือเล็กน้อยเติมลงในกระบอกข้าวหลาม
- นำกระบอกข้าวหลามที่รอกเต็มแล้วเรียบรื้อยนำไปเผาโดยมีการเรียงข้าวหลามเป็น ๒ แถว โดยมีการก่อไฟถ่านตรงกลางเผาข้าวหลามด้วยไฟปานกลาง

๕. การผลิตดอกไม้ประดิษฐ์แปรรูปจากใบยาง

ในการทำดอกไม้ประดิษฐ์จากใบยางนั้นมีหลักการปฏิบัติที่สำคัญอยู่ ๓ ประการคือ การแปรรูปใบยาง การฟอกสี และการเข้ารูปแปรรูป เป็นดอกไม้ชนิดต่าง ๆ

การแปรรูปใบยางเป็นการทำให้ใบยางสดที่ได้จากสวนแปรสภาพเป็นใบยางที่เหลืองเฉพาะโครงใบและเส้นใบพร้อมที่จะประดิษฐ์เป็นดอกไม้ชนิดต่าง ๆ ได้ การแปรรูปยางมีขั้นตอนดังนี้

- นำใบยางสดที่มีรูปใบสวย สมบูรณ์ ไม่แสดงอาการเป็นโรคใส่ภาชนะดัม
- ดัมให้เดือดประมาณ ๓ ชั่วโมงจนเปื่อย
- ใช้แปรงสีฟัน แปรงใบยางที่ดัมจนเปื่อยแล้ว จนเยื่อหลุดหมดเหลือแต่โครงร่าง ล้างน้ำให้สะอาด นำไปผึ่งให้แห้ง ใบยางจะมีสีน้ำตาลอ่อนต่อจากนั้นเป็นการฟอกสีซึ่งเป็นขั้นตอนหลังจากดัมใบยางและชุบใบยางให้เหลืองเฉพาะโครงร่างใบแล้ว การฟอกสีใช้น้ำยาฟอกขาวไฮเตอร์เจือจางด้วยน้ำในอัตราส่วน ๑ ต่อ ๖ โดยใช้น้ำยาไฮเตอร์ ๑.๕ ลิตร ผสมน้ำ ๘ ลิตรในอ่างพลาสติกนำโครงใบยางลงแช่เป็นเวลา ๒ ชั่วโมง จนเห็นเส้นกลางใบมี

สีขาวนำขึ้นลงน้ำให้สะอาดผึ่งแดดให้แห้งสนิท หลังจากเสร็จกระบวนการแปรรูปใบยางและฟอกสีแล้วขั้นตอนนี้ต่อไปก็คือการนำไปประดิษฐ์เป็นดอกไม้ชนิดต่าง ๆ เช่นดอกมะลิ ดอกเฟื่องฟ้า ดอกกุหลาบ เป็นต้น ส่วนสีใช้สีสเปรย์ สีต่าง ๆ ตามลักษณะของดอกไม้แต่ละชนิด

๖. การตีเหล็ก

การตีเหล็กในหมู่บ้าน เหล็กที่ใช้ดีคือ เหล็กแผ่น นิยมตีเหล็กในช่วงเวลาเช้าและเย็น การตีเหล็กต้องใช้ทักษะในการตี รวมทั้งต้องใจเย็นด้วยการตีเหล็กมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- นำเหล็กที่จะตีไปเผาไฟที่เตาจนเหล็กมีสีแดงจ้ำ
- นำเหล็กขึ้นมาตีตามแบบที่ต้องการเป็น มีด จอบ เสียม หรือพร้า
- แล้วนำไปจุ่มน้ำ
- ทำตามขั้นตอนที่กล่าวมาเบื้องต้นซ้ำไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะได้ตามแบบที่ต้องการ

๗. การเพาะเห็ด

การเพาะเห็ดในหมู่บ้านนั้นมีเห็ดหลากหลายชนิดเช่น เห็ดนางฟ้า เห็ดหูหนู เห็ดขอนขาว เห็ดคุด เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามชาวบ้านต้องซื้อเชื้อเห็ดจากบริษัทที่กรุงเทพมหานครโดยการสั่งซื้อ การเพาะเห็ดมีขั้นตอนการทำดังต่อไปนี้

- การผสมขี้เลื่อย คือทำขี้เลื่อยจากไม้เนื้ออ่อนส่วนใหญ่จะเป็นขี้เลื่อยจากไม้ยางพารา แต่ต้องมีการเติมสูตรผสมเพิ่มอาหารให้ดอกเห็ดโดยการใส่ปูนขาว ๑% ยิปซัม ๒% และรำ ๕% เติมน้ำให้ความชื้น ๖๕ - ๗๐% เนื่องจากปูนขาว ช่วยปรับค่า PH และยิปซัมช่วยโครงสร้างเส้นใยและดอกเห็ด รำเป็นอาหารเสริม นำส่วนผสมดังกล่าวคลุกเคล้าให้เข้าที่แล้วบรรจุถุงพลาสติกขนาด ๑๒x๑๘ โดยให้มีน้ำหนักประมาณ ๑ กิโลกรัม

- นำไปนึ่งเพื่อฆ่าเชื้อโรค
- หยอดเชื้อเห็ด
- พักเชื้อ ๒ เดือน โดยไม่ต้องรดน้ำ
- รดน้ำตอนเช้าและตอนเย็นทุกวัน ก็จะได้เห็ดชนิดต่าง ๆ เป็นผลผลิต

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาชุมชนทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง จังหวัดเลย และศึกษากระบวนการเรียนรู้ในการนำวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นอันนำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรชุมชนในระดับหมู่บ้านและระดับองค์การบริหารส่วนตำบล มีขั้นตอนการศึกษาโดยเริ่มจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน และคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง จำนวน ๓๔ คน โดยผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกลุ่มบุคคล ระดับองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย ประธานองค์การบริหารส่วนตำบล กรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย และใช้แบบสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับชาวบ้านทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง ตลอดจนการใช้การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และใช้แบบเก็บข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ของชุมชน ในพื้นที่ทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน และการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเมือง ผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. สรุปผลการวิจัย

๑.๑ องค์การบริหารส่วนตำบลเมือง

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลในปี พ.ศ.๒๕๓๕ มีหมู่บ้านในเขตรับผิดชอบรวมทั้งสิ้น ๑๑ หมู่บ้าน ได้ดำเนินงานโดยการประชุมชาวบ้านแต่ละหมู่บ้าน เพื่อค้นหาปัญหาและความต้องการของแต่ละหมู่บ้าน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหา และการกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาจากการดำเนินงานที่ผ่านมาที่มีการเปลี่ยนแปลง กฎ ระเบียบของการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อยครั้งซึ่งทำให้งานหยุดชะงัก ชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้าน ขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ชาวบ้านไม่เข้าใจในบทบาทตนเองต่อการปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะบทบาทในการเก็บภาษี ชาวบ้านไม่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วยการรวมกลุ่มพื้นที่ บางหมู่บ้านอยู่ในเขตเมือง วิถีชีวิตความเป็นอยู่เป็นแบบครอบครัวเดี่ยว ไม่ให้ความสำคัญต่อการรวมกลุ่มเกิดการอพยพแรงงานผู้สูงอายุ เด็ก และคนพิการถูกทอดทิ้งให้อยู่ลำพัง นอกจากนี้การทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลยังพบปัญหาการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ถึงแม้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีสถานภาพเป็นนิติบุคคลมีอำนาจในการปกครองตนเองและมีอิสระในการบริหารงาน แต่การดำเนินงานต่าง ๆ ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐ จากการศึกษาแผนงานและ

โครงการในระยะ ๕ ปี องค์การบริหารส่วนตำบลเมือง (ภาคผนวก) มุ่งเน้น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาเส้นทางคมนาคมทุกหมู่บ้าน พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ถึงร้อยละ ๘๕ ในขณะที่โครงการด้านการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาทางสังคมและการศึกษา การพัฒนา ด้านสาธารณสุขและการอนามัย การพัฒนาด้านการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านอื่น ๆ รวมกันแล้วมีเพียงร้อยละ ๑๕ เท่านั้น โดยเฉพาะการส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น มีจำนวนกิจกรรมเพียงหนึ่งโครงการซึ่งเป็นโครงการให้เงินทุนอุดหนุนให้แก่หมู่บ้านต่าง ๆ ๑๑ หมู่บ้าน ในการจัดงานเพณีต่าง ๆ เท่านั้น

สรุปได้ว่าชาวบ้านในเขตตำบลเมืองยังมีปัญหาเศรษฐกิจด้านรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย ราคาผลผลิตตกต่ำ ขาดความรู้เรื่องการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ส่วนปัญหาด้านสังคม ในบางหมู่บ้านยังมีการลักลอบเล่นการพนัน ดินสุราและสิ่งเสพติดอื่น ๆ มีปัญหาว่างงานโดยเฉพาะในฤดูที่เว้นจากการทำไร่ ทำนา นอกจากนี้ ชาวบ้านยังประสบปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการคมนาคม และปัญหาการขยายเขตไฟฟ้า เขตโทรศัพท์ และผู้ส่งจดหมายไม่ทั่วถึง บางพื้นที่ยังมีปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่ออุปโภค บริโภค นอกจากนี้ในหมู่บ้านในเขตตำบลเมืองยังประสบปัญหาด้านสาธารณสุข เช่น ปัญหาโรคติดต่อในพื้นที่ ปัญหาสุขภาพอนามัย ปัญหาด้านสุขภาพแม่และเด็ก ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน นอกจากนี้ ชาวบ้านในเขตตำบลเมืองยังมีปัญหาการขาดความรู้ด้านการเมือง ตลอดจนการมีส่วนร่วมด้านการเมืองในปัจจุบันในส่วนของพนักงานส่วนตำบลมีปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนขาดวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องใช้สำนักงานที่ปฏิบัติงานในสำนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนปัญหาด้านการศึกษามักจะเป็นปัญหาการขาดสถานที่เรียนของศูนย์การเรียนชุมชน ปัญหาเด็กนักเรียนขาดสารอาหาร และโรงเรียนและศูนย์การเรียนขาดวัสดุ อุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน นอกจากนี้หมู่บ้านในเขตตำบลเมืองยังมีปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับ ชาวบ้านยังไม่เข้าใจเรื่องการรักษาทรัพยากรธรรมชาติประกอบกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติไม่คุ้มค่า มีการบุกรุกป่าสงวนเนื่องจากประชาชนไม่มีที่ทำกินเพียงพอและขาดความรู้ในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยว

๑.๒ การศึกษาวัฒนธรรมชุมชน

จากการศึกษาวัฒนธรรมชุมชนใน ๑๑ หมู่บ้านในเขตตำบลเมืองสามารถสรุปได้ดังนี้

๑) ชาวบ้านมีความสามัคคีรักใคร่สนิทสนมกันมีการช่วยเหลือแบ่งปัน มีความรักเอื้ออาทร มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน มีวิถีชีวิตเรียบง่าย มีความผูกพันกัน เห็นได้จากยังมีวัฒนธรรมในการเอาแรงกัน การลงแขกในการทำนา การมีส่วนร่วมในบุญประเพณีต่าง ๆ ทั้งในส่วนรวมและครอบครัว เช่น การทำบุญในวันพระ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การทำบุญจุน การทำบุญผ้าป่า งานแต่งงาน งานบวช งานศพ เป็นต้น

๒) ชาวบ้านมีการเรียนรู้ในการพึ่งตนเอง เรียนรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชนในการพึ่งตนเองในการพัฒนาอาชีพมีการรวมกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มธนาคารข้าว กลุ่มปุ๋ย กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า กลุ่มทอผ้า กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มผู้เลี้ยงจิ้งหรีด เป็นต้น จะเห็นความพยายามที่จะเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการคิด แก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจโดยการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจด้วยตัวของชาวบ้านเอง

๓) มีการเสริมสร้างภูมิปัญญาในชุมชนเป็นภูมิปัญญาที่พัฒนาจากการเรียนรู้ของชาวบ้านที่มีความมุ่งหมายที่จะใช้วัฒนธรรมของตนเองให้เป็นอิสระ และสร้างสรรค์จากการศึกษา ทั้ง ๑๑ หมู่บ้านในเขตตำบลเมือง พบว่ามีการสร้างสมภูมิปัญญาที่หลากหลาย เป็นจุดเด่นของแต่ละหมู่บ้าน เช่น การทอผ้าก็กระตุก การทำขนมจากมันสำปะหลัง การตีเหล็ก การเลี้ยงจิ้งหรีด การเลี้ยงปลาในกระชัง การทำซาไบหม่อน การรวมกลุ่มสหกรณ์ร้านค้าชุมชน การทำข้าวหลาม การเพาะเห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม การนวดโดยใช้สมุนไพรโบราณ การทำน้ำหมักชีวภาพ การตัดเย็บเสื้อผ้า การแปรรูปสินค้าด้านการเกษตรเป็นน้ำพริก เป็นต้น

๔) การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรชุมชน หมู่บ้านทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน ได้พัฒนาศักยภาพของชาวบ้านจากการมีพื้นฐานวัฒนธรรมที่ดีงาม ความร่วมมือมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการเรียนรู้ในการพึ่งตนเอง ตลอดจนมีการเสริมสร้างภูมิปัญญาท้องถิ่นตามศักยภาพของแต่ละหมู่บ้าน แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชน ตลอดจนความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนที่หลากหลายทั้งที่ไม่เป็นทางการ เช่น กลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน และในภาพรวมคือ องค์กรบริหารส่วนตำบล

๒. อภิปรายผล

๒.๑ องค์กรบริหารส่วนตำบลเมืองเป็นรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีวัตถุประสงค์ในการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น ภายใต้การบริหารตามกฎหมายมีความรับผิดชอบต่อประชาชนมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม องค์กรบริหารส่วนตำบลเมืองก็ได้พยายามพัฒนาตำบลในทุก ๆ ด้าน ถึงแม้กิจกรรมการพัฒนาดัง ๆ ค่อนข้างเน้นไปในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างถนน การขุดลอกคลองส่งน้ำ การปรับปรุงไฟฟ้า ประปา ซึ่งคาดว่าจะจะเป็นในระยะแรก เพราะเห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน รวมทั้งการก่อสร้างอาคารต่าง ๆ ให้เป็นที่ทำการขององค์กรบริหารส่วนตำบล จึงทำให้การพัฒนาด้านอื่น ๆ ลดลงโดยเฉพาะด้านสังคม การส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตลอดจนการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ จะเห็นว่าการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตตำบลเมืองยังมีน้อย การศึกษาข้อมูลท้องถิ่นที่แสดงถึงศักยภาพของชุมชนในหมู่บ้านก็ยังมีไม่เพียงพอถึงแม้ว่าองค์กรบริหารส่วนตำบลได้มีการศึกษาปัญหาของชาวบ้าน โดยให้ ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาของชาวบ้าน

เองแต่การแก้ไขปัญหา มักเกิดจากคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลที่คำนึงถึงการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานโดยละเอียดถึงการใช้มิติวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน ตลอดจนสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและองค์กรชุมชนได้ ในที่สุด

๒.๒ วัฒนธรรมชุมชนที่แสดงถึงความดีงามของวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวจังหวัดเลย ซึ่ง นับว่าเป็นผู้ที่รักษาวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นดั้งเดิม เช่น ในวันพระมักเข้าวัดฟังธรรม การแสดง ออกถึงความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในหมู่บ้าน เช่น การเอาแรง การลงแขก ซึ่งนับว่าเป็นการนำมิติวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในวิถีชีวิตชุมชน ถึงแม้ในปัจจุบันมีการ ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตตามกระแสโลกาภิวัตน์ ตลอดจนประสบปัญหาภาวะเศรษฐกิจและการมีวิถีชีวิต แบบชาวเมืองมากขึ้นแต่แบบแผนพฤติกรรมเป็นวิถีชีวิตของครุฑที่คำนึงถึงระบบศีลธรรมที่เข้มแข็ง ในชุมชน พิธีกรรมในชุมชน และความร่วมมือของชาวบ้านในกิจกรรมวัฒนธรรม ประเพณี ส่งผล สะท้อนถึงระบบคิด ระบบคุณค่าของท้องถิ่นนั้น ๆ ถึงแม้มีปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน ก็สามารถแก้ไข ให้บรรเทาเบาบางด้วยจิตวิญญาณในทางสร้างสรรค์ได้ในที่สุด

๒.๓ ชาวบ้านทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน มีการเรียนรู้ สัมผัสตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันเป็นกระบวนการ การเรียนรู้ตามธรรมชาติ หรือวิถีชีวิตโดยแทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน และพิธีการต่าง ๆ ความรู้ ในหมู่บ้านมีหลากหลาย เป็นการเรียนรู้จากความจริงเกิดความเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ได้ เกิดความ เข้าใจความสัมพันธ์ของตนกับสรรพสิ่งทั้งหลาย หมู่บ้านในเขตตำบลเมืองนับว่าเป็นองค์ประกอบ การเรียนรู้ของชุมชนซึ่งประกอบด้วย คน ความรู้ ทรัพยากรของชุมชน จึงได้มีแนวคิดในการพัฒนา อาชีพที่หลากหลายขึ้นมาเช่น การเลี้ยงจิ้งหรีด การเลี้ยงปลาในกระชัง การนวดสมุนไพร เป็นต้น ตลอดจนมีการปรับตัวเข้ากับกระแสโลกาภิวัตน์ เช่น การรับจ้างเย็บเสื้อผ้า การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การเกษตรเป็นน้ำพริกชนิดต่าง ๆ เป็นต้น

๒.๔ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในหมู่บ้านทั้ง ๑๑ หมู่บ้านมีหลากหลายสะท้อนถึงความสามารถ ในการจัดการ การเรียนรู้ที่ได้สัมผัสจากประสบการณ์ของชาวบ้านที่หลากหลายทั้งทางตรงและ ทางอ้อม ประกอบกับการวิเคราะห์ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนด้วยตัวของชาวบ้านเอง เกิดการรวมกลุ่มทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการและภูมิปัญญาเหล่านั้นมีวัฒนธรรมเป็นฐาน เน้นความมีจริยธรรมมากกว่าวัฒนธรรมเช่น การนวดสมุนไพร การทอผ้าที่กระตุก การตีเหล็ก เป็นต้น ถึงแม้กิจกรรมที่แสดงภูมิปัญญาเหล่านั้นจะเกิดขึ้น มีจุดมุ่งหมายในการแก้ไขปัญหา เศรษฐกิจแต่ชาวบ้านไม่ได้แสดงถึงความโลภในด้านของรายได้เพียงอย่างเดียว แต่คำนึงถึง จริยธรรม ความพอเพียงในด้านจิตใจที่แสดงถึงว่า ภูมิปัญญาในแต่ละหมู่บ้านแสดงถึงความรู้ความ สามารถ ทักษะ และประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ การปรับตัว เลือกรร ปรุงแต่ง สัมผัส และ สืบทอดกันมา แสดงความเป็นท้องถิ่นของแต่ละท้องถิ่น ถึงแม้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นในหมู่บ้านใน

เขตตำบลเมืองนั้นจะเน้นในด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น แต่ก็ยึดหลักการพึ่งตนเอง และพยายามที่จะพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย ตลอดจนนำแนวความคิดการปฏิบัติและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาดัดแปลงใช้ในชุมชนอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นในหมู่บ้านในเขตตำบลเมืองนั้นเป็นลักษณะภูมิปัญญาตามการกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ดังนี้

๑) ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการเกษตร เช่น การทำเกษตรผสมผสาน การทำไร่นาสวนผสม เป็นต้น

๒) ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การอนุรักษ์ป่าไม้ การรักษาการถ่ายทอดความรู้ดั้งเดิม เพื่อการอนุรักษ์

๓) ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการจัดการเช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น

๔) ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการรักษาโรคและการป้องกัน เช่น การนวดสมุนไพร การมีหมอธรรม หมอพื้นบ้านในชุมชน

๕) ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการผลิตและการบริโภค คือ การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปการผลิต เช่น การทำข้าวหลาม การทำน้ำพริก การเพาะเห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม ตลอดปี เป็นต้น

จะเห็นว่าสังคมหมู่บ้านทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน ต่างปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น การเปลี่ยนแปลงจึงเป็นลักษณะธรรมดา ถึงแม้ว่ายากที่จะคงสถานะที่สมดุลอย่างแท้จริงได้

๒.๕ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรชุมชนทั้ง ๑๑ หมู่บ้านตั้งอยู่บนรากฐานของการพึ่งตนเอง ประเด็นที่สำคัญเห็นชัดเจนมากที่สุดคือ การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจ ซึ่งหมายถึง สภาพจิตใจที่กล้าแข็งในการต่อสู้ ปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงชีพ มีความมั่นคงทางจิตใจ มีความมานะพยายามที่จะพัฒนาชีวิตให้เจริญก้าวหน้าประกอบกับการมีศีลธรรมอันดีของชาวบ้านส่วนใหญ่ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นประเด็นสำคัญมากที่สุด นอกจากนี้ชาวบ้านมีการพึ่งตนเองทางด้านสังคมและวัฒนธรรม การมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันในสังคมหมู่บ้าน ตลอดจนการมีผู้นำในระดับต่าง ๆ ที่ดีจะนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ในที่สุด ซึ่งนับว่าแสดงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้ยังมีความพยายามพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งการพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจและทางทรัพยากร รวมแสดงถึงความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ การพึ่งตนเองได้นั้นแสดงถึงความเข้มแข็งของชุมชน และในหมู่บ้านทั้ง ๑๑ หมู่บ้านมีการรวมกลุ่ม ถึงแม้ว่าบางหมู่บ้านอาจจะอยู่ในระยะเริ่มต้น หรือยังขาดความเข้าใจถึงความสำคัญของการรวมกลุ่ม แต่นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการมีองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งในหมู่บ้านได้

๓. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยมีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรชุมชน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๓.๑ องค์การบริหารส่วนตำบลควรให้ความสำคัญต่อแผนงานการพัฒนาทางสังคมและการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ให้มากกว่านี้และควรมีโครงการสนับสนุนงานส่งเสริมวัฒนธรรมทางด้านจิตใจมากกว่าการส่งเสริมวัฒนธรรมเฉพาะในด้านประเพณีท้องถิ่น ควรมีกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งอาจแทรกในกิจกรรมประเพณีท้องถิ่นได้ เช่น การรณรงค์ห้าผู้ใหญ่ที่ควรค่าต่อการเคารพนับถือในวันสงกรานต์ เป็นต้น

๓.๒ กิจกรรมตามแผนงาน โครงการพัฒนาตำบลควรสอดคล้องกับความต้องการของชาวบ้านไม่ควรมุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมากเกินไป ควรมีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีงบประมาณสนับสนุนการอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓.๓ องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละหมู่บ้านอย่างเป็นระบบและมีการบันทึกข้อมูลที่ตำบลเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

๓.๔ ควรมีการส่งเสริมการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยให้ชาวบ้านมีโอกาสได้รับการพัฒนาตนเองและองค์กรชุมชน โดยมีการอบรมให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ ตามความสนใจของชาวบ้านอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ เช่น ในกรณีการเลี้ยงจิ้งหรีด เป็นต้น

๓.๕ มีการสนับสนุน ส่งเสริม การใช้วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น โดยเฉพาะกิจกรรมการพัฒนาจิตใจอย่างต่อเนื่องในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ . วัฒนธรรมกับการพัฒนา
ทางเลือกของสังคมไทย(เล่ม ๑) . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา , ๒๕๔๐ .
- _____ . วัฒนธรรมกับการพัฒนา ทางเลือกของสังคมไทย(เล่ม ๒) .
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา , ๒๕๔๐ .
- _____ . แผนแม่บท ทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา (พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๕๐)
(เอกสารอัดสำเนา)
- กาญจนา แก้วเทพ . เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน สภาคาทอติกแห่งประเทศไทย
เพื่อพัฒนา . กรุงเทพมหานคร : Mild Publishing , ๒๕๓๘ .
- โกวิท พวงงาม . คู่มือวิทยากร อบต. เสนอวิธีคิดวิธีใหม่เสริมความเข้มแข็ง อบต. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์สมาธรรม , ม.ป.ป.
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , สำนักงาน . ข้อมูลและเครื่องชี้การพัฒนา
ประเทศไทย ๒๕๓๓-๒๕๔๒ . กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท. , ๒๕๔๓ . (เอกสาร
ประกอบการ สัมมนาระดับชาติ วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๓ ที่ศูนย์การค้าเซ็นทรัล
พลาซา)
- _____ . ผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในระยะครึ่งแผนพัฒนาฯฉบับที่ ๘ .
กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท. , ๒๕๔๓ . (เอกสารประกอบการสัมมนาระดับชาติ วันที่
๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๓ ที่ศูนย์การค้าเซ็นทรัลพลาซา)
- _____ . แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘ (พ.ศ.๒๕๔๐-๒๕๔๔) .
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น , ม.ป.ป.
- _____ . รายงานผลการระดมความคิดเห็นรอบวิสัยทัศน์ และทิศทางแผนพัฒนาฯฉบับที่ ๘ ระดับ
จังหวัดและภูมิภาคทั่วประเทศ . กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท. , ๒๕๔๓ . (เอกสาร
ประกอบการสัมมนาระดับชาติวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๓ที่ศูนย์การค้าเซ็นทรัล
พลาซา)
- _____ . สรุปผลการสัมมนาระดมความคิดเห็นเรื่องวิสัยทัศน์และแนวทางการพัฒนาประชาชน
ในช่วงแผนพัฒนาฯฉบับที่ ๘ (พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๔๘) อนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ตอนบน และตอนกลาง ,ขอนแก่น : ม.ป.ท.,ม.ป.ป. (รายงานการประชุมระดับอนุภาค
ระหว่างวันที่ ๘-๑๐ มีนาคม ๒๕๔๓ ที่โรงแรมเจริญธานีปรีนเซส จังหวัดขอนแก่น)
- โคทม อาริยา และคณะ . รูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของ อบต. ภาคเหนือ . กรุงเทพมหานคร :
สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชนบท , ๒๕๔๐ .

ชูชัย ศุภางค์และยุวดี คาคการณ์ไกล , บรรณาธิการ . ประชาสังคมทรรคนะนักคิดในสังคมไทย .

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน , ๒๕๔๐ .

ทรงวิทย์ เชื้อสกุล . ภูมิปัญญาชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรและรักษาความเจ็บป่วยของชาวม้ง
รายงานวิจัยเสนอต่อต่อศูนย์ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น
เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. เชียงใหม่ : คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ,
๒๕๔๒.

ทบวงมหาวิทยาลัย . คณะอนุกรรมการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา . วิสัยทัศน์
อุดมศึกษาแนวคิดในการพัฒนาอุดมศึกษาของประเทศ . กรุงเทพมหานคร : ทบวง
มหาวิทยาลัย ม.ป.ป. (เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องแนวทางในการ
จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษานับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๔๘)
ธีระพงษ์ แก้วหาวงค์ . กรรมการการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ประชาคม ประชาสังคม : เอกสาร
วิชาการศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ,
ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา , ๒๕๔๓ .

ประเวศ วะสี . ธรรมิกสังคม กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง , ๒๕๓๘ .

_____ . แนวความคิดและยุทธศาสตร์สังคมสังคมมานุษยภาพและวิชา .

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง , ๒๕๓๖ .

_____ . องค์การชุมชนกับกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนหัวใจของการพัฒนา รวมบทความ
วิชาการพัฒนาสังคม : แนวคิดและปฏิบัติการ . กรุงเทพมหานคร : คณะพัฒนาสังคม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ , ๒๕๓๕ .

ปรีชญา ศรีภา . การศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในองค์การบริหารส่วนตำบล . วิทยา
นิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต . ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น , ๒๕๔๑ .

พระธรรมปิฎก . การพัฒนายั่งยืน . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โกมลคีมทอง , ๒๕๓๘ .

_____ . จะอยู่อย่างเป็นเหยื่อหรือขึ้นเหนือไปนำเขา . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทสห
ธรรมิกจำกัด , ๒๕๔๓ .

_____ . ธรรมนุษยชีวิต พิมพ์ครั้งที่ ๓ . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก
จำกัด, ๒๕๔๑ .

มูลนิธิส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น , พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้
แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๒ . กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิชการพิมพ์
จำกัด , ม.ป.ป.

ยิ่งยง เทาประเสริฐ , บรรณาธิการ . เครือข่ายวิชาการราชภัฏด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น . เชียงราย : ศูนย์
วิจัยและพัฒนาการแพทย์พื้นบ้าน สถาบันราชภัฏเชียงราย , ๒๕๔๒ .

วิฑูรย์ ดันทวุฒ โฉและคณะ . วัฒนธรรมการสืบทอดความรู้ทางการเกษตรในสังคมไทย . กรุงเทพฯ
สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , ๒๕๔๐ . (เอกสารประกอบการ
สัมมนาเพื่อรายงานผลการวิจัยเรื่องวัฒนธรรมการเกษตรในสังคมไทย)

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย, สมบัติเมืองเลย. เลข : รุ่งแสงการพิมพ์, ๒๕๔๑.

สมพันธ์ เตชะอธิก . อบต. ในอุดมคติ . กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์ , ๒๕๔๑ .

_____ . และคณะ . รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งของ อบต. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ .

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , ๒๕๔๑ .

_____ , บรรณาธิการ . ชุมชนเข้มแข็ง . กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์ , ๒๕๔๑ .

สำนักนายกรัฐมนตรี . สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ . การศึกษาในวิธีของชุมชน
รูปแบบ และปฏิบัติการโครงการศึกษารูปแบบและปฏิบัติการโครงการศึกษารูปแบบที่มี
ส่วนร่วมของโรงเรียนกับชุมชนในการจัดการศึกษา . กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะ
กรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี , ๒๕๓๕ .

_____ . เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทย
วัฒนาพานิช , ๒๕๓๘ . (รายงานการประชุมระดับชาติระหว่างวันที่ ๓๐ มีนาคม — ๑
เมษายน ๒๕๓๘ ที่สถาบันพัฒนาสาธารณสุขของอาเซียน , มหาวิทยาลัยมหิดล)

_____ . พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ . กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวาน
กราฟฟิคจำกัด , ม.ป.ป.

สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา . การดำรงอยู่ของชุมชน กระบวนการต่อสู้และพัฒนา.
กรุงเทพมหานคร : รายงานการวิจัย , ๒๕๓๓ .

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข . ระเบียบการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : หลักการหาความรู้วัดดำเนินงานวิจัย .

วิเคราะห์ข้อมูลและที่หน่วยงาน . ขอนแก่น : ขอนแก่นการพิมพ์ , ๒๕๓๘ .

_____ . และคณะ . วิถีครอบครัวและชุมชนชาติพันธุ์ไทยโย้ย บ้านโนนแพง ตำบลหนองสนม
อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร . ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น , ๒๕๔๑ .

_____ . และปรีชา ชัยปัญญา . วิถีชีวิตครอบครัวและชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสก บ้านมะว่า ตำบล
ท่าเรือ อำเภอน้ำหว้า จังหวัดนครพนม . ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น , ๒๕๓๕ .

_____ . สังคมและวัฒนธรรมไทยลักษณะการเปลี่ยนแปลงและวิทยาการวิจัย .

ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น , ๒๕๔๐ .

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น . องค์กรชุมชนกลไกเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนา
สังคม . กรุงเทพมหานคร : บริษัทแปลน พับลิชชิ่งจำกัด , ๒๕๔๐ .

- สุรเกียรติ์ ฐิตะฐาน. การศึกษาความรู้ของคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษา
 อบต. จังหวัดขอนแก่น . ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น , ๒๕๓๘ .
- สุรินทร์ กิจนิตย์ชวี . ครูของแผ่นดิน . การสร้างสรรค์การเรียนรู้ กอบกู้ชุมชน . กรุงเทพมหานคร :
 สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง , ๒๕๔๐ .
- เสาวภา สุขประเสริฐ . การพัฒนาชนบท . เลข : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์ สถาบันราชภัฏเลย , ๒๕๓๕ .
- อภิชัย พันธเสน . พัฒนาชนบทไทย : สมุทัยและมรรค — แนวคิด ทฤษฎีและภาพรวมของการ
 พัฒนา . กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิปัญญาและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ,
 ๒๕๓๕ .
- อรพินท์ สพอิชชัย และคณะ . รูปแบบการสร้างความเข้มแข็ง อบต. ภาคกลาง . กรุงเทพมหานคร :
 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , ๒๕๔๐ .
- อัจฉรา โพธิยานนท์ . การศึกษากับการพัฒนาชุมชน . พิมพ์ครั้งที่ ๒ . กรุงเทพมหานคร : ๕๑๑๕
 เทคนิคพริ้นติ้ง , ๒๕๓๕ .
- อุทัย ดุลยเกษมและอรศรี งามวิทยาพงศ์ . ระบบการศึกษากับชุมชนกรอบความคิดและข้อเสนอ
 เพื่อการวิจัย . กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๔๐ .
- Bernard , H.R. **Research Methods in Anthropology : Qualitative and Quantitative
 Approaches** . Thousand Oaks : Sage Publications , 1994 .
- Buchanan, D. and Huczynski A , **Organization Behaviour ; an Introductory Text** . London :
 Prentice Hall , 1997 .
- Cohen, L. and Manion, L. **Research Methods in Education** . London : Routledge , 1998 .
- Field, L. **Impediments to Empowerment and Learning within Organization** . Sydney :
 University of Technology Press , 1997 .
- Morgan, D. **Focus Group as Qualitative Research** . Newbury Park : Sage , 1988 .
- Patton, M.Q. **How to use Qualitative Methods in Evaluation** . Beverly Hills : Sage , 1987 .
- Pearm, M. , Roderick, C. and Murooney, C. **Learning Organizations in Practice** . London :
 McGraw Hill , 1995 .
- Robson, C. **Real World Research : a Source for Social Scientists and Practitioner —
 Research** . Oxford : Blackwell Publishers , 1998 .
- Spradley, J.P. **Participation Observation** . New York : Holt , Rinehart and Winston , 1980 .
- UNESCO . **Learning to Be : The World of Education Today and Tomorrow** . Paris :
 UNESCO Press , 1992 .
- Watkins , K. and Marsick, V. **Sculpting the Learning Organization** . San Francisco : Josset —
 Bass , 1993 .

ภาคผนวก

สรุปแผนงาน/โครงการ แผนพัฒนา 5 ปี องค์การบริหารส่วนตำบลเมือง

(พ.ศ.2545 – 2549)

แผนงาน	โครงการ	จำนวนกิจกรรม	งบประมาณรวม เฉลี่ย/ปี	ร้อยละของ งบประมาณทั้งสิ้น
โครงสร้างพื้นฐาน	1. พัฒนาเส้นทางคมนาคม	135	47,120,695.00	63.31
	2. พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค	52	19,086,200.00	25.64
	3. ขยายไฟฟ้า เขตโทรศัพท์ และตู้ส่งจดหมาย	4	1,050,000.00	1.41
การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ	1. เมืองสุขภาพปลอดสารพิษ	2	20,000.00	0.03
	2. ส่งเสริมอาชีพและเพิ่มรายได้แก่ประชาชน	3	655,000.00	0.88
	3. เพิ่มผลผลิตทางการเกษตร	3	212700.00	0.29
	4. ฝึกอบรมกลุ่มทางการเกษตร	3	90,000.00	0.12
	5. ส่งเสริมอาชีพผู้ติดเชื้อเอชไอวี	1	30,000.00	0.04

แผนงาน	โครงการ	จำนวนกิจกรรม	งบประมาณรวม เฉลี่ย/ปี	ร้อยละของ งบประมาณทั้งสิ้น
การพัฒนาทางสังคมและการศึกษา	1. อาหารกลางวัน	1	200,000.00	0.27
	2. ส่งเสริมการศึกษาทั้งในและนอกระบบ	2	120,000.00	0.16
	3. พัฒนาคุณภาพชีวิต	9	1,320,800.00	1.77
	4. ส่งเสริมกีฬาเยาวชน	3	161,000.00	0.22
	5. ส่งเสริมสุขภาพ	1	10,000.00	0.01
	6. ส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น	1	15,000.00	0.02
	7. ช่วยเหลือผู้สูงอายุ เด็กกำพร้าและคนพิการ	1	30,000.00	0.04
ด้านสาธารณสุขและการอนามัย	1. ป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ	6	99,000.00	0.13
	2. ป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า	1	16,700.00	0.02
	3. ประชาสัมพันธ์ส่งเสริมสุขภาพอนามัย	6	177,000.00	0.24
	4. ส่งเสริมสุขภาพแม่และเด็กและภาวะวางแผนครอบครัว	4	54,000.00	0.07
	5. ส่งเสริมสุขภาพลักษณะสิ่งแวดล้อมชุมชน	5	190,000.00	0.26

แผนงาน	โครงการ	จำนวนกิจกรรม	งบประมาณรวม เฉลี่ย/ปี	ร้อยละของ งบประมาณทั้งสิ้น
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1. จัดหาเอกสารสิทธิที่ดินทำกินแก่เกษตรกร	1	-	0.00
	2. ปลูกป่าชุมชน	2	10,000.00	0.01
	3. ป้องกันตลิ่งแม่น้ำสายทั้ง	1	50,000.00	0.07
ด้านการท่องเที่ยว	1. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	4	400,000.00	0.54
	ด้านกาารบริหารและการขยายองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง			
	1. พัฒนาศักยภาพของสมาชิก อบต. และพนักงาน อบต.	1	100,000.00	0.13
	2. จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน	1	50,000.00	0.07
	3. ก่อสร้างสถานที่ทำการ อบต.	9	2,580,000.00	3.47
	4. จัดซื้อครุภัณฑ์ยานพาหนะและขนส่ง	1	584,000.00	0.78
	รวม	263	74,432,095	100.00

แบบเก็บข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ของชุมชน

ตำบล.....

อำเภอ/กิ่งอำเภอ.....จังหวัด.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของตำบล

1. ข้อมูลทั่วไปของ อบต./สภาตำบล

1.1) องค์การบริหารส่วนตำบล.....อำเภอ.....

1.2) จัดตั้งขึ้นมาเป็น อบต.เมื่อปี พ.ศ.....

1.3) ระยะห่างจากตัวอำเภอประมาณ.....กม.

1.4) ตำบลของท่านเป็น อบต. ชั้นที่.....

1.5) รายได้ อบต.ของท่าน (ทั้งที่ อบต.จัดเก็บเองและหน่วยงานอื่นจัดเก็บให้รวมเงินอุดหนุนด้วย) ในปีงบประมาณที่ผ่านมา เป็นเงิน จำนวน.....บาท

1.6) รายได้จากเงินอุดหนุนของรัฐในปีงบประมาณที่ผ่านมาเป็นจำนวนเงิน.....บาท

1.7) เมื่อปีงบประมาณที่ผ่านมา อบต.ของท่านได้ใช้งบประมาณรายจ่ายเพื่อจ่ายเป็นงบประมาณสำหรับการพัฒนา เป็นเงิน.....บาท แบ่งเป็นหมวดรายจ่ายดังนี้

1.7.1 หมวดสาธารณูปโภค(โครงสร้างพื้นฐาน) เป็นจำนวนเงิน.....บาท

1.7.2 หมวดการศึกษาข้อมูล(การส่งเสริมการศึกษาและวัฒนธรรม)
เป็นจำนวนเงิน.....บาท

1.7.3 หมวดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์(ส่งเสริมการพัฒนาเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการ) เป็นจำนวนเงิน.....บาท

1.7.4 หมวดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม(การคุ้มครองและดูแลทรัพยากร-
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) เป็นจำนวนเงิน.....บาท

1.7.5 หมวดอื่น ๆ

1.7.5.1 เศรษฐกิจชุมชน(ร้านค้าชุมชน ลานค้าชุมชน เกษตรผสมผสาน ไร่นาสวนผสม เกษตรทฤษฎีใหม่) เป็นจำนวนเงิน.....บาท

1.7.5.2 การป้องกันแก้ปัญหาเสพติด เป็นเงินจำนวน.....บาท

1.7.5.3 มาตรการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเป็นเงิน.....บาท

1.7.5.4 ป้องกันแก้ไขโรคเอดส์เป็นเงิน.....บาท

1.7.5.5 กีฬาเป็นเงิน.....บาท

1.7.5.6 อื่น ๆ ได้แก่กิจกรรม.....เป็นเงิน.....บาท

1.7.5.7 อื่น ๆ ได้แก่กิจกรรม.....เป็นเงิน.....บาท

1.7.5.8 อื่น ๆ ได้แก่งกิจกรรม.....เป็นเงิน.....บาท

1.7.5.9 อื่น ๆ ได้แก่งกิจกรรม.....เป็นเงิน.....บาท

1.7.5.10 อื่น ๆ ได้แก่งกิจกรรม.....เป็นเงิน.....บาท

ข้อมูล ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงชื่อ.....ผู้เก็บข้อมูล

(.....)

ตำแหน่ง.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลศักยภาพของหมู่บ้าน

หมู่ที่.....ชื่อหมู่บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ/กิ่งอำเภอ.....

จังหวัด.....

ภูมิปัญญาชาวบ้าน (ผู้รู้/ผู้ชำนาญการ/ผู้นำ/บุคคลตัวอย่าง)

ด้านเกษตรกรรม (เช่น การเพาะปลูก/การขยายพันธุ์พืช/การเลี้ยงสัตว์/การเพาะพันธุ์สัตว์/การเกษตรผสมผสาน/การทำไร่นาสวนผสม/การปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร/อื่น ๆ เป็นต้น)

1. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
2. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
3. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
4. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี

ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (เช่น การจักสาน (ทอเสื่อ / สานกระด้ง / กระติบข้าว / แห / อวน ฯลฯ การช่าง (ช่างตีมีด/เหล็ก/ขวาน/ปืนไอง์ ฯลฯ) การทอผ้า (ผ้าไหม/ผ้าลายขิด/การทอผ้า/มัดหมี่ ฯลฯ) การแกะสลัก / การตัดเย็บเสื้อผ้า / อื่น ๆ เป็นต้น)

1. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
2. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
3. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
4. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี

ด้านการแพทย์แผนไทย (เช่น หมอสมุนไพร / หมอยากลางบ้าน / หมอนวดแผนโบราณ / หมอยา
หม้อ / อื่น ๆ เป็นต้น)

1. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
2. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
3. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
4. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (เช่น การบวชป่า / การสืบชะตาแม่น้ำ /
การทำแนวปะการังเทียม / การอนุรักษ์ป่าชายเลน / การจัดการป่าต้นน้ำและป่าชุมชน / อื่น ๆ เป็นต้น)

1. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
2. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
3. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
4. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี

ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน (เช่น ผู้นำในการจัดการกองทุนของชุมชน / ผู้นำในการจัดตั้งกอง
ทุนสวัสดิการรักษายาของชุมชน / ผู้นำในการจัดระบบสวัสดิการบริการชุมชน / อื่น ๆ เป็นต้น)

1. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
2. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
3. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี

4. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี

ด้านศิลปกรรม (เช่นการประกวดภาพ(จิตรกรรม) การปั้น(ประติมากรรม) นาฏศิลป์ / ดนตรี / การแสดง / การละเล่นพื้นบ้าน / นันทนาการ / อื่น ๆ เป็นต้น)

1. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
2. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
3. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
4. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี

ด้านภาษาและวรรณกรรม (เช่น ความสามารถในการอนุรักษ์และสร้างผลงานด้านภาษา คือ ภาษาถิ่น ภาษาไทยในภูมิภาคต่างๆ และวรรณกรรมท้องถิ่น / การจัดทำสารานุกรมภาษาถิ่น / การปริวรรต (การเปลี่ยนแปลง) หนังสือโบราณ / การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่างๆ / อื่นๆ เป็นต้น)

1. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
2. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
3. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
4. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี

ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี (เช่น ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ปรัชญาความเชื่อและประเพณีที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อบริบททางเศรษฐกิจ สังคม / การถ่ายทอดวรรณกรรม คำสอน / การประยุกต์ประเพณีบุญ / อื่น ๆ เป็นต้น)

1. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
2. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
3. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
4. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี

ด้านโภชนาการ (เช่น ความสามารถในการเลือกสรร ประดิษฐ์และปรุงแต่งอาหารและยาได้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนผลิตเป็นสินค้าและบริการส่งออกที่ได้รับ ความนิยมแพร่หลายมาก / อื่น เป็นต้น)

1. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
2. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
3. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี
4. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
 เชี่ยวชาญด้าน.....ประสบการณ์.....ปี

ด้านองค์กรชุมชน (ร้านค้าชุมชน / ศูนย์สาธิตการตลาด / กลุ่มออมทรัพย์ / องค์กรด้านการตัดเย็บเสื้อผ้า / กลุ่มจักสาน / กลุ่มทอผ้า / กลุ่มทอเสื่อ / กลุ่มติ่มม / ดิจวาน / เครื่องมือที่ทำจากเหล็ก / กองทุนสวัสดิการชุมชน / กองทุนอื่น ๆ / การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ / น้ำ / ดิน และอื่น ๆ)

- 1) ชื่อกลุ่ม / องค์กร.....
 กิจกรรมหลักของกลุ่ม คือ.....
 ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.....
 ประธานกลุ่มชื่อ — สกุล.....อายุ.....ปี

- จำนวนสมาชิกเริ่มก่อตั้ง.....คน ปัจจุบันมีสมาชิก.....คน
 เดิมกลุ่มมีทุนก่อตั้ง.....บาท ปัจจุบันกลุ่มมีทุน.....บาท
 ในทัศนะของคณะกรรมการกลุ่ม/องค์กร การดำเนินงานในกลุ่มประสบความสำเร็จหรือไม่
 () มาก () ปานกลาง () น้อย
- 2) ชื่อกลุ่ม / องค์กร.....
 กิจกรรมหลักของกลุ่ม คือ.....
 ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.....
 ประธานกลุ่มชื่อ — สกุล.....อายุ.....ปี
 จำนวนสมาชิกเริ่มก่อตั้ง.....คน ปัจจุบันมีสมาชิก.....คน
 เดิมกลุ่มมีทุนก่อตั้ง.....บาท ปัจจุบันกลุ่มมีทุน.....บาท
 ในทัศนะของคณะกรรมการกลุ่ม/องค์กร การดำเนินงานในกลุ่มประสบความสำเร็จหรือไม่
 () มาก () ปานกลาง () น้อย
- 3) ชื่อกลุ่ม / องค์กร.....
 กิจกรรมหลักของกลุ่ม คือ.....
 ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.....
 ประธานกลุ่มชื่อ — สกุล.....อายุ.....ปี
 จำนวนสมาชิกเริ่มก่อตั้ง.....คน ปัจจุบันมีสมาชิก.....คน
 เดิมกลุ่มมีทุนก่อตั้ง.....บาท ปัจจุบันกลุ่มมีทุน.....บาท
 ในทัศนะของคณะกรรมการกลุ่ม/องค์กร การดำเนินงานในกลุ่มประสบความสำเร็จหรือไม่
 () มาก () ปานกลาง () น้อย
- 4) ชื่อกลุ่ม / องค์กร.....
 กิจกรรมหลักของกลุ่ม คือ.....
 ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.....
 ประธานกลุ่มชื่อ — สกุล.....อายุ.....ปี
 จำนวนสมาชิกเริ่มก่อตั้ง.....คน ปัจจุบันมีสมาชิก.....คน
 เดิมกลุ่มมีทุนก่อตั้ง.....บาท ปัจจุบันกลุ่มมีทุน.....บาท
 ในทัศนะของคณะกรรมการกลุ่ม/องค์กร การดำเนินงานในกลุ่มประสบความสำเร็จหรือไม่
 () มาก () ปานกลาง () น้อย
- 5) ชื่อกลุ่ม / องค์กร.....
 กิจกรรมหลักของกลุ่ม คือ.....
 ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.....
 ประธานกลุ่มชื่อ — สกุล.....อายุ.....ปี

จำนวนสมาชิกเริ่มก่อตั้ง.....คน ปัจจุบันมีสมาชิก.....คน

เดิมกลุ่มมีทุนก่อตั้ง.....บาท ปัจจุบันกลุ่มมีทุน.....บาท

ในทัศนะของคณะกรรมการกลุ่ม/องค์กร การดำเนินงานในกลุ่มประสบความสำเร็จหรือไม่

() มาก () ปานกลาง () น้อย

ข้อมูล ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงชื่อ.....ผู้เก็บข้อมูล

(.....)

ตำแหน่ง.....